

1846/94

GATTINI
R
116

SANCTISS. D. N.
GELASII PAPAE II.

Sacri Montis Casini Monachi,
EX CAIETANIS VRBIS CAIETÆ DVCIBVS,
CAMPANIÆ PRINCIPIBVS.

VITA,

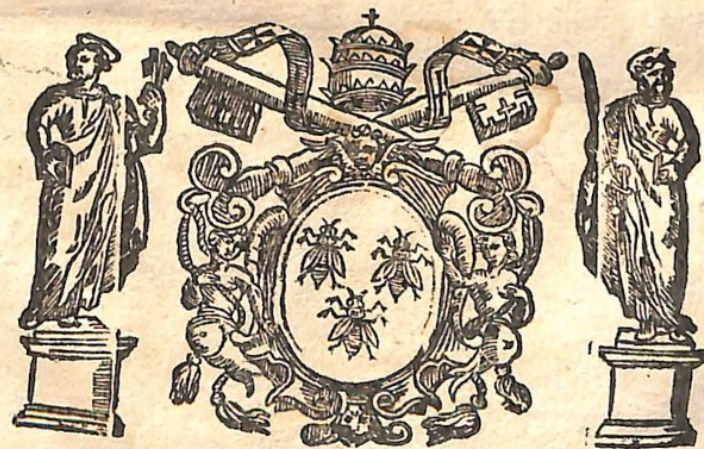
A Pandulpho Pisano eius familiari conscripta,

*Nunc primum edita, & Commentarijs illustrata a Domino Con-
stantino Caietano Gelasij ipsius Gentili, Abbate S. Baronti,
ex Congregatione Casinensi, atque Abbate-Presidente I.
ac Fundatore Romani Collegij Gregoriani,*

Domus SS. Apostolorum Principum Petri & Pauli, ac Magni
Monachorum Patriarchæ Benedicti, sanctæque Cæcilie
Virginis, & Martyris.

AD SANCTISS. D. N.
D. VRBANVM PP. VIII.

Cum Indice Rerum, ac Verborum locupletissimo.

ROMÆ, Ex Officina Typographica Caballina. 1638.
SVPERIORVM PERMISSIONE.

Biblioteca Provinciale
MATERA
et. Stigliani

Imprimatur, si videbitur Reuerendis. P. Mag. Sac. Pal. Ap.

I. B. Ep. Cam. Vicefg.

Gelasij A. Summi Pontificis Vita, a Pandulpho Card. Pisano conscripta: quæque in eam Reuerendissimi Patris Domni Constantini Caietani, Abbatidis Congregationis Casinensis Commentaria, Ecclesiasticæ Historiæ, ac sacris Ritibus Facem luculentam præferunt; Catholicæ Fidei, ac morum sanctitati probè, atque integrè consentiunt. Eadem proinde, cum Vita, quæ apponitur S. Erasmi Martyris, & Episcopi Antiocheni, ab ipso Gelasio ante Pontificatum exarata; dum potestas fiat a Reuerendissimo Patre Magistro Sacri Palatii Apostolici, prælo dignissima censeo. Romæ, die 30. Ianuarij 1638.

Gaspar de Simeonibus.

Imprimatur.

Fr. Nicolaus Riccardius Sac. Pal. Ap. Mag.

IN VITAE LAVDEM, AC BEATITATEM
Gelasij Papæ II. grauiâ duo Eminentissimorum
S. R. E. Cardinalium Testimonia.

Pandulphus Pisanus illius familiaris, & Comes peregrinationis indiuiduus, Presbyter Cardinalis Basilicæ Sanctorum duodecim Apostolorum, in eiusdem Vita, quam scripsit, sine.

Cum iam quasi ad portum fore se deductum congaudens, solita passione correptus, quam a costa Græci Pleuritum appellari iusserunt, Suis, & multis Fratribus vndique conuocatis, facta Confessione, ac Corpore cum Sanguine Redemptoris acceptis, & iuxta normam Monasticam, strato terræ corpusculo, sancta illa Anima carne soluta est: Hinc ad Cælum Petro Duce, conscendens, corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis Cœnobij requiescit in pace. Amen. Quem Romani, qui aderant, & qui Romæ remanserant Clerus, & omnis Populus defleuerunt: & quasi Patrem Institutiæ, nolentes consolari, deflebant.

Cesar Baronius Tit. SS. Martyrum Nerei & Achillei, S. R. E. Presbyter Cardinalis, ac Sedis Apostolicæ Bibliothecarius, Tomo XII. Annalium Ecclesiasticorum, ad annum Christi M C X I X.

Quo quidem post Martyres, qui fuso sanguine, Martyrium consummauerunt, haud faciliè inter Romanos Pontifices aliquem quis inuenerit, qui breuiori Vitæ tempore maiora sit passus: ob idque præclariori corona donandus, atque celebrioribus fuerit præconijs celebrandus.

SANCTISS. D. N. GELASII PP. II. EFFIGIES EX MS. EIVS TEMPORIS CODICE BIBLIOTHECÆ VATICANÆ DESUMPTA.

MO MO
S. ET B. PATRI AC DOMINO N.
D. V R B A N O V I I I .
P O N T . M A X .
C O N S T A N T I N V S A B B A S C A I E T A N V S ,
Sempiternam Felicitatem.

QVI Virorum sanctitate, ac doctrina illustrium, præclarè gesta, & sapienter scripta posteris euulgant (Vrbane Pontificum Maxime) benè de hominum societate mereri, iure quidem existimantur. Hac enim ratione fit: ut eos, quos fama tantum nouimus, quippe multis ante sæculis defunctos, rursus in lucem quodammodo reuocari, litterarum beneficio sentiamus: & nobis ante oculos positos, in eorum scriptis, & vitæ sanctissimæ monumentis identidem se se offerentibus, intueamur. Ex quo illud etiam maximi faciendum consequitur: ut ipsi, qui dum in humanis degerent, verbis, & exemplis humano generi profuerunt, vitam iam functi, inter cælitæ æuo sempiterno fruente, pariter prodesse non desinant. Itaque cum Gelasij, eius nominis secundi, Romani Pontificis, Sanctissimi, & Sapientissimi, ac præcipui tum Caietanæ Domus, tum Religionis Benedictinæ decoris, Vitam a Pandulpho Cardinali Pisano, eius familiari conscriptam, iuxta mei Muneris rationem, Commentarijs illustrandam susceperim, eam Tibi, Beatissime Pater (quòd tuus sit Gelasius) libens, volensque offero. Tuus, inquam, Gelasius; ut non alteri deberetur, meis

meis hisce Commentarijs factus rediuius, quàm Tibi: Qui eam Principem Petri Sedem, quam ille antea administrauerat, & meritissimè obtines, & regis felicissimè.

Enimuerò, Pater Beatissime, Gelasius is, etiamsi plurimis nominibus clarissimus in Romana Ecclesia semper sit habitus, duobus tamen, quæ tantum nunc recensere mihi visum est, multis, qui illum ætate præcesserunt, Romanis Pontificibus, virtute, & laude antecelluit. Primum, quod suo illo tempore, hoc est, quadraginta annorum spatio, quo sub Pontificibus Gregorio VII. Victore I. Urbano II. & Paschali II. in Romana Ecclesia insigne Cancellarij, ac Bibliothecarij munus obiuit, Leoninam Pharsim, hoc est, magnam Magni Leonis Papæ in dicendo Eloquentiam, emortuam iam pridem, ac deperditam (vt Pandulphus idem Card. Pisanus testis est) excitauerit, suæque restituerit dignitati. Alterum, quod atrocissimum illud, sexaginta ferme annorum, aduersus Romanæ Ecclesiæ libertatem, eiusque retro Pontifices quinque, diffidium (diris nimium Neronis, & Diocletiani vexationibus comparandum) ab Henrico V. Imperatore conflatum, maioris ille laboribus, molestijsque immanibus, immo & suomet Sanguine Christi propè Martyr, obfirmato animo euertere contenderit; adeo quidem, vt quamquam ipse in cælum feliciter ante euocatus, calamitatum finem videre non potuerit, aditum, nihilominus reclusit Calisto II. successor: vt Is ipse statim Pontificatus sui initio optatam Ecclesiæ pacem feliciter restitueret.

Prætereo, quod Principes duos Militarium Equitum (Hospitalariorum nempe, ac Templariorum) Ordines primus ipse Gelasius probauerit. Tum etiam quod Canonico-rum Premonstratensium Ordinem in Ecclesia insignem, S. Northberto eius Auctori, ad se in Gallias accedenti, confirmauerit.

Iure igitur, Sanctissime Pater, Gelasiana hæc mea Commentaria Tibi deberi non ambigens, ea sanctissimis pedibus obuolutus, Augustissimo Nomini tuo dicata esse volui.

Quod

Quod cum Franciscus Cardinalis Barberinus, Nepos tuus, pijsissimus, ac sapientissimus, vt facerem, habere se gratum ostenderit, planè efficit: vt alacriter ad id præstandum, liberiusque accedam; haud meruens, vt tuo exactissimo Iudicio minus probetur, quod sentias carissimi Cardinalis Nepotis tui nutu, ac voluntate Tibi consecrari.

Suscipe itaque, Pater Beatissime, qua soles non impari Maieitati benignitate, arcanis antiquitatum Ecclesiasticarum monumentis contexta Gelasiana isthæc Commentaria, Apostolicum munus ab Apostolicæ Sedis, Tuique Seruo deuinctissimo, famulitij lege humillimè persolutum. Interim Deum toto animo supplex veneror, vt Sanctitatem Tuam perpetuis felicissimi Pontificatus successibus gaudentem, diutissimè seruet incolumem. Romæ, ex Romano Collegio Gregoriano, Domus S. Benedicti, die 29. Ianuarij, Salutis anno 1638.

DOMNVS CONSTANTINVS
ABBAS CAIETANVS,
LECTORI SVO, S.

Titulus Ab-
batis-Præfi-
cētis Roma-
ni Collegij
Gregoriani.

a Auctores
de eadem S.
Benedicti Ec-
clesia.
b Acta S. Ce-
ciliae.
c Acta S. An-
fani, & Iu-
lius Mancini-
us lib. de
Antiq. Pic-
tur-Ms.
d Octau. Pā-
cirol. in de-
script. Eccle-
siae SS. Col-
mae & Dam.
e Gerard.
Be'ga de
præcip. SS.
Histor. ad 22
Nou.
f Notitia
vriusque
Imperij.
g Statuta
Capitolina.
h Auctores
qui de eadē
Famil. scri-
bunt.

M Iraberis fortasse, Lector humanissime, quod in
prima pagina prospectu horum Comentariorum
derebus gestis nostri Gelasij, me subscriptum vi-
deris, ABBATEM-PRAESIDENTEM
ROMANI COLLEGII GREGO-
RIANI, DOMVS SANCTORVM PRINCI-
PVM APOSTOLORVM PETRI ET PAULI,
AC MAGNI MONACHORVM PATRIAR-
CHAE BENEDICTI, SANCTAEQUE VIR-
GINIS ET MARTYRIS CAECILIAE. Quae
cognomena me non temerè adieciſſe, sed quod Diuino potius
consilio in hoc Transiberino nostro Collegio (in Maximi Pon-
tificis, ac Magni Ecclesiae Doctoris Gregorij honorem erecto)
exaedificando fuerit mihi concessum, id ipsum ad Maiorem eius-
dem Diuinitatis gloriam indicare voluisse. Nam cum ea me
tantum mouisset causa, quod scilicet ad Aquilonem, ac prope
idem Collegium S. P. N. Benedicti Ecclesia esset, atque in loco,
in quo antea Paterna eiusdem extitisset Domus Aniciana: Vel,
quod ad Meridiem, Domus esset etiam b Aniciana Inuictissimae
illius Martyris ac Virginis Caeciliae: Vel, quod ad Occidentem
Domus itidem esset Aniciana c gloriosissimi illius Equitis, ac
Martyris Anfani, Senensium Patroni, Christo Saluatori deinde
dicata. Ambo autem Magno Benedicto (cui ea Transiberina
Regio a Progenitoribus d cessit in hereditatem) eodem iuncti San-
guine e Aniciano. Qua etiam ratione Regio eadem ista in ho-
diernum vsque diem (quemadmodum Legio f Aniciana Orien-
talis, & Legio Aniciana Occidentalis) Leonis capite argenteo, g
vel aureo in rubro vexillo, Aniciana ipsius Gentis Insignium
parte (ipsa enim integrum h desert Leonem) condecoratur.

Itaque dum Sacris hisce Facibus in Collegij nostri Structuram

pro-

propere, ecce mihi rudera vetustissimas Iudeorum indicantia
habitationes: Ecce balnearum loca ad purganda mulierum Iu-
dearum menstrua vsui opportuna: Ecce denique si non metipsa
Iudeorum Synagoga Domus, Christianorum opera diruta, ex
Inscriptione tamen Hebraicis Litteris exarata, quae etiamnum
ibidem extat, certus eiusdem locus is fuisse manifestatur. Quin
etiam prope eundem Syaagoga locum, tum Iudei illius disertissimi
Philonis (Petro tunc Romae commoranti i familiaris) k Domum:
tum Iudaicae Congregationis Aulam, ac Iudeorum Forum ex-
titisse, non solum ducta per manus Seniorum traditione constat,
verum etiam l antiquissimis scriptis monumentis. Quae omnia
(praeter ipsum Iudeorum Forum, cuius loco nunc Ecclesia, &
Monasterium S. Ceciliae visuntur) intra Collegij nostri ambitum
contineri, nullus est, qui dubitare potest.

Marmorea verò He-
braica Iudeorum
Synagoga Inscrip-
tio haec est:

הַדָּשׁ לָהּ מִכָּב
הָהָּ בְּנִסְתָּ אֶרְכָּב
רָאשׁ

Latina autem istius Inscriptionis interpretatio est:

SANCTA DOMINO, 123:: SYNAGOGA SACRA
SCHOLAE QVATVOR CAPITVM.

Ceterum, quod spectat ad quatuor illas Hebraicas litteras (quar-
ta enim defectu rupti lapidis deesse videtur) Iudeorum Rabini a
me ultro consulti, principia eas innuere affirmarunt nominum Iu-
deorum illorum Primariorum, qui eandem fundauere Synagogam.
Qui etiam mihi valde asseueranter asseruerunt: Transiberinam
hanc Synagogam a mag. p. nominis Viris Hebraeis fuisse excultam, ac
reliquis omnibus in Vrbe antiquiorem, celebrioremq. extitisse.

Cum verò Romam (inquit Eminētissimus Cardinalis m Ba-
ronius) peruenisset Petrus (venit enim anno Christi 45. & 2.

††

Clau-

i Hieron. de
Scriptor. Ec-
cles. cap. 11.
Photius Bi-
blioth. cod.
103.
k Iul. Man-
cin. lib. de
Antiq. Pi-
ctur.
l Veteres Re-
gistri Archi-
ui Archicon-
fraternit. S.
Mariz de
Horto-
Petrus Ro-
mae trans Ti-
berim, vbi
nunc est Col-
legium Gre-
gorianum, &
Apostolicam
Cathedram
primum te-
nuit.

m Card. Ba-
ron. Annal.
com. 1. ad
ann. Chr. 44.

n Martyro-
log. Roman.

o Sim. Me-
taph. 29. Jun.
ap. Lippom.
& Sar.

p Martyro-
log. Bedæ &
Vinardi .
q Act. cap.
vlt..

Iudæi obuiā
eunt Paulo
ad Urbē ad-
uentū, Ita-
nere xxx.
P. M-

Claudij Imp. quo Apostolicam instituit Cathedram die 18. mensis Ianuarij) antequam Gentilibus Euangelium prædicaret, ad Contribules suos diuertisse Iudæos, existimamus: incolebant illi Regionem Transiberinam. Sed longè ante Cardinalem Baronium, Simeon Metaphrastes id ipsum & magis firmiter testatum reliquerat: aiebat enim de eodem Petro o: Romam appellit, in qua cum quotidie Synaxes celebraret, & vnum Deum Patrem Omnipotentem, & vnum Dominum Iesum Christum, Filium verum de Deo vero, & vnum Spiritum sanctum Dominum & viuificum, in Synagogis, & Domi doceret, attraxit multos ad Fidem in Christum, & per sanctum Baptisma liberavit ab errore Idolorum. Hac Card. Baronius cum Metaphraste de Petri Apostoli aduentu trans Tiberim in Urbem, æque & in hunc nostri Gregoriani Collegij Locum.

De Pauli autem Coapostoli in Urbem aduentu, & ad eundem Iudæorum Synagoga trans Tiberim Locum (quo peruenit Imp. Nerone, anno Christi 59. die P 6. mensis Iulij) Diuinum Luca testimonium extat expressum verbis illis: q Venimus Romam: & inde cum audissent Fratres, occurrerunt nobis vsque ad Appij forum, & tres Tabernas. Quos cum vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam. Cum autem venissemus Romam, permissum est Paulo, manere sibi met, cum custodiente se Milite. Post tertium autem diem, conuocauit Primos Iudæorum. Cumque venissent dicebat eis: Ego, Viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morem Paternum, vincus ab Hierosolymis traditus sum in manus Romanorum. Et paulò inferius: Propter hanc causam rogavi vos videre, & alloqui. Propter spem enim Israel catena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum: Nos neque Litteras accepimus de te a Iudæa, neque adueniens aliquis Fratrum nunciauit, aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire, quæ sentis: nam de Secta hæc notum est nobis, quia vbique ei contradicatur: & cetera, quæ ibi sequuntur de Filio Dei, Christo Iesu, eiusque doctrina a Paulo in Transiberina hac Synagoga edocente (Nam Iudæo-

rum

rum mos erat in Synagogis de sacris præsertim Rebus, tractare) disertè non minus, quàm Christianè enunciata.

Mansit verò Paulus apud Transiberinos hosce Iudæos per dies, nisi per menses aliquot, donec conducto sibi in Hospitium Horreo extra Portam Trigeminam, Verbum Dei non modò Iudæis, sed etiam Gentilibus annuntiaret. Extra hanc enim Portam, centum quadraginta fuisse Romanorum Horrea frumentorum, mercium, artiumque mechanicarum vsibus opportuna, testatur Bartholomæus & Marlianus ex Plinio. Hanc verò nostram de Romano Pauli Hospitio sententiam ex fonte Apostolico nos hausimus. Siquidem Linus tum Petri, cui in Sede Apostolica successit, tum eiusdem Pauli discipulus, hisce verbis contestatam reliquit: Cum venisset Romam Lucas a Galatia, & Titus a Dalmatia, expectauerunt Paulum in Vrbe. Quos cum adueniens Paulus vidisset, lætatus est valde: Et conduxit sibi extra Urbem Horreum publicum: Vbi cum His, & alijs Fratribus de Verbo Vitæ tractaret. ita Linus.

His aliud accedit non minoris sanè considerationis, quod (ut etiam innuit Card. Baronius) hoc eodem Loco inter mendicos, ac pauperiores Urbis homines, Christi quoque Fideles (Petri prædicatione, haud quidem dubiè, antea conuersi) habitarent. Præterquam quod, vicina cum esset eidem Hospitio Transiberina Iudæorum Synagoga, idem Paulus toto illo biennio (ut testis est Hieronymus u ex Luca) quotidie disputabat cum Iudæis, loquens, & prædicans de aduentu Christi, ac Regno Dei. Vicina, inquam, erat Pauli Hospitio ea Iudæorum Synagoga: quare breui, & recta poterat Paulus via e Porta Trigemina per Pontes vel Sublicium, vel Senatorium ad eandem Iudæorum Synagogam trans Tiberim properare: Quemadmodum etiam Iudæi ad eiusdem Pauli Hospitium.

Verum enim verò (ut firmior reddatur sententia hæc nostra de Romano S. Pauli Hospitio, confutanda hic venit contraria Scriptorum non nisi recentiorum opinio. Etenim cum ex verbis Luca, atque Hieronymi satis constet, quotidianas habuisse Paulum cum Iudæis disputationes de Christo filio Dei, vel suo in Hospitio, vel in illorum Synagoga, facile colligitur, ea duo inter se Loca non longè distasse. Quamo-

†† 2

brem

S. Pauli Hospitii extra Romanam Portam Trigeminam.

r Barch. Marlian. Topogr. Urb. Rom. l. 1. c. 8. & lib. 4. c. 2.

f Acta Passionis S. Pauli a Lino scripta.

t Card. Baron. Annal. tom. 1. ad ann. Chr. 69

u Hieron. de Scriptor. Eccl. c. 5.

Confutatur opinio scriptentium, S. Pauli Hospitium fuisse in Diaconia S. Mariæ in Via lata.

breuē non poterat Paulus, licet adhuc militari custodia tentus, Christi Euangelium magna animi fiducia, atque alacritate predicare magnum Iudeorum, tum Gentilium frequentiam, in Loco & subterraneo, & sub obscuro, & nimis angusto, & longius, quam par esset, ab eorundem Iudeorum Synagoga distans: ut erat Locus ille in Via Lata: ubi postmodum Ecclesia in honorem Virginis Dei Parentis dicata, Cardinalis Diaconia erecta est. Verius igitur, Locus iste S. Mariae in Via Lata eiusdem S. Pauli Oratorium fuit: quod etiam probat per antiquam ipsius Loci Inscriptio, quae adhuc extat, quaeque sic se habet: ORATORIVM QVONDAM S. PAVLI APOSTOLI, LVCAE EVANGELISTAE, ET MARTIALIS, MARTYRVM: IN QVO ET IMAGO MARIAE VIRGINIS REPERTA SISTEBAT: VNA E SEPTEM A B. LVCA DEPICTIS. Hac ibi.

Quod autem spectat ad Petrum; Is annis fere septem Transiberino eodem in Loco Sedem Apostolicam tenuit, donec Claudius anno sui Principatus octauo, & Christi Domini quinquagesimo primo, disceptantibus de Fide Christiana Iudeis, ac tumultuantibus, Petrum eundem, easdemque Iudeos Vrbe expulit. Iudeos, impulsore Christo, assidue tumultuantes Roma expulit; scribit Suetonius de Claudio: Idque confirmat Paulus & Orosius. Hinc diuinitus factum est, ut videm Petrus, quemadmodum etiam eius Coapostolus & Paulus (is enim a agente Nerone Imp. anno Christi sexagesimo primo expulsus fuerat ab Vrbe, donec eodem Nerone Imp. una cum Petro eandem iterum aduentaret ad Urbem) Verbum Dei annunciarunt per alias Occidentis, atque Orientis partes; cum nihilominus ipse Petrus tum primum Romae, trans Tiberim praesidens, Episcopos a se ordinatos ad easdem Regionem ad opus Euangelij destinauerit plures. Hac nos, Lector humanissime, breuiori nunc summa praefari volumus, dum pro magna eius rei grauitate, singulari Libro, & mature magis, isthac tractanda reseruamus. Interim, ut a nobis nunc dicta aequi, bonique consulas, tua erit animi religiosi virtus. Vale.

x Paul Oros.
Histon. lib. 7
c. 6.
y z a b c
Card. Baron.
Annal. tom.
1. ijs de reb.
fusijs ex an-
tiquiorib.

PRO-

PROGENITORVM CLARITATE PARTA.

De Caietano Sanctiss. D. N. Gelasij PP. 1. I. Stemmata, eiusque Gentilitijs Progenitorum, ac Posterorum Insignijs.
Iosephi Castalionij Romani, I. V. D. Viri eruditissimi,
CARMEN.

Nobilis Heroum series generosa Propago,
Cui Nomen Caieta dedit, felicior Hortis

He-

Hesperidum; placido quamuis hæc aurea Cælo
Pomæ ferat; quamuis iucundos semper odores
Afflet, & æternum nitida Ver educet vmbra.
Re magis insignis nulla, quam Stemmata tantæ
Gentis, ab Aeneadum, cui Sanguine fluxit origo,
Et cui Maternos Gens Claudia miscet honores,
Northmannæ, Sueuæque Domus: argenteus inde
Insigne Aeneadum magnæ Leo robora Gentis.
Indicat, auratas Aquila & simul explicat alas
Sanguinæ in medio Parmæ: dat Martia Scutum
Roma, quod in partes diuisum quattuor, ornat
Purpura, & Argentum. Gaudent sic fortia pulchris.

Seu potius diuisa Ceres, pietatis auitæ
In Clypei medio Monumentum nobile fulger,
Munificis inopem populum solata procellis.
Dedeceant nec enim Panes fortissima Scuta:
Alma Ceres Martem semper comitata: Memento
Et Capitolium defensum Pane Tonantem.
Barcinon his addit rubros, duo munera, Palos
Defixos, Comitum queis aurea Parma refulget.
Tanta hæc Heroes magna virtute pararunt
Præmia, vtramque simul complexi laudibus Urbem.
Aureus insequitur, quem dat Gens Claudia, Conus
In rubro ternus; Genus alto a sanguine Clausi.
Illinc nempe suos agnouit Sueuia Reges,
Tresque nigros auri circumdat luce Leones,
Imperium illustrans: nihil est generosius illis.

Quid memorem, vt sacras olim conscenderit Arces
Mons o Vaticanæ, tuas; Orbisque saluti
Fulserit Augusto Sanctarum munere Legum?
O quot adoptauit sibi Romula Purpura Flores
Ex hac Stirpe? micant æuo quot Sydera nostro.
His quoque sub Ducibus iam sæcula quinque peregit
Caieta: auspicijs horum terraque, marique
Felix Campanas inter caput extulit Vrbes:

Illu-

Illustres etiam Præfectos edidit Vrbi
Reginæ: Comitesque tibi Campania claros,
Fundorumque Duces: Comites memorantur Aquini:
Hinc & Ceccani, & quos tu quoque Signia iactas:
Et quos præterea Surrentum, & Sanguinis alti
Parthenope fecunda Parens, aut Anxuris Arces
Agnouere Duces; & quos Campania nouit
Traiecti Comites, Minturnarumque referre,
Musis grata mora est; vel Priuernatibus olim
Impositos; vel quos etiam Lauinia magni
Aenæ fabricata manu, sibi iure Paterni
Sanguinis asseruit.

Inde autem Pisas cum magno venit Othone:
A quibus hæc multos Respublica gesta per annos,
Hinc orti Comites, & quos Pomaia Pisis
Non procul, Agnani & celebres Ethruria laudat:
Et queis Sardois Orisetum floruit oris,
Et queis Matchionum dederat Versilia nomen.

Hinc elata opibus magnis, acerrima bello,
Regna Sacerdotum tutata est fortibus armis,
Romanæ Ecclesiæ, & Solio fidissima Petri.
Vos ego præteream æternæ notissima famæ
Nomina, Ioannes, Hugo, Gerarde? Syrorum
Imbelles turmæ vestris cecidere sub armis,
Cum Sacrum asseruit Pietas armata Sepulchrum,
Sanctæque Idumæas retulit victoria palmas.
Regibus Hispanis etiam contra impia Sceptra,
Et diri Mahometis opes famulata refulsit.
Hanc Ildefonsus, iusto cognomine magnus
Hesperia Augustus, meritis pro talibus auctam
Diuitijs, memori celebrandam tradidit æuo.

Hinc Sexto Henrico felix Constantia gaudet,
Regis Rogerij Soboles præclara, Marito:
Et Sceptrum Siculis auget ditissima Regnis,
Et Solumorum alto cingit Diademate frontem.

In

In quorum gremio fortis, qui creuit, alumnus.
 Proximus a primo Fredericus iungere Natam
 Vult, Conrade, tibi: quem Caietana superba
 Heroum de Stirpe Domus tulit inclyta Pisis.
 His, Proceres, Caieta, tui Maioribus orti
 Northmannam meruere suo coniungere Zonam
 Insigni, pulchrè Campus quam cæulus ambit;
 Et subdiuisam rubro, argentoque colorat:
 Auratasque Cruces Solymorum argenteus ornat
 Campus: habet, Gotfrede, tui quas palma triumphi.
 Nam Caietani diues Constantia neptis
 Conradi, atque eadem Manfredi filia Regis,
 Petro Aragoniæ Regi sociata iugali
 Fœdere; Sicania transcripsit ditia Regna.
 Huius at Alfonso Quintus mox, inclyta Proles,
 Sicania qui Rex, Aragoniaque superba
 In Siculas Petrum Caietanum euocat oras
 Littore Pisano, magnis & honoribus auget:
 A quo Marchionum Sortini Stirps tua, Regum
 Fulget in obsequio, famulata potentibus Armis
 Ac Tibi Sicanij Lux Augustissima Regni,
 Magne Philippe, regis Patrium qui Tertius Orbem:
 (Cuius in obsequio stirps Caietana triumphat,
 Et Constantinus sacra dat pignora mentis)
 Quem veluti Cælo lapsus veneratur ab alto
 Fortis Iber, pretiosa Tagus, cui flumina versat;
 Gloria Sydereos viuenti sacret Honores;
 Imperium sine fine datum tibi Numine firmet
 Rex hominum, Diuumque Pater, Tutelaque Regum.

VITA GELASII P. PAPÆ,
 scripta a Pandulpho Pisano (1) illius familia-
 ri, ac peregrinationis comite indiuiduo,
 mox Presbytero Cardinali Basilicæ
 SS. duodecim Apostolorum.

ELASIVS (2) qui & Iohannes (3) natione
 Gaieranus (4) sedit anno vno. Hic a nobilibus
 (5) iuxta sæculi dignitatem Parentibus feliciter
 educatus, litterarum studijs pura mentis inten-
 tione est traditus. In quo videlicet studio, par-
 uo satis in tempore, quæque sunt puerorum ad-
 discens, ultra coæuos suos, omnia memoria commendauit.

Hic a beatæ recordationis (6) Domino Oderisio Abbate Cafi-
 nensi petitus, ad seruiendum inibi tanquam in Monasteriorum
 omnium capite, ac principio, & assignatus deuotè, & deuotiùs
 est a iam dicto Patre susceptus, ac cum non paucis alijs regulari-
 ter est conuersatus. Vbi viris ad omnia peritissimis (7) quorum
 in Monasterio non parua copia inerat, ad liberales addiscendas
 artes adiunctus, & ipsas, præ omnibus ferè alijs diuersarum regio-
 num præclaræ indolis pueris, artes in breui, & Monasticum Or-
 dinem plenè nimis addidicit: & per aliquantum temporis in Mo-
 nasterio Patris Benedicti Sanctissimi, irreprehensibiliter conserva-
 re curauit.

Hoc tempore Romana Mater Ecclesia non modicùm consue-
 tis tergiuersionibus fatigata, fluctu plurimo laborabat. Siqui-
 dem Girbertus (8) olim Rauennatum Archiepiscopus dictus,
 homo litteratus & nobilis, & qui Deo forsitan placuisset, nisi hoc
 periculum fieret ab Imperatore Teutonico, Henrico Maiore,
 contra Papam Gregorium, in ipsam Petri Cathedram, & violenta
 est

est intrusione locatus, & non paruis temporibus tyrannicè incubavit. Qui præter innumera praua, quæ gessit, quandam suæ facis plantam adeo temerariam, & sub vulpe quodammodo latentem reliquit, ut totus mundus hodie eius poma pestifera mandere cogatur. Destruat ergo illam Omnipotens. De quo in uasore (9) in gestis Paschalis Papæ, est aliquantulum prælibatum.

In diebus igitur illis (10) non, sicut credo, absque Spiritus consolatoris oraculo, Frater Iohannes Gaietanus, iam adolescens, Monachus Casinensis, ab omni simul Catholica Romana Ecclesia, & Urbano Papa, qui præerat, in tantarum perturbationum auxilium, ac consilium, partemque est sollicitudinis vocatus, ut sic tandem aliquando in summæ plenitudinem potestatis, Diuina suffragante clementia, prout manifestabunt sequentia, leuaretur. Gratia sit Petro Apostolo IESV Christi, qui tam probum iuuenem, in primis quidem filium; sibi que dignum postea Vicarium adoptauit.

Ecce Dominus Urbanus (11) primùm Ostiensis Episcopus, postea Papa Romanus, qui, veluti iam dictum est, Iohannem Gaetanum (12) acciuit, imminente persecutione Alemannica, in tantum miseriarum per Girbertum astrictus, quod prætermisiss alijs, a quodam famosissimo viro, atque illustri, Petro Leonis, Romæ in Insula Lycaonia, intra duos egregij Tiberis pontes, vix ab inimicorum insidijs, sustentatus Matronarum Romanarum, & aliquando muliercularum pauperum eleemosynis sustentabatur.

Tunc Papa litteratissimus & facundus Fratrem Iohannem, virum utique sapientem ac prouidum sentiens, ordinauit, admoovit, suumque Cancellarium ex intima deliberatione constituit; ut per eloquentiam sibi (13) a Domino traditam, antiqui leporis & elegantiae stylum in Sede Apostolica iam penè omnem deperditum, sancto dictante Spiritu, Iohannes Dei gratia reformaret, ac Leoninum Cursum lucida velocitate reduceret.

Decedente itaque Papa de vita hac, successit illi Paschalis, cui Cancellarius ipse indiuidua semper in infinitis aduersitatibus charitate cohaesit, eiusque senectutis baculus (14) in omnibus, ac per omnia perdurauit.

A quo sanè Pontifice (15) inter alia sancta, quæ fecit, Gregorium de Cicciano, Aldonem de Ferentino, Petrum Pisanum, Grisogonum & Hugonem Pisanos, Hugonem de Alatro, Crescentium, atque Dominum Saxonem de Anagnia, Gregorium Gaietanum, Scriptores suos omnes, ac Capellanos, Presbyteros ac Diaconos Cardinales, cum non paucis alijs, in ijs & ordinibus

minimis fecit certis temporibus promoueri. Romanos omnes, Clericos maiores, Abbates & Abbatissas, Sanctimoniales & Monachos, omnesque insimul pauperes, & dulcibus confouebat sermonibus, & necessaria corporis ipsis, ac multis alijs de his, quæ honestè acquirere poterat, ministrare studebat.

Quanta verò ab impio Compatre suo, in captiuitate Teutonica, Henrico tyranno pertulerit: qualiter idem Pater viduarum & orphanorum, neruo pede constrictus in faciem ipsam restiterit, ex benefactis alijs quilibet studiosus aduertat, eumque, Petrum, alterum contra nouum Simonem nominet.

Diaconiam Romæ (16) quam S. Mariam in Cosmedin vulgariter nuncupant, sibi Cardinali Diacono a Domino Papa Paschali commissam, in auro vel argento, in libris seu paramentis, in domibus innumeris, in fundis atque casalibus, in Religione præcipuè, in quantum Roma patitur, super omnes alias inaltauerit, requirenti sagaciter luce clarius elucescet.

Casinense Canobium (tum ob B. Benedicti Ecclesiam & meritam reuerentiam: tum quia in ipso Monastica Religionis habitum sumpserat, religionis suæ primordia & conuersionis reducens ad animum, sanctamque vitam Patrum inibi Domino pariter seruientium, sedula mentis cogitatione pertractans, non tantum in his, quæ ad Deum sunt, irremissiùs gubernare, verum etiam extra contra tumultuantes insidias malignantium, turrem inexpugnabilem semetipsum exponere omni conamine, & omni nisu curabat.

Interim autem Paschali Papa defuncto, Venerabilis Pater Dominus Petrus Portuensis Episcopus, qui primatum post Papam, per longa iam diutius tempora detinuerat, cumque eo omnes Presbyteri ac Diaconi Cardinales de eligendo Pontifice & in commune communiter, & singulariter singuli pertractare coeperunt pro Domino Cancellario in Monasterio Casinensi commorante, de his sic gestis modis infcio. Nuntius de repente comparuit, qui Cancellarium ipsum, iuxta quod acceperat in mandatis, ad Cardinales Romam cum omni celeritate redire faceret. Quid moror? Tristis frater Iohannes mortemque tanti Patris voce potrestiori rememorans, prout obedientiæ filius, paruit, mulam ascendit, maturoque itinere Urbem intrauit, fratres ac filios commonuit, adunauit.

In crastinum verò, secundum quod condixerant, honorabilis Pater (19) prænominatus Dominus Petrus Portuensis, Cencius Sabinensis, Vitalis Albanensis, Lambertus Ostiensis, Epi-

*diebus f.

scopi: Domnizo S. Martini, Bonifacius S. Marci, Desiderius S. Praxedis, Petrus Pisanus S. Sufannæ, Iohannes de Crema S. Chrysogoni, Saxo de Anagnia S. Stephani in Celio Monte, Amicus S. Crucis, Sigizo S. Sixti, Amicus SS. Nerei & Achillei, Iohannes S. Cæcilie, Deusdedit S. Laurentij in Damaso, Anastasius S. Clementis, Rainerius SS. Marcellini & Petri, Benedictus S. Petri ad Vincula, Conradus S. Pudenzianæ, N. SS. Iohannis & Pauli, Thebaldus S. Anastasie, Gerardus S. Priscæ, Guido S. Balbinæ, Gregorius S. Laurentij in Lucina, & septem alij Presbyteri Cardinales: nam Hugo de Alatro Presbyter Cardinalis, qui *xxviij. arcem Circæam pro Papa Paschali tenuerat, paulò post redijt. Item Gregorius S. Eustachij, qui & Abbas S. Andreæ, Oderisius Sangretanus S. Agathæ, qui postea Abbas Casinensis effectus est, Roscemannus S. Georgij, Henricus S. Theodori, qui & Mazariensis Decanus, Aldo SS. Sergij & Bacchi, Petrus Leonis SS. Cosmæ & Damiani, Comes S. Mariæ in Aquiro, Chrysogonus S. Nicolai in carcere Tulliano, Stephanus S. Lucie in Silice, Gregorius S. Angeli, & octo alij Diaconi Cardinales; Nicolaus Primitivus cum Schola Cantorum, Subdiaconi Palatij omnes, Archiepiscopi quamplures; sed & alij minoris Ordinis Clerici; multi Romani de Senatoribus, ac Consulibus aliqui, præter familiam nostram.

Hi omnes vitantes scandalum, quod in huiusmodi solet electionibus, pro peccatis nostris accidere, sed si secus, sicut postea rei probauit euentus, ac si sint omnes rati, prouenerint credentes ad locum tutissimum, veluti qui curiæ cedit, in Monasterio quodam, quod (20) Palladium dicitur, infra domos Leonis & Cencij Frangepanis pariter conuenerunt: ut iuxta scita Canonum, de electione tractarent. In quo loco videlicet post disceptationem diutinam, ac voluntates diuersas nunc hæc, nunc illa petentes, tandem communicato consilio, illo etiam mediante, qui fecit utraque vnum, pari voto ac desiderio, in hoc vnum vnanimiter concordarunt: ut Dominum Iohannem Cancellarium in Papam eligerent, & haberent. Nec mora, raptus ab omnibus, laudatur ab omnibus, approbatur ab omnibus, necnon etiam ab Episcopis, quorum nulla prorsus est alia in electione Præsulis Romani potestas, nisi approbandi, vel contra, & ad communem omnium Cardinalium primùm, & aliorum petitionem, Electo manus solummodò imponendi. Sicque inuitus, ac renitens Dominus Iohannes Gaietanus in Papam Gelasium Spiritus sancti gratia mediante, hodie est & electus, & ab omnibus communiter in Summa

Gelasij I.
PP. creatio.

Se-

Sede locatus, cunctis Dei magnalia collaudantibus.

Hoc audiens inimicus pacis, atque turbator, iam fatus Cencius Frangepane, more draconis immanissimi sibilans, & ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus retro gladio, sine mora cucurrit, valuas ac fores confregit; Ecclesiam furibundus introijt, inde custode remoto, Papam per gulam accepit, distraxit, pugnis, calcibus percussit, & tanquam brutum animal intra limen Ecclesiæ acriter calcaribus cruentauit, & Latro tantum Dominum per capillos & brachia, Iesu bono interim dormiente, detraxit, ad domum vsque deduxit, inibi catenauit, & clausit. Tunc præfati Episcopi, Clerici, & Cardinales omnes, ac multi de populo, qui conuenerant, ab apparitoribus Cencij modo simili vinciuntur, de caballis ac mulis, capite verso præcipitantur, expoliantur, & inauditis vndique miseri miserijs affliguntur, donec aliqui semiuiui ad domum tandem propriam remearint; malo suo venit, qui fugere citò non potuit.

Facta autem hac voce, conuenit multitudo Romana, Petrus Præfectus Urbis, Petrus Leonis cum suis, Stephanus Northmannus cum suis, Stephanus de Thebaldo cum suis, Stephanus de Berizone cum suis, Stephanus Quatrале cum suis, Buccapecorini cum suis, Bonifaci cum suis, Berizisi cum suis; Regiones duodecim Romanæ Ciuitatis, Transyberini, & Insulani arma arripiunt, cū ingenti strepitu Capitolium scandunt, nuncios ad Frangepanes iteratò remandant, Papam captum repetunt & exoptant. Nihil in mora. Territi Frangepanes, præsertim Dominus Leo, impietate subdola pius, Papam illicò reddidit, pedes eius amplexans, clamabat irremissius: Domine miserere. Et sic peccatis nimis exigentibus, ut iterum Ecclesiam elatis cornibus ventileret, euasit.

Tunc Sanctus Papa leuatur, niuem ascendit caballum, coronatur, & tota ciuitas cum eo coronatur; per Viam sacram gradiens Lateranum ascendit, bannis & insignibus alijs eum præcedentibus pariter, atque iuxta Romanum ritum, moremque sequentibus. Sedit itaque Papa, sicut videbatur, in pace; frequentabant eum Comites & Barones; & qui pro responsis veniebant, recipiebantur benignè, & donec finito negotio, pro quo cuncti conuenerant, accepta benedictione redirent, tanquam a Patre filij, benignius per omnia tractabantur. Itaque Curia tota in pace habebat omnia, quæ per Dei gratiam possidebat. Redire omnes illinc, atque isthinc extra Urbem morantes. Redijt iterum inter alios Hugo, magnus ac nimium honorabilis, Apostolorum Presbyter Cardinalis a Circæa arce, quam ei ob rabiem Teutoniam

Gelasius Papa a Schismaticis diripitur.

Romani Catholici liberant Papam Gelasium a Schismaticis

Gelasius liberatus pro cedit in Lateranum.

Hugo Vicecomes Pisanus Cardina-

lis per quam
commēdan-
das.

nicam iterum præcauendam vir ad omnia prouidus quondam Paschalis Papa, homini nobili & illustri nouiter commendauerat, quamque Papa nouus (qui utinam non fecisset; nam paululum post ultra modum penituit) reddi Terracinensibus per nuntios, apicesque mandauit. Omnibus igitur vndique congregatis, conferebatur ab illis, quando certis temporibus Papa & promoueri pariter & consecrari deberet; equidem Diaconus, non Presbyter erat.

Sed antiquus hostis, ceu fecerat olim in cælo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permisit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempestæ noctis silentio ad iam fatum egregium Domnum Hugonem Cardinalem directus est, ab vno videlicet, cui exinde non parua copia inerat amicorum, qui Henricum dictum Imperatorem Romanum, armatum contra Papam in S. Petri porticum diceret aduenisse. Quid morer? nec opus est. Papa per Cardinalem præsciuit, & sicut iam panem senio & infirmitate confectus, fugere tam repente non poterat, manibus adducitur famulorum, & sic caballo subuectus ad domum Bulgamini in nocte ipsa fugiens, latuit. Fugimus & omnes cum eo. Mane autem facto, turbati omnes ac stupefacti, quia neque tate remanere in Vrbe, neque per terram (via vndique spinis septa, fugere poteramus; fuit nempe consilium, ut fugam caperemus per mare, quod & factum est. Siquidem flumen Tiberim, maturato intrauimus, & per galeas duas ad portum vsque descendimus, ibique cælum & terra, mare & penè omnia, quæ in eis sunt, aduersum nos pariter coniurarunt. Nam cælum grauem pluuiam, grandines & tonitrua, corruscationes ac fulgura frequentabat: mare simul ac Tiberis iam diris tempestatibus Vicario rebellabant, ut vix in portu, viui remanere possemus, nedum mare intrare. Sæua insuper iam per ripam Alemannorum barbaries tela contra nos mixta toxico iaciebat: minitabantur etiam, nos intra aquas natantes mumaci igne cremare, nisi Papam, & nos in eorum manibus redderemus; & credo capti essemus, nisi nox & ira fluminis illos non impedisset. Quid ad hæc? quid miserrimi facerent? ceperunt; immo cepit Domnus Hugo Cardinalis & Presbyter Papam nostrum in collo, & ad Castrum S. Pauli Ardeam sic de nocte portauit. Die verò altero, in aurora rediere Teutonici, prædam de nobis facere gestientes. Iuratum est eis tandem, quia Papa fugisset; & Deo tibi gratias, recesserunt a nobis. Interim retentauiamus, si mare adhuc valeremus intrare: Papam nocte reduximus. Tum non sine periculo ma-

Ardea ciui-
tas & Castrum
Monasterij
S. Pauli de
Vrbe,

marinos fluctus attingimus, & die tertio ripam Terracinensium viui vix applicuimus, & in quarto (22) portum Gaietanum intrauimus, ubi ab illis hominibus nimis honorifice & suscepti fuimus & benigne tractati.

Discurrit fama per terras & per Provincias illas, conueniunt Archiepiscopi, Sennes Capuanus, Landulphus Beneuentanus, Alfano Salernitanus, Marinus Neapolitanus, Riso Barisanus, Hubaldus Tranensis, L. Sipontinus, Baialardus Brundosinus, I. Sanctæ Seuerinæ, & quamplures alij de Apulia, & Calabria, cum Guilielmo Troiano, & diuersarum Regionum Episcopis, Gerardus Abbas Casinensis & Sigenulfus de Caucis, cum Abbatibus alijs. In quorum præsentia idem Domnus Papa per manus Lamberti Ostiensis, Petri Portuenfis, Vitalis Albanensis Episcoporum, cooperantibus Archiepiscopis, & Episcopis multis, assistentibus alijs religiosi viris, & cum eis (23) Guilielmo Duce Apuliæ, Roberto Principe Capuano, Richardo de Aquila, alijsque Baronibus plurimis; qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt, existente Clero & populo infinito, Sancto dictante Spiritu, & effectus est Presbyter & inde Papa Gelasius infra octauas Martij consecratus.

Vbi Petrum Ruffum Diaconum Cardinalem: Baronem Subdiaconum: & me Pandulphum, Ostiarium, qui hæc scripsi, in Lectorem, & Exorcistam promouit; & plures alios in minoribus gradibus ordinauit: Latum nomine, Verulanum Episcopum a Domno Paschali Papa factum, atque depositum, suæ dignitati ac loco restituit: Chrysogonum Diaconum Cancellarium fecit; ibique (24) per totam Quadragesimam demorantes festiuitatem Paschalem (25) Caput sollempniter celebrauimus.

Nobis verò sic iam respirantibus, superuenere qui dicerent: (quod Gaietæ per susurrum primitus senseramus) Henricum illum barbarum; quendam Mauritium nomine (26) Bracharensem Archiepiscopum (quasi nouum simulachrum) in loco Papæ struxisse, & illum sic intrusum Papam suum, nominasse Gregorium. Ecce de recidiuo vulnere, recidimus in typum antiquum. Addidit inde nuntius, quod castrum Papæ Turriculam, a Fratribus Abbatibus S. Andreæ detentum, idem Barbarus obsideret.

Resumpsit Papa vires, ac Duci Guilielmo ac Principi Capuano Roberto, alijsque Baronibus dedit firmiter in mandatis, ut omnes contra Barbarum citò arma pararent, Dixit & factum est. Paratur Papa ad reditum, redeunt Barones cum eo; inde ad Sanctum Germanum (27) videlicet Casinense Cœnobium deuenimus,

(22)

Episcopi conueniunt Gelasium Papam Gaietæ.

(23)

Pandulphus Pisanus Gelasij vite Scriptor, ab eodem Pontifice, ex Ostiario Lector & Exorcista est ordinatus.

(24)

(25)

(26)

(27)

mus, ubi Guilielmum Ducem per dies aliquot expectauimus. Interim Lando Dominus de Turricula, Oddo Coctus, ac Gisolphus fratres eius cum eo, acriter cum Rege pugnabant; faciunt contra machinas, machinas, vimina, balistas & arcus. Ibi primum rete contra petrarias ad turres operiendas ab astuto illo tyranno in damnum plurimorum, & proficuum multis, ingenium exquisitum inuentum est. Ibi, mirabile dictu, Canis fidele animal a Runcoco quodam ipsorum Dominorum Castellulo, Breuibis suspensis a collo, modo Turriculam intrans, modo de eadem ad Runcum festinato regrediens, alternatim Dominis illis extrema multotiens quaecunque sibi dictauerant, vtens quodammodo ratione, fideliter quotidie reportabat.

Venit Dux Guilielmus ad Papam interea. Tunc ceperunt redditum insimul maturare. Quod Henricus praesentens, infecto negotio, a Castello remotus est: & via ipsa qua venerat, irato sibi Domino, in Alemanniam redijt, Idolo, quod plasmauerat, intra Urbem relicto. Tunc Papa vellet multum, quam reddi nimis inconsulte praeeperat, Circum arcem habere. Igitur Dux & Princeps cum Baronibus redire; Papa in propria, scilicet in Campaniam veniente, sui eum non sine pretio receperunt. Et ita pedetentim magis vt peregrini (28) quam Domini, Romam (sicut Deus nouit) intrauimus. Latuit Dominus Papa melius, quam hospitatus sit, in Ecclesia quadam, quae S. Mariae in Secundo ceceo dicitur, intra domos Illustrium virorum Stephani Northmanni, Pandulphi fratris eius, & Petri Latronis Corforum. Ibiq; de imminentibus periculis, praesertim de intrusione Burdini, cum tota simul Ecclesia diligentius conferebat. Cum quidam de Cardinalibus Desiderius S. Praxedis (prope etenim erat festiuitas, quod non vtinam cogitasset) ad cantandam in ipsamet Ecclesia Missam, simpliciter Eum quodam vespere inuitauit: Sed nimium simplicius est a Domino Papa concessum. Die autem crastina (etsi displicuerit plurimis, quod Ecclesia esset in fortis Fragepanum) freti tamen Stephani Northmanni (29) & Crescentij Gaietani eiusdem Papae Nepotis, antiquis Stematibus, itum est & cantatum.

Necdum adhuc celebratis officijs, ecce cum non parua manu militum ac peditum & aliorum procacium, impij Fragepanes apparent, irruunt, lapides & spicula mittunt, nostros affligunt, multi paucos atterunt. Resistit miles Northmannus, & gloriosus Crescentius cum eo; resistunt vndique nostri, iacula mandata remandant, ensis atteritur ense, lancea retusa retundit: hinc pedites, illinc milites cadunt: vndique strati, vndique pugna grauis.

Mira Canis
fidelitas.

Quanta Ge-
lasius passus
a Schisma-
ticijs.

(28)

(29)
Crescentius
Gaietanus,
Gelasij Papae
nepos.

uis. Papam cupit iste tenere, iste tuetur eum: miles vtrunque cadit, turba ruunt, pedites saliant muros; capiuntur ex nostris aliqui, non tamen eximij. O quantus luctus omnium! quanta praecipue lamenta Matronarum, quae Papam solum, tanquam Scurram per campos, Sacris pro parte vestibus reuexitum, quantum equus poterat, fugientem videbant. Hunc Crucifer sequitur, & cecidit muliercula, quem tunc inuenit, abscondit, sonipemque truce recondit, & in sero reduxit.

Iam quarta parte diei acriter est ab vtrisque pugnatum; Cum Stephanus Northmannus credens Papam iam in tuta fugisse, taliter Fragepanes alloquitur: Quid, inquiens, facitis? quo ruitis? Papa, quem queritis, iam recessit, iam fuga elapsus est; nunquid, & nos perdere cupitis? Et quidem Romani sumus, similes vobis: & si dici liceat, consanguinei vestri. Recedite, rogo, recedite; vt & nos fessi pariter recedamus. Ad hanc itaque vocem, nepos eius Leo Fragepanes gemebundus Papam audiens liberatum, cum infano fratre Cencio, alijsque recessit. Redierunt & nostri, non omnes. Interim Papa vtrobique petitus, demum intra campos S. Pauli Ecclesiae adiacentes, fessus, tristis, & eiulans inuentus est, & deductus die illa; prandium cum cena fir vnum; inter spem, & merum, animi cunctorum nutabant dolentes; & quantum ad diem per longa tempora memorabilem, consiliatum est & attinuit; nox consilium diremit.

Sanè die altero, quique secundum libitum, hæc & illa tradentes, Papa post omnium sententias dixit: Viri Fratres, & Filij, sicut nec longè malum est, ita nec longo opus est sermone nouo; sequamur Patres nostros, quoniam valde bonum est antiquos sequi parentes: Sequamur nihilominus Euangelium: Quandoquidem viuere in ciuitate ista non possumus, fugiamus in aliam: Fugiamus Sodomam, fugiamus Egyptum, fugiamus nouam, iuxta verbum propheticum, Babyloniam: ciuitatē sanguinum fugiamus: Veniet, credite mihi, veniet aliquando tempus, cum vel omnes pariter, vel quos Deus permiserit, flante Austro redibimus, & tempora meliora redibunt. Ego coram Deo & Ecclesia dico: Si vnquam possibile esset, mallem vnum Imperatorem, quam tot. Verè vnus saltem nequam perderet nequiores; donec de illo quoque euidentem iustitiam Imperatorum faceret vnus Imperator. Ad hæc omnes vna voce pariter clamauerunt: Fiat, sic fiat, iungentes tertio fiat. Amen.

Singula itaque singulis, iuxta modum omnium ac mensuram, omni tarditate seposita, Ecclesiae ministeria personis concessa sunt.

Ex Papae co-
gnita fuga,
dirimitur pu-
gna.

Sermo Ge-
lasij ad suos
de profectio-
ne.

Matt. 10.

Gelasius Ro-
ma recessu-
rus, cuncta
disponit.

(30)
Hugo Cardi-
nalis auuncu-
lus Pandulphi
huius vitæ
Scriptoris.

(31)
Gelasius Pa-
pa Pisas ve-
nit eū suis.
Pf. 31.

(32)
In Galliam
nauigat.

IO

Vita Gelasij II.

sunt. Venerabilis Pater Dominus Petrus Portuensis Episcopus loco Papæ Vicarius constitutus; Cardinales aliqui ei sunt in auxilium sociari. Viro Reuerentissimo & sagaci Domino & Auunculo meo Hugoni Cardinali Apostolorum, Beneuentanæ Urbis custodia (prout postea vidimus) non sine sancti Spiritus est oraculo commendata; nam paulò post, deficiente Papa, nisi ipse resisteret, & mille modis ipsis sagaciter obuiasset, Northmanni illam hodie, & non Papa tenerent. Nicolao seni Cantorum Schola conceditur. Petro dicto Præfecto, per quem Domino nostro sanctæ memoriæ Papæ Paschali mala plurima prouenerunt, occasione ista (etenim aliter vix fuisset) Præfectura Urbis, nequam & indignissimo homini stabilitur. Princeps & clypeus omnium pariter Curialium, Stephanus Northmannus, collaudantibus omnibus, protector & vexillifer in Dei Patris nomine nimis efficaciter ordinatur, & ad Urbis custodiam, cum iam dictis aptatur.

Nauius interea a pluribus, & alijs optimè pro tempore præparatis, quia per terram non poterant, nobis Beneuentum iungentibus, Papa mare intrauit, atque post dies aliquot Pisas prosperè applicuit. Exierunt cum eo Dominus Iohannes Cremenensis, Guido S. Balbinæ; & de Diaconis Cardinalibus, Petrus Leonis, Gregorius S. Angeli, Roscemannus, atque Chrysogonus; sed & de Romanis nobilibus, Petrus Latro, & Ioannes Bellus, fratres Petri Præfecti, & quidam minores alij Clerici, siue Laici, præter ipsorum domesticos & custodes. Hi omnes cum Papa simul honorificè satis, atque sollemniter ab innumera Cleri & populi multitudine Pisas recepti sunt & tractati. Vbi idem Papa, inter alia multa, super verbo Psalmistæ: Dixi, pronuntiabo aduersus me in iustitias meas, & tu remisisti impietatem cordis mei, sermonem talem habuit, qualem certè vix faceret Origenes in carne.

Ibi igitur aliquamdiu commorans, quæque sui officij libertate plenaria tractans, mare iterum introiit, & sic, ducente Domino, portum villæ S. Ægidij, sanus cum suis omnibus & incolumis attigit. Vbi Venerabili Abbate Hugone, & eiusdem Monasterij fratribus vndecunque confluentibus, cum maxima laude est & honore susceptus. Qualiter quoque inibi, quàm benè, quàm largissimè ab eis fuerit diutius pertractatus, satis manifestum est. Huc omnes Episcopi, Abbates, & Monachi, nobiles & ignobiles cuiuscunque Ordinis pari modo conueniunt, quique suo modulo ei seruire parati. Abbas Cluniacensis Dominus Pontius adueniens cum munusculis alijs, triginta eis equitaturas præparauit: decem ve-

A Pandulpho Pisano scripta.

II

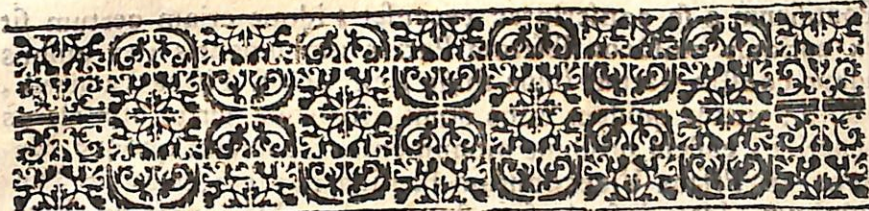
rò Abbas S. Ægidij cum donarijs alijs; cum quibus & cum alijs, equitauit. Dominus Papa per terram illam.

In vicinijs quoque illis, cooperantibus plurimis Urbium Episcopis, Ecclesiam S. Cæcilie de Stigello, Ecclesiam S. Siluestri de Tullano, Ecclesiam S. Stephani de Tornaco dedicauit, & terminos lapideos propter eos infixit; quos absque maledictione perpetua, nulli vnquam ad damnum, vel loci, vel alicuius rei transgredi quandoque licebit.

Inde Papa regrediens, absque mora per Podium in Franciam properauit, & inter villas alias, vbi fuit vice B. Petri receptus, Cluniacense adiit Monasterium, in quo iuxta tanti loci potentiam, & secundum quod Apostolicum virum condecuit, & receptus est pariter & benignè tractatus; omnesque benè & optimè, qui intrauerunt cum eo Archiepiscopi & Episcopi terræ: Sed & Reges & Principes tanquam si Petrum viserent, tam per se, quàm per nuncios, cum non paruis muneribus sedulò frequentabant. Qui omnes vnanimiter a tanto Patre ac Domino plenioribus brachijs charitatis amplexi; de latis, qui veniebant, latiores effecti, domum, cælestibus ferculis medullitus epulati, redibant.

Tractabat Vir sanctissimus, qualiter & de his, quos secum duxerat, & quos in Vrbe reliquerat, in omnibus & per omnia prouideret. Et quidem multa iam ad libitum, Domino iuuante, peregerat: cum iam quasi ad portum fore se deductum congaudens, subita passione correptus, quam a costa, Græci Pleurisim appellari iusserunt, suis & multis fratribus vndique conuocatis, facta Confessione, ac Corpore cum Sanguine Redemptoris acceptis, & iuxta normam Monasticam, strato terræ corpusculo, Sancta illa Anima carne soluta est: hinc ad Cælum Petro duce conscendens, corpus honorabiliter intra limen Cluniacensis cænobij requiescit in pace, Amen. Quem Romani qui aderant, & qui Romæ remanserant, Clerus, omnis populus, desleuerunt; & quasi PATREM IVSTITIÆ, nolètes consolari deslebant. Sedit autè anno vno, diebus quinque; & cessauit Episcopatus eius dies quindecim.

Explicit vita Gelasij II. Papæ, a Pandulpho
Pisano conscripta.

I N
Superiorem Historiam Vitæ
GELASII II.
PONT. MAX.
DOMNI CONSTANTINI
ABBATIS CAIETANI,
ILLIVS GENTILIS,
COMMENTARIA.

ITA GELASII II. PAPAE,
SCRIPTA A PANDULPHO
PISANO. Scripsisse Pandulphum
Gelasio I. Vitæ Historiam, tres, an
quatuor antiqui, manuque exarati
Bibliothecæ Vaticanæ Codices, in
quibus descriptam eam legimus, in
deque exscripsimus, (ut etiam ex ijs
Polyhistor Eminentissimus Cardina-
lis Baronius Tomo duodecimo An-
narium) certissimos nos reddunt.

Patriam insuper habuisse Pisas, Principem olim Etruriæ Civitatē
idem Pandulphus de se ipso demonstrat, dum Vitæ Romanorum

A

Pon

(1)
Pādulphi pa-
tria, & Patē-
tum nobili-
tas.

D. Constantini Abb. Caietani.

Pontificum a se conscriptas recenset : idque etiam certum fit ex antiquis eiusdem Pisarum Patriæ monumentis : ex quibus adhuc constat natum illum fuisse , ex nobili Pisana Familia , Masca : quam quidem viros domi , forisque virtutibus claros peperisse , eadem produnt monumenta . Nobilem quoque Matrem ex Pisana Vicecomitum Familia eundem habuisse Pandulphum , idem ipse de se testatur , dum Hugonem ex Vicecomitibus Cardinalem , suum nominat Auunculum : *Viro Reuerentissimo, ait ille, & sagaci Domino, & Auunculo meo Hugoni Cardinali Sanctorum Apostolorum, Beneuentanae Urbis custodia a Gelasio Papa est commendata.* Nobilibus quoque , & claris ortum Parentibus , ipsemet etiam Pandulphus de se fatetur , dum eundem Hugonem Auunculum suum , Virum nobilem , & illustrem asserit . Sic enim supra scripserat in eadem sua Gelasij Vitæ Historia : *Redijt & inter alios Hugo Magnus, ac nimium honorabilis Apostolorum Presbyter Cardinalis a Circea Arce, quam ei ob rabiem Teutonicam iterum precauendam, ad omnia prouidus quondam Paschalis Papa, perquam homini nobili, & illustri nouiter commendauerat.* Cæterum Hugo hic Cardinalis a Paschali I. Papa creatus (vt vetustissima testantur Pisarum monumenta) prodiit ex nobilissima Vicecomitum Stirpe , quæ Ottone Magno Imperatore , anno Christi 962. more Pisano , cum Caietana nostra Pisas venit , atque inter septem Principes illius Reipublicæ Familias connumerata est : cuius Posteris , etiam terra , marique potentissimi , fortissimique extiterunt .

Pandulphum præterea eundem Gelasij Vitæ scriptorem , ab ipsomet Pontifice Clericum Romanæ Ecclesiæ ordinatum fuisse , ex illis verbis apparet , in quibus ait : *Petrum Rufum Diaconum Cardinalem, Baronum Subdiaconum, & me Pandulphum Ostiarium (qui hæc scripsi) in Lectorem, & Exorcistam promouit.*

Denique eundem Pandulphum , eo ipso Summo Pontifice Gelasio viuentis , familiarem , & oculatum scripsisse . collige ex ijs alijs suis verbis : *Sicque inuitus, ac renitens Dominus Ioannes Caietanus, qui hodie est Gelasius, in Papam Spiritus Sancti gratia mediante, electus est.* Et ex illis : *Fugimus & omnes cum eo.* Atque iterum : *Inde ad Sanctum-germanum, videlicet Casinense Monasterium deuenimus.* Tandemque : *Magis ut peregrini, quàm Domini, Romam, sicut Deus nouit, intrauimus.*

Ad

Pandulph. in
Vit. Gelas. 2.

A Gelasio
PP. ordina-
tur Ostiarius
Lector, &
Exorcista.

Eiusdem Pō-
tificis vitam
scripsit ocu-
latus.

Comment. in Gelasij I. Vitam.

12

Ad hæc , idem Pandulphus in Callisti I. Papæ Vita , quam etiam scripsit , testatus est , se ab eodem Pontifice ordinatum , fuisse Subdiaconum Sacri Palatii Apostolici , vt tunc dicebant , *Fecit, inquit, Ordinationes in Vrbe Cardinalium, & Episcoporum quàmplures. Primò Dominum Petrum Leonis Cardinalis S. Mariae in Transyberim, ubi oleum effluxit.* Atque etiam : *meque Pandulphum ipse ad Subdiaconatum promouit.*

Cum verò Lucius Papa I. anno Domini 1182. Pontificatus 2. mense Decembri , Velitris , nouem creasset S. R. E. Cardinales , inter eos quarto loco connumeratum voluit , *Meque Pandulphum Mascam, Pisanum, ex Sedis Apostolica Subdiacono, Presbyterum Cardinalem Basilica Sanctorum Duodecim Apostolorum.* More Maiorum , videlicet Tituli , quem Hugo Vicecomes illius Auunculus antea obtinuerat .

Porro Pandulphus , quem Vaticanæ præsertim Bibliothecæ Monumenta , claro Magistri titulo donant , non solum litteris , verum etiam mira prudentia fuit insignis . Quamobrem a Cælestino III. Legatus Genuam Anno Domini 1196. ad discordias Ciuiles componendas , & pacem cum Pisanis procurandam , fuit missus : missus mox etiam ab Innocentio I. Anno Christi 1198. cum Bernardo Tituli Eudoxiæ Presbytero Cardinali , in Tusciam Legatus , vt fœdera Ciuitatum Etruriæ , quæ inconsulta Sede Apostolica , facta fuerant , irritaret , Præsertim cum Tusciæ Ducatus ad Ius , & Dominium Ecclesiæ Romanæ pertineret . Vterosque Pontifex Innocentius Cardinales , Viros prudentes , & doctos vocat .

Interfuit quoque idem Pandulphus Creationibus Romanorum Pontificum , dum esset Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus , ac Presbyter mox Cardinalis , præsertim Urbani , Clementis , Cælestini , atque Innocentij huius nominis Tertij . Et sub Innocentio subscribitur : *Mag. Pandulphus Masca, Pisanus, Presbyter Cardinalis Basilica Sanctorum Duodecim Apostolorum, Prior Presbyterorum.*

Intet alia quoque tum antiquorum , tum recentiorum monumenta , eiusdem Pandulphi iam Cardinalis Presbyteri meminere Bullæ Lucij III. Ecclesiæ Vercellensis anno 1182. Urbani III. Clementis III. & Innocentij III. S. Mariæ de Glarea , Veronæ , anno 1201. Pluribus etiam eiusdem Innocentij Registrum , anno 1.

Quod autem ad Pandulphi mortis annum spectat , longa illum ætate confectum obiisse , id in primis ostendit , quod Lu-

A 2 cius

A Callisto 2.
ordinatur S.
R. E. Subdia-
conus.

A Lucio 3.
creatur S. R.
E. Presbyter
Cardinalis

Summor. Pō-
tificum Le-
gatus in Li-
guriam, &
Tusciam.

Quorū Pon-
tificum crea-
tionibus in-
terfuerit.

Qui eius me-
minere.

Illius ætas
iunior.

cuius Papa Tertius, ut vidimus, Anno Christi 1182. eundem Presbyterum Cardinalem creauerit: ostendunt etiam Innocentij 111. Bullæ, quibus ipse Pandulphus subscripsit, anno Domini 1201. concessæ Veronenſi Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Glarea: post quem annum cum nulla de eodem reperiatur memoria, facile credi potest, centenarium illum non longè ab eodem anno exuisse mortalitatem.

Scriptit Vo-
lumen de
Vitis Roma-
norum Pon-
tificum.

Denique Pandulphum Maximorum Pontificum Vitas a S. Petro Apostolorum Principe, ad suam ætatem, hoc est, vsque ad Innocentium 111. contuiffe: atque harum quasdam partim composuisse, partim a Damaso, Anastasio, & Petro Guillermo excerptas, scripsisse, certum est. Hoc Pandulphi Opus nondum editum, manuque exaratum extat in Bibliotheca Vaticana, signatum numero 226. & 3762. Extat etiam apud Alexandrum Cherubinum, de Antiquitate benè merentem. Ex quibus, arque alijs MSS. Codicibus exemplar nostrum contulimus. Nam etiamſi Codices isti omnes Pandulphi ipsius nomen inſcriptum minime præſeferant, nos tamen tum ex ipſarum Vitarum ſcriptione, in qua idem Pandulphus nomen ſuum non ſemel expreſſit; tum ex Aucto-ribus illis, qui de Romanis Pontificibus pertractantes, eas ipſas ab eodem Pandulpho conſcriptas Romanorum Pontificum Vitas pro teſtimonio in medium afferunt, auſi ſumus affirmare, Opus illud de Vitis Romanorum Pontificum Pandulphi Piſani potius, quàm alterius ingenio fuiſſe elaboratum.

Habetur
MS. apud
me ex Bi-
blioth. Vatic.

Piſanorum
bellum Ba-
learicum a
Pandulpho
deſcriptum
deſideratur.

Illud etiam hoc loco animaduertendum duximus: Pandulphum ſæpius dictum, uti de Piſarum patria optimè meritum, & memo-rem, res ab ipſis Piſanis, vel domi, foriſque; vel pace, belloque præclare geſtas, iuſto volumine deſcripſiſſe; id quod ipſemet teſta-
tur in Vita Paſchalis 111. Papæ a ſe litteris mandata, hiſce verbis: *Quod autem egregia Piſanorum induſtria, & admirabilis pertinacia per eundem Dominum Papam (Paſchalem) Balearibus Inſulis. Effixa, & Maiorica contulerit: quem apparatus, quas copias, ſup-plementumque, quemque Legatum Episcopi habuerint, quo Conſule, ſub quo Imperatore militauerint: cuius Vexilli militiam ſecuti fuerint: quiſue eorum fortiter fecerint: quot nauibus, & quomodo ierint: quid naufragij, quidue laboris in reſcindiſſis retibus paſſi ſint: illud etiam glorioſum, admirandumque ſubſidium, quod non deſperauerint: quomodo etiam euulſis captiuis, direptis ſpolijs, ſubuerſis Vr-
bibus victores redierint, quia digno volumine cõpre-
dere diſpoſui, ſuo loco, ſuo tempore diſtuli.* Hoc tamen Pandulphi Opus a me diligentiffimè perquiſitum, inuenire nequaquam potui.

De eo

~~rum Cardinalem Baſilicæ duodecim Apoſtolorum creauerit. Diſceſſit tandem e mortalibus anno 1198. Innocentij 111. Pon-tificatus primo.~~ De eo Guilielmus Eiſengrenus in Catalogo teſtium veritatis ſub anno 1184. pag. 106. hæc habet: *Pandulphus Piſanus ſacræ pagine Doſtor, S. R. E. Subdiaconus, Presbyter Cardinalis SS. duodecim Apoſtolorum, vir admirat ione omnium digniſſimus, dicendi artifex & Orator eloquens, hiftoricus celeberrimus, nec ulli Theologorum ſecundus, vitas Romanorum Pon-tificum docto volumine complexus eſt.* Et hæc hætenus de Gela-sij noſtri Vitæ Scriptore Pandulpho. Nunc ad eundem eiſdem Vitæ hiftoriam conſiderandam deueniamus.

Atque in primis animaduertendum illud occurrit, nos Sacra hæc antiquitatum monumenta in Maximi Pontificis 11. Gelasij vitam collegiſſe ex diuerſis per Occidentem Orbem Archiuis & Bibliothecis, tanquam informem materiam: ut opportuniore tempore Benediſtinis Annalibus, quos, Deo iuuant, indies e-diturus, præ manibus habeo, cum illis & eruditiora alia perfe-ctius elaborata inſererem. Quamobrem notulas hæc meas po-tius Commentaria, quàm Hiftoriam, inſcribendas eſſe decreui. *Ceterum Caſar haudquaquam ſui contemptor, Commentarios in-ſcripſit, non Hiftorias: & in hoc laudem veram meruit, quia falſam affectare contempſit.* Ita luſtus Lipſius virorum erudito-rum facile princeps, in Præſatione ad Cornelium Tacitum.

Litterarium
opus hoc cur
commetaria
inſcriptum.

(2)

GELASIVS. Huius nominis Secundus; primus enim, cuius celebrem, ſanctamque memoriam Vniuerſalis Eccleſia, quotannis veneratur ſub die vndecima Kalendas Decembris, do-ctrina & ſanctitate floruit ab anno Chriſti 492. ad 497. Igitur ſan-ctiſſimi, doctiſſimique Pontificis, quem ille imitari ſatagebat, ſta-tim ac in Romanum Pontificem fuit electus, nomen aſſumpſit. *Tyrius nobilis Scriptor* (verba ſunt eruditiffimi Papirij Maſſonis de noſtro Gelasio) *elogium viri litterati ei tribuit, quia pluri-marum rerum cognitione, ſcientiaque inſtructus erat; ut ille olim Gelasius I. inter doctiſſimos homines poſitus a Caſſiodoro Se-natore.* Annales Piſani, Chronicon S. Vincentij ex Vulturno, atque alia veterum Scriptorum monumenta, Gelasium noſtrum huius nominis tertium dixerunt; quod Pelagium I. Papam, qui poſt Vigilium Romanæ præſuit Eccleſiæ, Gelasij ſecundi nomine, licet falſo, appellarent.

*Papir. Maſ-
ſon. in Gel. 2

Gelasij no-
mine Pon-
tifices duo, no-
tres fuere.

(3)

VI ET IOHANNES. Nomen hoc in gente noſtra Caieta-na, atque in Gelasij præſertim antecelloribus ſollemne ſemper fuit, & frequentiffimum: atque (ut alios nunc præteream) ſeptem-

Ioannes, no-
men in Fa-
milia Caieta-
na frequen-
tiſſimum.

nu-

S. Ioannes
Euangelista
Caietani Fa-
milie patro-
nus.

numero extiterunt ex eiusdem Gelasij progenitoribus, Ioannes nomine, qui Caietano Principatui praeuerunt. Ioannes quoque dictus est Marini i. l. Caieta Ducis filius, post Gregorium Iuniorum, Urbium Neapolis & Surrenti Dux. Ipsius quoque Pontificis pronepos & abnepos, quos Romanos inter Principes connumeratos legimus, Ioannes vocabantur. Et quidem merito. Nam Procures isti a nascente Caietana ipsorum familia, post Deum Ter Opt. Max. ac gloriosissimam Virginem Matrem, dilectum Christi discipulum Ioannem Apostolum & Euangelistam, tutelarem patronum, ac defensorem sibi perpetuo ascuerant. Qua de re in eiusdem S. Ioannis honorem, prope ipsius Caietanae ciuitatis portum, Collegiatam Clericorum tunc Ecclesiam, atque in agro vicino, cum Ecclesia, Fillinense, Benedictinorum Monasterium: quemadmodum & in Vrbe Pisana, Ecclesiam olim Benedictinorum Eremitarum Collegiatam (quam vulgus appellat, San Gioanne al Gaetano) una cum Monasterio a fundamentis extrui iusserunt, atque ornamentis, redditibusque amplissimis donauere.

Ad haec, anno Christi 1269. Zelo Zelati Diuino Caietani iidem Pisarum nobiles Ecclesiam suam istam S. Ioannis Euangelistae, sicut & Monasterium strictioris obseruantiae Benedictinae Camaldulensium Congregationi aggregarunt. Huius vero aggregationis meminit Augustinus Florentinus Camaldulensis hisce verbis: *Per eos dies Eremita Capella S. Ioannis Caietani Pisarum, inter Camaldulenses coaptari, multis nobilibus Caietanis suffragantibus, operam nauarunt, seseque discipulos ipsi Ioanni Ordinis Camaldulensium Generali dederunt: Quos ille habitum candidum Camaldulensium induit, & inclusioni vacare, instar Eremitarum S. Matthiae Muriani, & sacra Eremita subiectos esse voluit. 19. Iunij, manu ipsius Bruni Notarij.*

Ceterum quia nil terreum perpetuum, cum haec Caietanorum S. Ioannis Euangelistae Ecclesia temporum calamitatibus ruinae proxima videretur, atque ideo Caietani Pisani patritij, Gentiles mei: eam restaurare aggredierentur, hanc ego illis inscriptionem in marmore incidendam, atque in eius Ecclesia reponendam direxi.

MEMORIAE SACRAE

Audi Posteritas. Postquam Caieta Collegiatam Ecclesiam, atque in eiusdem ciuitatis agro cum Ecclesia Benedictinorum Monasterium in honorem S. Ioannis Apostoli & Euangelistae exedificassent, dotassentque eius Urbis Caietani Duces, Campania Comites, atque Imperij Constantinopolitani Patritij, necnon

Ro-

Inscriptio
pro Pisarum
Ecclesia S.
Ioann. Euag.
de Caietanis
ab Auctore
conscripta.

Romanae Urbis Praefecti, ex ijs Hugo Occidentis Imperij Baro, Othone Magno anno Christi 962. Pisas commigrans, Caietanam Familiam in ipsa mox Republica inter septem Principes connumeratam, constituit, hanc etiam ad Dei Ter Opt. Max. cultum, Matris Virginis Mariae, ac dilecti discipuli Ioannis Familiae ipsius Caietanae Patroni honorem, anno Christi 1140. Ecclesiam extrui a fundamentis iussit, ornamentis, redditibus, ac possessionibus amplissimis, modiorum praefertim terra 141500. (vt authenticis constat tabulis) ad montem Zadri & vallem Gioiosam, qui ad X. M. P. Pisas distantes, collis & valles S. Ioannis de Caietano deinceps dicti sunt, pro Clericorum victu & cultu religiosè dotauit, ac sub iure patronatus posteris suis reliquit strenuus ac clarissimus Miles D. Gerardus Reip. Pisanae Consul, D. Hugonis F. D. Caietani N. Clarissimorum item militia Ducum, ac Consulum eiusdem Reip. Post multos autem annos eandem rerum sublunarium communi casu succumbentem, iniurijs temporum ruina proximam, pristino decori restituendam curarunt Pisani Patritij duo, eiusdem Caietanae Familiae & nominis & virtutum heredes D. Franciscus D. Benedicti F. & D. Adrianus D. Tiberij F. anno Christi 1629. Haec in tam munifici Fundatoris, ac beneficorum Restauratorum Gentilium suorum memoriam, ac splendorem Posteritati commendare voluit Dominus Constantinus Caietanus, Syracusanus, Siculus, ex Marchionibus Sortini, atque Abbas S. Baronti ex Congregatione Casinensi, necnon Fundator & Abbas Praesidens Collegij Gregoriani Domus S. Benedicti de Vrbe. Haec nos alias.

Ceterum non est hic locus enumerandi quot & quae loca Deo dicata, Ecclesias & Monasteria, Caietani Principes nostri, vel eorum propagines fundauere ac dotauere Romae, Caietae, Fundis, & per vniuersam Campaniam, Pisas, in eiusque Urbis agro, in Prouincia Sardiniae Comitatus Orisei, atque in Sicilia. Ex eius enim Familiae monumentis constat eos, Cathedrales Ecclesias numero duas, Clericorum Collegiatas sex, Religiosorum Monasteria supra duodecim, Ecclesias denique multo plures erexisse.

NATIONE CAIETANVS, SIVE CAIETANVS. Quicumque de Gelasio hoc Pontifice sermonem habuerunt, atque ab ipsius Gelasij aetate ad haec nostra usque tempora eiusdem meminerunt, omnes, nemine excepto, vltro fassi suere, Gelasium Caietae natum. Suffragantur & omnia Scriptorum tum veterum, tum recentiorum monumenta: Suffragantur & manu exarati codices omnes, & qui in nobilissima Vaticana & Casinensi (in cuius Monasterio Gelasius serè ab infantia nutritus est) Bibliothecis, atque

C

Ar-

* Ceterum quae
draginta v-
num milia,
quingenta.

(3)

Gelasij i. l.
Patriam sui
se Caietam
comproba-
tur: ac p'eu-
do Iuliani Pe-
ri error con-
uellitur.

Archivis asseruantur; quos ego data opera, studiosè scrutatus sum. Sed eorum testimoniationes hoc loco recensere, nostri instituti ratio non patitur. Verùm enimverò, etiamsi nullus alius Scriptor Gelasium Caietæ exortum affirmaret, vnus tamen Pandulphi id asserentis auctoritas tanti æstimanda esset, vt sola sufficere videatur. Fuit Pandulphus, vt supra vidimus, Pisanus, nobilis, & religiosus, ac Gelasij nostri familiaris, eiusque peregrinationis comes indiuiduus, vt ipsemet de se scribit in Vita eiusdem Gelasij & Callisti II. eius successoris. Et nihilominus solidam hanc tanti, talisque Viri, atque oculati testis veritatem, præproperè satis infringere tentauit recentissimus Scholiastes (vir alioqui doctus) Andreas Viçorellus in Notis, vel Additamentis, vt ipse vocat, ad F. Alphonsi Ciacconij Viras Romanorum Pontificum, columna 2024. sub hisce verbis: *Natum Toletum in Hispania Gelasium, Patrem habuisse virum Italum ex clara Caietanorum Familia, scripsit Iulianus Petri Hispanus, Archiepresbyter S. Iustæ Toletana in rerum Hispanicarum Chronico: puerumque in Italiam delatum, S. Benedicti Ordini se addixisse: ad Purpuramque, & tandem ad Romanæ Sedis Insulam peruenisse. Librum Iulianie tenebris erutum, atque extra Italiam editum, videre non potui; sed quæ narraui, Thomas de Herrera, Frater Eremita Augustinianus pro certo mihi affirmavit hoc anno 1630. Augusto mense.* Hæc Viçorellus in additamentis, relatione ductus Herrera; cum supra columna 472. in eodem Gelasio scripsisset: *Hunc natione Campanum, patria Caietanum, professione Monachum Casinensem, Ordine Diaconum S. R. E. munere Cancellarium fuisse, omnes affirmant: Card. Baronius ad annum 1118. cum Pandulpho Subdiacono.* Hæc ille. Porro, cum plus valeat oculatus testis vnus, auritis decem (vt lepidissimus, Comico- rum inquebat) quid Viçorello subesse potuit, vt tam leui vento se transferri permetteret, & notæ illi, quam citò credentibus Ecclesiastes inurit, se exponeret? Afferit Pandulphus oculatus testis, asserit cum reliquis omnibus Cardinalis Baronius, asserit & ipsemet Viçorellus, Gelasium natione Campanum, patria Caietanum. Qui igitur sui, tantorum testium, quin & veritatis ipsius tam facile eum caput obliuio? Aliquid profectò hic asserri debet, immo & insigne illud, quod tantis testibus, & receptæ apud omnes fidei præponderet: *Natum, inquit ille, Toleti in Hispania, scripsit Iulianus Petri, &c.* Non fidem, amicissimum mihi caput; non doctrinam & eruditionem, sed nimiam facilitatem penè accusauerim, qui tam facile in eam sententiam concessisti, quam ne qui-

Andreas Vi-
corelli er-
ror de falsa
Gelasij II.
Patria.

Terentius.
Eccli. 19.

quidem oculis hauseras. At inquis: Illud fide dignissima relatione accepi. Credemus. At quis nescit, puriores in ipso fonte aquas hauriri, multumque interesse, num inspexerit quis Auctorem, an laudatum acceperit? Ipse Iulianus plures experientiarum & eruditioni circumstantias suggessisset, quæ fortè nodum ipsum soluissent, quas habere non potes a referente. Demus igitur ita retulisse A. R. F. Thomam de Herrera; immo demus, scripsisse Iulianum; non aliter debebas allegare illud, nisi transfigendum obelo, aut spongia delendum. Nam etsi magnus Iulianus, maior tamen in rebus Italis, præsertim Gelasij, referendis Pandulphus, maior Baronius: maior, quin & omnium maxima Vniuersorum hætenus Auctorum, & vetusta, perpetuaque traditione firmata veritas.

Fraterea Iuliano Toletano opponere possumus multos, etiam ipsius Hispaniæ Scriptores, & dignitate & doctrina clariores; sed vnus pro illis omnibus sufficiat, Nicolaus Rosellius, Tarracensis, qui ex Prouinciali Ordinis Prædicatorum & Inquisitore Generali Aragoniæ, ab Innocentio VI. Papa A. C. 1356. S. R. E. Presbyter Cardinalis S. Sixti creatus, in suo rerum Pontificiarum Registro, quod ex Apostolicæ Sedis monumentis descripsit, compilauitque, ita affirmavit: *Gelasius II. natione Campanus, patria Caietanus.* Nicolao Cardinali Hispano, suffragatur vir eruditissimus, Ioannes Mariana, & ille Toletanus, dum ait: *Gelasius eo nomine secundus, magno vir animo, per Tiberim Caietam, ubi natus erat, primum euaserit.* His assentiuntur Annales Pisanorum, qui ab eodem Gelasio Pisis aliquando commorante, cuius patriæ esset, optimè rescire poterant; qui ita habent: *Gelasius Caietanatus.* Hermannus Schedellius, Germanus, in Chronico suo: *Gelasius II. Iohannes. antea vocatus, patria Caietanus.* Franciscus Iohannetus, qui ex vteribus Germanis Scriptoribus, Romanorum Pontificum Vitas contexit: *Gelasius II. patria Caietanus fuit.* Anonymus Anglus Monachus VVigorniensis, illorum temporum Scriptor: *Sacræ memoriæ Paschalis Papa defungitur, & loco eius Iohannes Caietæ natus, substitutus est.* Denique innumeros alios omittentes, claudat agmen, Vir eruditissimus, Papius Massonus Gallus, in hæc verba: *Iohannem Caietanum a Caietæ portu mediterranei maris, Virgilij versu celebrem, dictum aiunt; quod in eo Oppido natus esset.* Sed pluribus ista persequi non est vitium; præsertim cum ipse Viçorellus, iam in nostram sententiam, vel potius in veritatem nobiscum iuit. Ita enim ille in quadam sua Epistola ad Hieronymum Caracciolum, Clericum Regularem

Habetur, M.
S. in Bibliot.
Vaticana &
Aniciana no-
stra.

Io. Marian.
Hispan. lib. 10.
c. 11.

Annal. Pi-
san. M. S. 2.
pud Roncio-
nes Pisan. &
apud nos.

Hab. post
Chronicon
Floræij VVigornien.

P. Masson. in
Gelasio II.

Hieronymus
Caracciolus
vir eruditissimus.

D. Constantinus Abb. Caiet.

Hab. M.S. ante vitam S. Erasmi Episcopi apud nos ex Biblioth. Casinensi.

Theatinum. De Gelasio I. viri sanctissimi laudibus, nulla aetas conticescet; lator te illi additum, & mecum sentire. Thomam de Herrera, Eminentissimi Cardinalis Spinula Theologum, dicentem (non aberat VVimbodinus eiusdem Cardinalis Secretarius) aliquando audiui, scriptum a Iuliano Petri S. Iustae Toletanae Archiepiscopo in Hispanica historia, hunc Gelasium Italum Crescentij filium, ex vetustissima & nobilissima Caietanorum Familia (patria etiam Caietanum) Toleti in Hispania natum. Hoc in postremis ad Ciacconium Notis ex Thoma narratione retuli. Patria & genere Caietanum fuisse non dubito: at in Hispania natum, neque affirmavi, neque affirmare possum. Parvulus in Casino sub Desiderio Abbate, S. Benedicto oblatum fuit (ut Petrus Diaconus Monachus Casinensis libro de viris Illustribus Ordinis Benedictini, testatus est) quare in Italia ortum tecum opinor. De hac re Constantinus Caietanus Collegij Gregoriani Praeses, S. Baronti Abbas, varia instructus eruditione, uberius; Plura tu, si volueris, ex illius fonte hauries. Vale, Roma ex adibus nostris 3. Non. Mart. 1631. Ita Viorellus.

At quis melius Gelasio ipso nouerit, poteritue hanc veritatem elucidare? Ille namque in Epistola ad Ioannem Auunculum suum scripta, patriam Caietanam vtrique communem appellat: *In patria*, inquit, *nostra Caietana*. Veritas igitur vsque adeo verissima, ut sic dicam, est, Gelasium Caietanae natum fuisse, ut Iuliani Toletani auctoritas in hoc respuenda sit. Immo etiam cum Auunculus ipsius, ad quem scribit Gelasius, & qui inter Sanctos Casinenses relatus est, Caietanus fuerit, pariformiter & Ioannis Auunculi Soror, & Gelasij mater Caietana erit, non Toletana. Quis enim Fratrem Caietanum, Toletanam Sororem fuisse asseret? Hanc verò Epistolam, ne iota vnum, aut vnus apex Sanctissimi Pontificis intereat, integram ex Bibliotheca Casinensi descriptam damus. Sic enim se habet: *Domno (in Domino Dominorum dilectissimo) Iohanni Auunculo suo, Iohannes Subdiaconus, & Monachus Casinensis Canobij, totius obsequium seruitutis. Cum scriptum sit: Quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus Idololatriæ, nolle acquiescere, Paternitatis vestrae imperijs, nedum precibus, quidquam denegare, summi apud me videtur esse delicti: quippe cui post Deum, & sanctissimum & Reuerentissimum Abbatem nostrum Desiderium, soli debeam, quicquid liberalibus sum studijs consecutus. Passionem ergo Martyris Erasmi, cuius corpus in nostra Patria, videlicet Caietana, quiescit, hactenus tantis a te precibus fatigatus, minime litteris tradidi; ea permix-*

ma

ma fuit causa, quod in discendi exercitio desudans, non poteram rebus huiusmodi operam dare. Nudius verò tertius, hoc Opus aggressus; tanto affectus sum tadio, ut disponerem, & tibi non obedire, & Martyris historiam incultam, ut erat, incompositamque relinquere. Enimverò duae eiusdem historiae editiones, eatenus a se inuicem discrepant, ut duorum Sanctorum videantur eadem gesta narrare. Sed Eusebij Casariensis Ecclesiasticis historijs diligenter inuestigatis, & Fratre quodam nostro, qui in locis illis aliquando mansitauit, antequam Sanctus Martyr deductus fuisse narratur, interrogato, comperi, alteram, quae vetustior est, existere veriore. Chronicon ergo secutus Eusebij, & vetustioris editionis materiam digerens, Sancti Martyris meritis, tuisque orationibus fultus, Opus aggrediar toties postulatum. Epistolam hanc Ioannes Caietanus, mox Gelasius, praeponit historiae a se conscriptae passionis S. Erasmi Episcopi; quam & nos vna cum eiusdem Sancti Episcopi passione exscripsimus ex perantiquo M. S. codice Bibliothecae Casinensis.

Ne tamen Iuliano Petri, viro graui, & de historia Ecclesiastica benemerenti, videamur omnem negare fidem (si tamen Chronicon illud ipsius sit, de quo multi Viri docti dubitant) sic eum cum veritate conciliamus, vel certè interpretamur, ut nomine Caietano deceptum existimem. Non enim Crescentius Caietanus, Gelasij pater, in Hispanijs sub Alfonso Rege meruit: immo nec in Hispanias concessisse illum, vel inueni vspiam, vel adducor facile, ut credam. Nam Caietani illi, qui non contemnendam operam locarunt debellandis Mauris (ut alibi ex historijs satis superque probauimus) Pisani fuerunt: & nunc etiam ex eo patere potest, quòd nobiles ij Hispani, siue Tolerani Caietani, pro Insignijs non detulerunt quadripartitum illud Scutum rubro & argento aspersum, ut Gelasij nostri progenitores; sed potius, ijs relictis, quae & auita Familiae eidem Caietanæ fuerant, decussatam desumpserunt Crucem argenteam cum angulis obrutis in campo rubro, quae ipsissima erant eorum Pisarum patriae Insignia. Ex his igitur Ioannes ille ductor copiarum praestantissimus, Gerardi Pisanae etiam Reipublicae triginta post annos Progeneralis bello, Patruus, inter alios (ut in monumentis Caietanorum Pisanoz legimus) donis, praemiisque regijs ditatus, anno Christi 1083. Toleti haesit & Caietanis illis terra, marique claris, & qui in hodiernum vsque diem in Hispania florent, initium dedit. Quare fieri potuit, ut ipsorum aliquis uxorem duxerit Heroinam illam Alber-

Caietanorum Hispaniae origo, & insignia.

bertam, Petri Aluari filiam, ex nobilissima Ficulneorum Familia; atque occasionem dederit Iuliano, autumandi Gelasium II. illius filium extitisse; cum reuera nunquam ille, non Pater suus in Hispanijs fuisset.

HIC A NOBILIBVS IVXTA SAECVLI DIGNITATEM PARENTIBVS FELICITER EDVCATVS. Ita, & verè testatur reliquit Pandulphus: cui suffragantur omnes etiam Scriptores, qui de Gelasij stemmate tractauerunt, affirmantes, eundem & claro & nobili genere progenitum, nedum patria, verum etià familia Caietanum. Talem enim illum nobis exhibet Gullielmus Tyrius celebris eorum temporū Scriptor: *Dominus*, inquit *Paschalis, successit Dominus Gelasius, qui & Iohannes Caietanus dictus est. Et inferius: Mortuus est Dominus Gelasius PP. II. Domini Paschalis successor, qui & Iohannes Caietanus dictus, vir litteratus.* In eandem etiam sententiam concedit, Gelasiumque Caietanis adscribit Petrus Diacon. Casinen. eius temporis etiam Scriptor, in hæc verba: *Papa Urbanus iterum ad has partes deueniens, Iohannem Caietanum loci huius a pueritia Monachum, in Lateranensi Patriarchio ordinavit.* Petro Diacono adstipulatur Conradus Vrspergensis Abbas, ad annum D. 1116. & 1118. ubi quater Gelasium, antea adeptum Pontificatum, *Iohannem Caietanum cognominat.* Riccardus Vassemburgius: *Gelasius I. antea nominatus Iohannes Caietanus.* Hieronymus Rubeus: *Paschali Pont. Max. mortuo, Iohannes Caietanus, nobilissimo genere natus, Gelasij I. sumpto nomine, subrogatus.* Adde Onophrium Panuinum in Epitome Pontificum Rom. & Arnoldum VVionem, qui vterque omnem suspensionem exaurit, illumque ut patria, ita familia, Caietanum agnoscit. Verba Panuinij sunt: *Sanctissimus Dominus noster Gelasius I. Pont. Max. F. Iohannes Caietanus, natione Italus, patria Caietanus.* Arnoldi VVion verba sunt: *Dominus Ioannes Crescentij filius, Caietanus, familia scilicet & patria, Monachus Monasterij montis Casini; ex Subdiacono & Urbani Papæ II. Presignatore S. R. E. Diac. Cardinalis, ac postea S. Gelasius II.* Confirmat idem hanc suam sententiam in eiusdem Operis Appendice. Blondus quoque Flavius, qui vixit sub Eugenio IV. cui fuit a secretis, rerum Italicarum scriptor scientissimus: *Paschali, ait, successit Gelasius patre Crescentio, Caietanus.* Et quod Blondus intelligat de Gelasij familia, hæc alia de ipsius Pontificis Nepote verba ab eodem contestata, luce clarius ostendunt; inquit enim: *Pontifex inuitatus ad Diuinam in S. Praxedis Ecclesia celebranda, etsi Frangepanes timeret visinos, tamen Romanorum Corsorum, & Crescentij Caieta-*

(4)
(5)
Gelasij II
genus Caietanum, æque
& ex Ducibus Caietæ
Vrbis fuisse
demonstratur.
Gul. Tyr. hist.
bell. sacr. lib.
12. c. 5.
Id. c. 8. an.
1118.
Pet. Diac.
Chron. Ca.
sin. lib. 4. c. 7

Ricc. Vasséb. lib. 4. an.
tiquit. Gall.
Belg.
Hier. Rub.
hist. Rauenn.
lib. 5.

Arn. VVion
lign. Vit. lib.
2. c. 9.

Blod. histor.
inclin. Rom.
Dec. 2. lib. 5.

tani nepotis sui viribus ac tutela fesus, accessit. Hæc ille. Tandem claudat ordinem, qui ducere eundem debuit, ipsemet Gelasius; qui nunquam se Caietanum, idque in Literis Apostolicis, appellasset, nisi verè fuisset familia Caietanus. Hic igitur in Litteris suis sub Datum Romæ apud S. Petrum 10. Kal. Aug. Pontificatus anno primo, statim in principio hæc habet: *I. * Caietanus, Episcopus, seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Abbati & Monachis Terræ Maioris, salutem & Apostolicam benedictionem.* Cum super controuersia, &c. Litteras has beneficio Eminentissimi Domini Aloysij Card. Caietani accepi; qui illas reuera, ut par est, pro thesauro habet. Patri, filium, ac familiarem & dilectum illum, ac propterea maioris auctoritatis, Gelasio scilicet coniungamus Pandulphum, qui eius Vitam in hunc modum prosequitur: *Iohannes Caietanus iam adolescens, Monachus Casinensis.* Et mox: *Sicque inuitus ac renitens, Iohannes Caietanus, qui hodie est Gelasius, in Papam, Spiritus Sancti gratia mediante, electus est.* Hæc Pandulphus; qui satis liberali manu, nedum ipsum Gelasium Caietanis adnumerat, sed & Nepotem illius virum principem ac potentissimum, Caietanum appellat. Verba illius sunt: *Fulti tamen Stephani Northmanni, & Crescentij Caietani, eiusdem Papæ nepotis, antiquis Stemmatibus, itum est.* Fuit etiam Crescentius Gelasij Nepos, Urbis Præfectus, ut alibi ostendemus.

Sed Stemmatibus Caietani in Vrbe Roma, & nobilitas & claritudo, magis magisque clarescit in Ioanne Caietano Crescentij filio, Gelasij pronepote, quem inter Romanæ Urbis Principes viros cōnumeratum fuisse, Radeuicus Frisingensis Canonicus, eius ætatis Scriptor, testis est luculentissimus. Edisserens enim de schismate illo (anno Christi 1159. Friderico I. Imp. agente) inter Alexandrum III. Rom. Pont. & Octauianum, a Schismaticis Victorem IV. nominatum, ait inter alia: *Episcopus Alatrinus in præsentia Domini Guidonis Cremensis Cardinalis, & Gimundi, & Iohannis Caietani, & aliorum multorum, dixit: Non possum ad Dominum Victorem venire.* Et paulò inferius: *De omnibus supradictis capitulis (ea intelligit Auctor Capitula, quæ pro electione Alexandri III. a multis Cardinalibus, Clero, Principibus, & populo Romano validè facta fuerunt) testimonium perhibuerunt prædicti Rectores, Cleri Romani, & septem Archipresbyteri supramemorati, & Petrus Urbis Præfectus, & Stephanus de Thebaldo, & Stephanus Northmannus, & Ioannes de Sancto Stephano, & Iohannes Caietanus, & VVulferaminus de Gidocica, & Gimundus de Domo Petri Leonis, & multi alij Illustres Romani, & Nobilissimi,*

qui

* Ioannes.

Aloysius
Card. Caietanus.

Ioannes Caietanus Gelasij Pronepos, inter Romanos Principes recensetur.

Radeuic.
Frising. in
Append. ad
Orton. Frisingen lib. 2.
c. 67.

qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt & tractauerunt.
Hactenus Radeuicus.

In Commen-
tar. de Præ-
stant. Relig.
Bened.

Blond. Flau.
Rem. instau-
rat. lib. 1.

Cécilius Car-
dinalis Came-
rar. testa-
tur: Caieta-
nos fuisse pa-
tronos Eccl-
s. Bartholo-
mæi in Insu-
la Lycaonia.

Antiqua Vr-
sinorum cū
Caietanis co-
gnatio.

Hinc igitur luculentum est, Caietanos, qui etsi nomen ab Vrbe Caieta sumpserint, ibique antiquissimam habuerint Sedem, loca possederint; nihilominus & Romæ dignitatem Patritiam & Senatoriam cum pari splendore obtinuisse. Illud etiam memini-
mus alibi a nobis dictum: Ciuitatis Caietæ Duces, Romanæ Cam-
paniæ Comites, aliosque Caietanos Romæ degentes, Domos
suas, siue Palatium, Romæ in Insula Lycaonia habuisse; in qua
vnâ cum Monasterio amplè dotato, ac Monachis S. Benedicti
tradito, profanum Æsculapij templum, in Templum Deo vero
eiusque Virgini Matri dicatum, erexerunt; quod postea, Ottone
Magno Imperatore, qui S. Bartholomæi Apostoli corpus Bene-
uento huc transferre voluit, ab eius nomine dictum est. Præter-
quam quod huius Monasterii iuris erat ciuitas Portuensis, alia-
que bona plura. Gelasius verò, iam Cardinalis S. R. E. creatus,
nil antiquius habuit, quàm vt Ecclesiam hanc a progenitoribus
suis fundatam, tunc ruinæ proximam, nobiliter restitueret. *Ge-
lasius 11. Pont.* (verba sunt Blondi Flauij) *Ecclesiam S. Bar-
tholomæi, vel extruxit, vel, quod magis credimus, instaurauit.*
Et hinc factum, vt Ioannes Caietanus paulò ante nominatus,
Senator Romanus (quod etiam probat, illum ex eodem cum
eodem Gelasio, stemmate fuisse) eiusdem Ecclesiæ ius patro-
natus habuerit. Ita Cencijs Cardinalis Camerarius in suo Cer-
suum Camera Apostolicæ Regeſto, eundem Ioannem Caieta-
num pro Ecclesia S. Bartholomæi in Insula Lycaonia, sex Den-
arios Ecclesiæ Romanæ Presbyteris quotannis soluere consue-
uisse testatur.

Huius præterea Ioannis Soror, & Crescentij filia, Caietana
dicta, circa annum Domini 1151. Vrſo de Filijs Vrſi (sic enim
antiquitus cognominabantur, qui nunc Vrſini) Romano Sena-
tori, Iordani Cardinalis fratri nupsit, magnumque in eam Fa-
miliam splendorem intulit; quam postea Nicolaus 111. Perna
Caietana, Ioannis filia filius, Vrſi Abnepos, summo incremen-
to locupletauit. Post eam enim, multò felicior Berecynthia Deo-
beo de Vrſinis, magni nominis Romano Senatori in matrimo-
nium locata: quintuplici prole nobilis Heroïna, Ioanne scili-
cet Caietano (ita quidem a matre dicto, etiamsi pater Vrſianus
esset) qui postea Nicolaus 111. Papa fuit: Iordano S. R. E. Dia-
cono Cardinali S. Eustachij amplissimo, & plurimis facinori-
bus

bus illustri: Neapolione tot titulis & honoribus insigni; cuius
filijs, Franciscus Vrſinus Diaconus Cardinalis S. Lucie in Silice,
Ioannes Caietanus Diaconus Cardinalis S. Theodori, & Ber-
tholdus S. R. E. Armorum Dux Generalis; a quo ferè omnes de-
scendunt, qui nunc sunt de familia Vrſina; duabus insuper filia-
bus, Perna altera, quæ Iacobum Caietanum, Petri de Stepha-
nescis, Romani Senatoris etiam filium, Romanum, non Anagni-
num (vt recentiores asserunt) Diac. Cardinalem S. Georgij ad
Velum aureum: altera, quæ Latinum Malabrancam Cardinalem,
Episcopum Ostiensem peperit. Atque ita contigit, Familiam Cai-
etanam Romanam in Vrſinam transiisse; cum Perna alius non
superesset, qui lineam perpetuaret: eaque honores, Arces, Ca-
stella, possessiones, splendorem, & quicquid Caietanorum Ro-
manorum erat, secum transtulerit ad Vrſinos: qui vsque in ho-
diernum diem, tantum nomen sustentarunt egregiè, & feliciter
conseruarunt, Vrbi & Orbi Romano spectabiles, bello fortes,
paceque fideles. Et hæc summatim excerpta, aliàs plura daturi,
ex Romanorum Pontificum historijs, ac etiam monumentis Ar-
chiui Excellentissimi Ducis Bracciani, collecta.

Sed quod spectat ad Gelasij 11. Papæ, aut eius Parentum Ro-
manorum Insignia: non alia illos habuisse dicendum est, quàm
quæ eorundem Progenitores Comites & Duces Caietæ habue-
runt: Scutum videlicet in quatuor partes diuisum, ac rubro &
argento alternatim delineatum. Id quod de Ducibus Caietanis
satis apparet, tam in illorum ciuitate Caieta, quæ vsque hodie
eadem retinet insignia, quàm in illorum etiam posteris Caieta-
nis, qui Ducibus ipsis in humanis degentibus, Pisas migrarunt,
quibus etiam similia sunt insignia: quemadmodum & eadem ipsa
lapidi insculpta, nos vidisse, & obseruasse meminimus in arce ci-
uitatis Lauiniæ, iuris hodie Excellentissimorum Principum Cas-
sariorum; sed quam olim Comitatus titulo Gelasij Nepotes posse-
disse dicuntur. Atque hæc de posteris Caietanis Gelasij 11. dicta
sunto. Quibus faciliè conuincitur errasse F. Alphonsus Ciacco-
nus in de Vitis Pontificum Romanorum libro, qui nulla ductus
auctoritate, sed solus & primus, ipse nouissimus, affirmare ausus
est: Gelasium nostrum, ex Familia de Caieta, quæ multò post
Geladium, eiusque posteros audita est: nec ex Caietanis Principi-
bus, vt Gelasius: sed ex Caietanis priuatæ sortis hominibus, et-
si nobilibus, ortum habuit, prodijſſe.

Hactenus ex secundi Gelasij posteris, Romanum stemma Cai-
etanum probauimus. Nunc verò hoc ipsum ex eiusdem Gelasij

Antiqua Cai-
etanorum
Insignia.

Confutatio
opinio Al-
phonſi Ciac-
coni falsum
de Caieta
cognomētū
Gelasio tri-
buentis.

Card. Baron.
Annal. to. 12
sub an. 1119

Gelasij Pro-
genitores
Duces Caiet-
æ.

Ἰπάτος
Græcè, Latine
Consul.

Regestum
Cencij Ca-
mer. M. S. in
Bibl. Vatic.

Maioribus restat, ut inquiramus: atque eò magis: quòd suam pro me Eminentissimus Card. Baronius oppignoravit fidem, dum Gelasij II. a Comitibus & Ducibus Caietanis deductum stemma, a me exaratum fassus est, & viva voce probavit sapissimè. Tot scilicet Comitum ac Ducum sanguis vnum Gelasium nobilitabat. Nepotes enim ipsius (S. R. E. Cardinales duo, alter Gregorius Diaconus S. Lucie in Septem solio a Paschale II. PP. creatus anno Christi 1103. alter Liçifredus, Presbyter S. Vitalis, Tituli Vestinæ, ab Honorio II. Papa, anno Christi 1127. creatus: Tertius demum Crescentius, cuius supra meminimus, ob rei militaris peritiam, in publicis monumentis Miles dictus) quorum genitor Marinus Consul & Dux Fundanus, Gelasij frater extitit. Vtrumque Crescentius Dux & Consul Fundanus: Crescentium item hunc genuit Crescentius Dux Fundanus & Præfecturius (eò quòd sapius Romanam exercuerit Præfecturam: vel, iuxta alios, Præfecturius, quasi Expræfectus) dictus. Huic Marinus item Consul & Dux Fundanus, mox Caietæ: cui Docibilis II. Pater, Caietæ Dux & Hypatus. Hic Docibilis II. fuit etiam pater Hugonis, qui Pisis Caietanam Domum, ut paulò inferius ostendam, primus propagavit. Avus Ioannes II. Caietæ Dux & Hypatus, atque Imperij Orientalis Patricius: cuius filiam SiK elgairam Vxorem duxit Landolphus, Capuæ Princeps. Anatolius IV. autem frater germanus, Dux fuit civitatis Terracinae. Abauus, Docibilis I. fuit, Caietæ Dux, & Hypatus, atque Imperij Constantinopolitani Patricius: Atauus, Ioannes II. Caietæ Dux & Hypatus, atque Imperij Orientalis Patricius (cuius ex sorore Helisabeth, Neptem vxorem duxit Theodosius Neapolitanæ Urbis Præfectus, siue Dux). Hic verò Ioannes II. Magni agnomentum promeruit: quia Saracenos, qui septuaginta annorum spatio Italiam omnem flammis & ferro absumpserant, una cum aliquot Italiae Principibus, deletis copiis, reliquos Italiae finibus expulit. Horum Maiores extitere: Anatolius II. Caietæ Comes, Ioannis huius magni pater: Ioannes I. Caietæ Comes, eiusdem Avus: atque Anatolius I. Miles & Comes, magni ipsius Ioannis Abauus. Hic ille felix & clarissimus Heros fuit, qui cum pro Sede Apostolica Tribunus militum adversus Saracenos, præsertim Italiam devastantes, præclara multa facinora præstirisset, a Maximo Romano Pontifice Gregorio II. (ut ex eius Regesto animadvertit Cencius S. R. E. Cardinalis Cameraarius) Caietæ, atque eidem vicinis oppidis & locis, beneficiario munere donatus fuit, circa annum Christi septingentesimum rige-

gestum. Sed cuius stemmatis fuerit iste Anatolius, aperte non liquet: ex genere quidem Romano Patritio & Senatorio extitisse probari potest duobus præcipue argumentis. Primum est, quòd ea tempestate in Romana Republica, Tribunitia potestatis, qua ornabatur Anatolius, homines militares, non nisi ex Patritiis ac Senatoribus, iisdemque sicut nobilitate claris, ita diuitiis ac virtute præstantibus deligerentur. Secundum, quòd (ut ex Archivorum perantiquis monumentis civitatis Caietæ, & Monasterij Fossæ novæ etià in Campania, probare possumus) Anatolius atque ipsius Nepotes ac posterì, fuisse asseruntur eiusdem stirpis, qua & Signia, & Ceccani, ac Campaniæ Comites exortisunt. Verum tamen cum Comites isti (Leonardo Aretino, Innocentij VII. Papæ a Secretis, Arnolde VVione, Ioanne Sifrido, aliisque in de Familiæ Aniciæ historiis, attestantibus) ab eadem Anicia, Annia, & Iulia æque ac Claudia Gente (cuius præclara in primis fuere germina Romani etiam Comites Tusculani) originem suam protraxerint, reuera non dubium, quin & ipsemet Anatolius ex eademmet Gente prognatus fuerit. Et quidem Ioseph Castalionius, vir doctissimis libris editis clarus, de Caietana eadem Domo carmine elegantissimo locutus idipsum ita confirmavit:

*Nobilis Heroum series generosa propago,
Cui nomen Caieta dedit felicior ortis
Hesperidum, placido quamvis hæc aurea celo
Poma ferat; quamvis iucundos semper odores
Afflet, & æternum nitida vereducet umbra.
Re magis insignis nulla, quàm Stemmatetantæ
Gentis, ab Aeneadam, cui sanguine fluxit origo,
Et cui maternos Gens Claudia miscet honores.* Hæc ille
Præter quam quod, Iulia & Annia Gens cum Claudia iuncta sanguine (ut rerum Romanarum Scriptores affirmant) una postmodum, eademque Gens fuit æstimata. Castalio Carolus Stengelius & ipse eruditissimus, in præfatione ad Monasteriologia Germaniæ, suffragatus est hisce verbis: *Ut verò longius ne abeam: possem enim hic commemorare laudes Illustrissimæ Familiæ Caietanæ: ex qua trecentis continuis annis, Urbis Præfecti extitere, ex Iulij Caesaribus Genus suum trahentes: Possem recensere matrum Genus ex Suevia Ducibus profectum: qui & ipsi ex Romanis, ut aiunt; Claudijs Imp. Augg. processere.* Illicque Stengelius: qui dum asserit, ex Caietana Familia trecentis continuis annis Urbis Præfectos extitisse, alludit ipse ad Vici Eluij in Etruria Dominos magnæ in Italia potentia Principes, Signia ac Ceccani Comi-

Romana nobilitate ex-
orti, Patriti-
videlicet &
Senatoria.

Ioseph Ca-
stalionius.

Caietæ Du-
ces ex Iulij
Annijs, & A-
nicijs, atque
etiam Clau-
dijs oriundi

Carolus Sten-
gelius eadē
donat origi-
ne Duces Cai-
etanos.

mitum, nec non Caietæ Ducum Gentiles: qui per trecentos continuos annos Augustissimæ Urbis Præfecturæ clauum tenuere. Quemadmodum etiam dum idem Stengelius dicit, Maternum Caietanorum Genus ex Sueviæ Ducibus profectum fuisse, intelligit Constantiam Friderici ex Sueviæ Ducibus, 11. Imp. filiam, Conrado Caietano, Pisano Equiti, ac Regni Siciliae annis vndecim Proregi, in vxorem iunctam. Id quod etiam Iosephus Castalionius verbis istis testatus est:

Proximus a primo Fredericus iungere Natans

Vult Conrade, tibi: quem Caietana superba

Heroum de Stirpe Domustulit inclyta Pisis. Hæc ille.

Verum id, quod hic breuius, in nostris tamen Caietanæ Familiæ Commentarijs, in quibus vetustissima etiam ipsa Instrumenta ad verbum referemus, latius & solidius, Deo fauente, tractabimus.

Cæterum Marinus eius nominis 11. Caietæ Dux Constantini 11. Caietæ etiam Ducis filius (præter Marinum Imperii Constantinopolitani Protospatarium) alterum habuit filium, Ioannem nomine, Neapolis & Surrenti Urbium Ducem: Cuius etiam meminit Iulius Cæsar Capacius in historia Neapolitana. Ioannis huius Neapolitani ac Surrentini Ducis filius Neapolio fuit Reipublicæ Neapolitanæ Vicarius: quem Henricus 11. Imp. cognomento Niger, scriptis litteris anno Christi 1014. illustri hoc titulo donat: Viro nobili Neapolioni Caietano Vicario in Republica Neapolitana, dilecto Consiliario, familiari & fideli nostro, gratiam & bonam voluntatem. Ab his Neapoli clarissima Caietanorum: Domus propagata est: eorumque posterum in nobilē Portus, quem dicunt, Sedilem coaptati, non multo post millesimum trecentissimum Christi annum extincti. Insignia tamen non ea progenitorum suorum Ducum Caietanorum (quadripartitum videlicet scutum) præ se tulere, sed (vt ex veteribus eiusdem Sedilis monumentis edocti fuimus) Leonem argenteum in vmbone cæruleo, vel rubro, antiquiorum consanguineorum, a quibus primum Caietani tanquam ex stipite descenderant, Aniciorum, Anniorum, Iuliorumque habebant: & quæ etiam Caietani antiqui Campaniæ Comites deferebant: & quæ adhuc hodie Frusinon ciuitas eorundem Comitum, & Campaniæ Regia præferebat.

Nec etiam hoc loco præterire fas est (quod etiam ex supracitatis antiquis chartis accepi) clarissimos tres illos, fortissimosque Caietanos Heroes ab Imperatoribus Constantinopolitanis Augustali Protospatariatus dignitate donatos: quorum nomina: Gregorius Docibilis 11. Caietæ Ducis filius, Leo Leonis Caietæ etiam

Ios. Castal. carm. Famil. Caiet. ap. Carol. Stengel. ante lib. Monasteriolog. German.

Iul. Cæs. Capac. histor. Neap. lib. 1. pag. 161. & li. 2. pag. 597

Origo Caietanorū Neapoli antiquior

Protospatarij tres Imperij Constantinopolitani ex Caietana Domo.

etiam Ducis filius, & Marinus Marini 11. eiusdem ciuitatis Ducis filius. Tres omnes Imperii Constantinopolitani, eiusque Imperatorum Protospatarii. Porro Protospatarius Spatariorum Princeps erat militum in Aula Imperatoris Stationariorum: Induebanturque propriis Augustalibus vestimentis. Ita Georgius Codinus Curopalates in de Officiis Palatinis libro, cap. 5. n. 46. & 65. vbi plura his.

Illud præterea etiam animaduertendum venit: eos ipsos vel Caietæ & Fundorum Duces, vel Traiecti, Sueffi, & Sugii, vel Campaniæ Comites, nedum apud exteros, sed & suos etiam, Caietanos audiuisset, talesque sæpissimè in scripturis & monumentis antiquis nominari. Extat apud nos ex Archivio Casinensi, Ottonis 11. Imperat. Priuilegium, datum Romæ anno Christi 990. Imperij Quarto, Regni decimosexto, Ioanni Caietæ Duci & Consuli verbis istis: *Otho, superna fauente clementia, Romanorum Imperator Augustus. Noscant omnes fideles nostri, qualiter ob supplicem rogatum Hadamarij, nostri amabilis, Principis Capuani, iuge obsequium & fidelitatem, Iohannis Caietani, Senioris, Consulis, atque Ducis, nostri Charissimi fidelis intuentes, dedimus sibi in proprium, prout iure & legaliter valemus, Castellum Pontecurui nuncupatum, cum omnibus pertinentijs.* Extat etiam Instrumentum quoddam apud nos in hunc modum: *Nonodecimo anno Principatus Domni Pandolfi, & quarto anno Principatus Domni Landolfi (est Christi annus 963.) eximij Principis, mense Martio, quinta Indictione: Memoratorium factum a nobis Sergium Gaietanum filium Domni Iohannis gloriosi Consuli ac Ducis Gaietæ. Item illud aliud: Vndecimo anno Principatus Domni Pandolfi, & Septimo anno Principatus Domni Pandolfi eius filij, gloriosis Principibus, mense Madio, nona Indictione. Ideoque ego Landulfus Langobardus Capuanus filius bonæ recordationis Astolphi Langobardi Capuani, sicut mihi aptum & congruum est, bonæ meæ voluntate, per hanc Cartam venundedi vobis Domna Maria Gaietana Comitissa ex Comitatu Traiecti, relicta bonæ memoriæ Domni Gregorij Comitissæ, hoc est, integram sextam partem ex integra Curte. Alterum etiam: Anno vigesimo Consulatus Domni Iohannis, & octauo anno Consulatus Domni Iohannis filij eius, mense Octob. Indictione 12. Caietæ. Ideoque nos Gaietanus & Maria Honf. iugalibus & fil. quondam Gaietani Comitissæ bonæ mem. habitatori autem supradictæ ciuitatis. Hoc est, ex Stemmate Ducum supradictæ ciuitatis. Denique (vt eius generis alia nunc missa faciam) notabile satis est etiam istud: Men-*

Protospatarij munus.

Familia Caietana ex Ducibus Caietæ.

Othonis 3. Imp. Priuilegium, Ioanni Caietæ Duci concessum.

Barbaries acque inscitia illorum temporum.

se Iulio, Indictione secunda Memoratorium factum a Domino Ederadus de fine, quod feci cum Domino Marino Zio meo, & cum Diferius & Lando fratribus & meis consanguineis, ante presentiam Domni Adenulfi gloriosi Consuli & Duci mei senioris: & ibidem adessent Domino Leoni & Domino Iohanni fratribus & Ducibus, & Domino Leone Episcopo Caietano, & Domino Leone & Domino Crescentio Ducibus Fundanis, & Dominus Petrus Comes Sueffanus, & Dominus Iohannes de Maranola, & Domino Docibili Domni Landolfi, & Domino Marino Coronella, & Domino Iohannes Domni Mastali, Nobilissimis Viris Caietanis, &c. Et hæc Instrumenta, & plura eiusmodi, quæ penes me habentur, luculentum faciunt Caietanos, seu Caietæ Duces & Comites, seu Pisis, & Romæ, ac Neapoli, seu in Sicilia, & in Hispania, ac Florentiæ nobiles fuerint, eiusdem Stemmatis fuisse. Quid enim toties iisdem nominibus & cognominibus veniunt? Quid promiscuum eorundem locorum Principes nominantium, nisi exploratissimum omnibus fuisset, omnes Caietanos, omnes eiusdem Gentis fuisse, & eiusdem Arboris nobilissimos ramos?

Verum enimvero, quod ad Familiam Caietanorum Pisanam attinet, huic Deus Ter Opt. Max. incrementum dedit felicissimum. Etenim cum Hugo ille Baro Imperij clarissimus, Docibilis 11. vt antea dicebamus, Caietæ Ducis filius, atque Terricij Pisani oppidi Comes, Othone Magno Imperatore, anno Christi 962. Pisas aduentasset (vt testatum reliquere rerum Pisanarum Scriptores) atque in ea Republica potentissima, Familiam suam Caietanam inter septem Pisanas principes connumeratam propagasset, ex ea originem habuerunt multi multorum castrorum ac terrarum Domini & Comites: exercituum Duces multi, ac Clarissimi Nauarchi, bellica virtute præstantes; quemadmodum prudentia & consilio, multi eius Reipublicæ clauum tenuerunt: litteris & vitæ sanctitate multi præfulserunt; quos inter satis erit hoc loco recensere S. R. E. Cardinales septem (vt ex antiquis, Pisanarum præcipue monumentis, quæ etiam recenset Alphonsus Ciacconus in de Romanis Põtificibus & Cardinalibus Libro, colligitur videlicet: Gregorius a Paschale 11. anno Christi 1100. creatus est Presbyter Cardinalis Basilicæ SS. duodecim Apostolorum: Matthæus a Callisto 11. anno Christi 1122. Diaconus Cardinalis S. Adriani: Villanus a Lucio 11. A. C. 1144. Presbyter Card. S. Stephani in Calio monte: Gerardus ab Eugenio 11. eius affine Anno Christi 1146. Diaconus Card. S. Mariæ in Vialata: Petrus ab Alexandro 11. Anno Christi 1164. Diaconus Card. S.

Caietanæ Gē-
tis, ppagines
ex vno, eodē
que stipite
originem
habent.

Annales Pi-
sani. Laurēt.
Tatolus hist.
Pisan. lib. 1.
Raphael Vo-
lateri. Geo-
graph. lib. 5.
Laur Schra-
der li. 1. mo-
num. Ital.
Rainer. Sard.
hist. M. S. Pi-
san. in prin-
cip. ap. nob.
Vir. Carolū
Strozzium
Flor. de me
opt. meritū

Ex Caietana
Pisana fami-
lia septem
S. R. E. Card.

S. Mariæ in Aquiro: Sofridus siue Gualfridus a Lucio 11. Anno Christi 1182. Diaconus Card. S. Mariæ in Vialata: Gualfridus istius nepos ab Innocentio IV. eius affine Anno Christi 1251. Diac. Card. SS. Sergij & Bacchi. Prætereo etiamnum ex eadem Caietana Pisanarum Domo progenitos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos complures; sed non præteribo ex eadem Caietana Domo assumptos Archiepiscopos Pisanos tres: Villanum Anno Christi 1146. Vitalem Anno Christi 1218. & Ioannem Anno Christi 1310. Quippe quæ hæc ipsa totius Tusciæ Metropolis cæteris omnibus Italiæ dignior esse meruit. Nam Legatus natus Romani Pontificis existit, Comes Palatinus, Sardinia & Corsica Primas, Pallio Pontificio utitur, stuppæque Templum ingredienti accenditur, cæterisque alijs Pontificijs Insignibus præter capitis ornamentum, quod Regnum vocant, vt Summus Pontifex honestatur: atque (vt Decius Iurisconsultus celeberrimus testatur) inter S. R. E. Cardinales computatur.

His demum adiungas ex Caietanis etiam Pisanis assumptos, ac litteris, & sanctis virtutibus a Scriptoribus valde commendatos, Episcopos tres, Richardum Vrbeuetanum, anno 1180. Marzuccum Massanum anno 1212. & Marzuccum iuniorem Lunensem & Sarzanensem anno 1216.

Verum hoc loco præterire non debeo Caietanam eandem familiam, quæ Pisis Florentiam, atque in Siciliam commigrauit. Et quidem Petrus, qui Florentiam strenuus miles, atque Eques auratus filius fuit Benedicti etiam militis fortissimi, nepos verò Philippi itidem militis, ac pronepos Iacobi, cognomento Sciara, Dynastæ in Republica Pisana etiam potentissimi, vtpote Provincia totius Orisæ in Sardinia Comititis, Comititis etiam ac Domini oppidorum & propugnaculorum in agro Pisano & Tuscia, Terricij, Pomaia, Laiatici, Orciani, Petracassæ, Agnani, Riccij, & Fabricæ, Pisanæ quoque Reipublicæ Armorum exercitus Ducis Generalis. Quamobrem Petrus ipse dum Pisanam patriam turbatam, atque in partes dissectam prospiceret, consuleretque pristina eiusdem libertati, a Gabriele Maria Vicecomite, eam tyrannicè occupante, factus est extorris. Quare Florentiam Florentissimam tunc Reipublicam se recipiens, atque ab eadem perquam honorificè susceptus, & Dux Cataphractorum equitum constitutus, non minima causa fuit, vt expulso Pisis eodem Gabriele Maria Mediolanensium Duce, eadem Florentina Respublica Pisana potiretur Vrbe iam antea potentissima & superbissima. Petrus enim Heros iste Caietanus in patria Pisana inter po-
ten-

Archiepisco-
pi etiam Pi-
sani, Pontifi-
cis Romani
Legati nati,
tres.

Ex iisdem
etiam Epi-
scopi tres.

Petrus Cai-
etanus domū
suam Floren-
tiæ sistit A.
C. 1405.

rentiores potentissimus erat, utpote Dominus hereditarius oppidorum, eorumque propugnaculorum in Tuscia a nobis modò relatorum. Mentiuntur autem qui scribunt, eiusmodi oppida ac propugnacula Reipublicæ Pisane iuris extitisse, atque ab eodem Petro militari quodam stratagemate, & grati animi ergo Reipublicæ Florentinæ concessa fuisse; cum scriptis authenticis, quæ alibi referemus, certissimè constet; eametsi oppida & propugnacula Petri ipsius Progenitorum iuris fuisse; quinimmo ab eisdem ut plurimum exadificata, atque aucta Fortalitijs.

Sed qui in Siciliam profectus est, Petrus etiam vocabatur, superioris Petri patruelis, Stephani verò illius, qui ob utriusque Iuris peritiam & prudentiam, Pater Patriæ dictus est, filius; nepos autem modò dicti Philippi militis, Terricij & Pomaie in agro Pisano oppidorum Comititis, ac pronepos Iacobi Sciarra supra memorati: qui non minus litteris, quàm armorum gloria inclytus, cum eius virtutis fama ad Alphonsum V. Aragoniæ & Siciliæ Regem peruenisset, ab eo ultro accersitus, in suam clientelam sese commisit: Mox Claramontij & Tripis in Sicilia oppidorum Dominus, eundem Regem in bello Neapolitano ad victoriam & Regni acquisitionem, ope & opera egregiè iunxit. Quamobrem multis ab eodem Rege tum Privilegijs, tum honoribus ornatus, ac Regni ipsius Siciliæ Magister Rationalis, Regis Consiliarius, ac demum Præfidentis creatus, in eadem Insula sedem fixit. Illum verò cum suis descendentibus posteris fuisse non modò Messanensem, & per uniuersam Siciliam, sed etiam per Hispaniam, atque alias omnes Regias ditiones decretum ciuem eiusdem Regis Alphonfi privilegio, quod apud nos ex Panormitana Regia Cancellaria exscriptum habetur, apparet.

Philippus Iunior germanus frater Petri huius iunioris, Stephani etiam filius, natus minor, Terricij & Pomaie Comes, V. I. D. prudentissimus, seipsum destituit, ut captivæ & mœstæ Pisane patriæ socium & solatium se præstaret. Etenim ex eo Surculi duo nobiles Caietani descenderunt: atque ex Gerardo eiusdem Philippi consanguineo Caietanus item nobilis alter Surculus: qui quidem omnes tum magnificentias ac splendores domi atque in patria partos; tum res ab eisdem fortiter præclareque pro Deo, & pro Patria foris gestas, atque iam immortalitati donatas, iure optimo ad vivum repræsentant.

Petro iam nunc supradicto accedit Berengarius eius Patruelis, Messanæ Urbis nobilissimæ Strategus, atque eiusdem Regis Alphonfi Vexillifer (Stendardarius Regio privilegio dicitur) atque Ar-

Petrus Iunior domum suam in Siciliam transtulit A. Christi 1417.

Fuit Regni Siciliæ Præfidentis.

Philippus Iunior, Caietanus Pisis fuit.

Berengarius Messanæ Strategus.

Armorum Vxerius: Dux Militum scilicet illorum, qui Regis custodiæ sunt adscripti. Porro Berengarius filius fuit Antonij Pisani Patritij & Militis, Andreotti etiam strenui Militis nepos, Iacobi cognomento Sciarra supranominati pronepos: qui Caietanam Domum Catanzæ etiam in Sicilia collocavit; cuius germanus frater Ioannes Ordinis S. Benedicti, litteris & Sanctis moribus conspicuus, Episcopus Stabienfis vivebat anno Christi 1366.

Placidus Berengarium patrem in bellica peritia & regia dignitate secutus, eiusdem Regis Alphonfi Armorum etiam Vxerius extitit, ac Messanæ Urbis nobilissimæ Strategus.

Barnabas, seu Bernabo, Petri iunioris filius (sic dictus, quod Catharinæ matris, Plumbini Principis filia auus, Barnabas, seu Bernabo fuerit Mediolani Dux) oppidorum in Sicilia Tripis, Calatabiani, Montis Albani, Castri novi & Vicari Dominus, Regis Ferdinandi in Hispania Consiliarius, eiusque Hispaniæ Regnorum Magnus Camerarius (Camerlingus Regio Privilegio vocatur) in bello Granatensi (in quo naturali morte religiosissimè obiit) adversus Mauros Dux fortissimus. Guido eiusdem Petri etiam filius secundo genitus, oppidorum Claramontij & Sortini Dominus, Magnus Portulanus (Magistrum Siculi vocant) Regni Siciliæ. Don Didacus Guidonis huius filius, Dominus oppidorum etiam in Sicilia Tripis, Castrinovi, Vicari, & Castri Oxinæ, Miles etiam Regius, atque in bello Granatensi adversus Saracenos itidem clarus, Regisque eiusdem Ferdinandi Alumnus & Pincerna, primus qui eiusdem Catholici Regis gratia & privilegio, nobilissimum, Regiumque illud prænomen, Don, in Caietanam Siciliæ Familiam intulit.

Don Blascus Guidonis item filius, vir tum doctrina, tum sanctis moribus ornatus, Episcopus Milevitanus extitit.

Don Barnabas iunior Guidonis etiam filius, Regius item Eques, Regisque Ferdinandi in militia Præfectus, ac Caroli V. Imp. in Regno Siciliæ totius exercitus Dux Generalis, qui vulgò Campi Magister dicitur.

Don Alphonfus Don Barnabæ huius iunioris filius, Miles etiam Regius & Magnus Syracusarum Urbis Senator.

Don Barnabas II. Don Alphonfi filius, pater meus dilectissimus, Miles etiam Regius, ac Magnus Patriæ Urbis Syracusarum Senator. Huius filij, ac germani fratres mei charissimi, Don Iulius Cæsar, & Don Honoratus I. V. Doctores celeberrimi, & Regij in Regno Siciliæ Consilij extiterunt: Don Domitius S. Theologiæ Doctor, Urbani VII. Pont. Max. intimus Cubicularius

Antonius Patritius Pisa. Caietanam domum Catanzæ fuit circa A. Christi 1360. Ioannes Episcopus.

Placidus.

Barnabas I.

Guido.

D. Didacus.

D. Blascus Episcopus.

D. Barnabas II.

D. Alphonfus.

D. Barnabas III.

Eius filij

rius, mox Regum Catholicorum Philippi I. eiusque filij Philippi II. a Sanctis Sacrificiis. Qui omnes Vitam suam nobilissimis moribus & scriptis libris immortalē, clarioremque reddiderunt. Præterquàm quòd idem Don Domitius Auctor & suator fuit: Vt Matriti anno Domini 1598. quidam nobiles Itali Ecclesiam S. Petri Apostoli, atque Hospitale Nationale construerent: quemadmodum Romæ, anno 1595. Matthæo Catalano, Siculo, Sacerdoti, Viro sanè pio: vt Ecclesia S. Mariæ a Constantinopoli dicta, eiusque Hospitale Siculæ Nationis, instituerentur. Porro mea, Superiorumque fratrum germanorum mater, Barnabæ I. I. Vxor, Hieronyma dicta, filia fuit Ioannis Nicolai de Perno, siue de Pernis Syracusarum Patritii, ac Floridiæ Baronis (hoc oppidum nunc Ducatus titulo insignitur) quæ a pueritia ad adolescentiam vsque apud Sanctimonialēs Benedictinas religiosè nutrita, moxque nuptui tradita, quàm egregiæ erga Deum fidei & deuotionis, atque in pauperes pietatis & propensionis fuerit, illud vnum præ cæteris ostendit, quòd Dominus eandem corporalibus etiam afflictationibus diu vexatam, tunc ex hac Vita vocauerit, quando neque obulum, neque Sudariolum ei superesset, & quin bona omnia sua prius pauperibus erogasset. Eam verò de Pernis Familiam, quæ nunc extincta est, Syracusis primus propagauit Hugo Fulcoi Domini Oppidi de Pernis in Normandia Filius, qui sub Roberto Guiscardo Apuliæ Duce, & Rogerio eius fratre Siciliæ Comite aduersus Saracenos Copiarum Præfectus strenuè se gessit. Meminit etiam eius familiæ de Pernis Ordericus Vitalis Hist. Eccles. lib. 3. ad ann. Christi 1060.

Nec eodem hoc loco præterire debeo, duos illos ex Venerabili S. I. Religiosos Dei seruos, omni heroicarum virtutum genere conspicuos, Octauium scilicet trium superiorum iam modò dictorum germanum fratrem, ac Franciscum eorundem patruelem. Etenim Octauius tum erga suos in Societate, tum erga externos in sæculo summa in primis humanitate, summaque prudentia vsus est: cuius Vitæ religiosæ statum Deus Ter Opt. Max. Laudabilem eidem demonstrasse dicitur: cum ante illius ad eandem ingressum, oranti coram Crucifixi imagine, eamet sibi visa est capite annuisse. Ante actam quoque ipsius Vitæ sanctitatem Altissimus Dominus eidem, atque aliis palam etiam ostendisse fertur. Ad altare namque paulò ante ipsius ab hoc sæculo egressum, Sacrificium laudis offerenti, atque orationi instanti, vniuersa mox Siciliæ Insula, Sanctis Martyribus, Confessoribus, ac Virginibus in eadem Insula celebribus, immenso splendore irrigata, ante illius

Eiusdem
vxor Hiero-
nyma de Per-
no.

Octauius Cai-
et. Dei ser-
uus.

lius oculos (ex circumstantibus etiam aliquot prospicientibus) Diuino fauore oblata. Et quidem meritò id fauoris creditur consecutus. Nam cum istorum Siciliæ Sanctorum res gestas in magna duo Volumina indefesso labore collegisset, scholiisque eruditissimis illustrasset, dignus est visus, quē Benignissimus Deus famulum suum adhuc viuētem, sicut etiam in eius Vitæ transitu, Diuina eorundem Sanctorum visione voluerit honorare. Obiit Panormi, die 8. mensis Martii anno Christi 1620.

Venio nunc ad Franciscum Don Cæsaris Cassari Principis germanum fratrem, cuius Vita breui summa descripta, eodem ipsius transitus anno 1621. a Superioribus Collegij Messanenensis ad Claudium Aquauiam eiusdem Societatis Iesu Generalem Reuerendissimum, sic se habet. *Franciscus Caietanus Illustri genere clarus (Petri Sortini Dynasta, & Ioannæ Moncata ex Paternionis Principibus filius) virtute clarior fuit; cum omnibus, qui se ad Christum adiungere gestiunt, exemplum extiterit Sanctitatis & disciplina. A religiosa Vita incunabilis ad extremum vsque Spiritum sui nunquam similis, cum quotidie melior fieret, secum acerrimè certauit. Orationis studio apprimè deditus erat: abiectionem sui, honorisque despicientiam adeo coluit, vt nihil iniquius ferret, quàm predicari. Superiorum dicto obtemperantissimus. Nec mirum, cum inferiorum quoque consilijs, sententijsque facillimè pareret. Corpus tandiu edomare studuit, quamdiu vires ipse pertulerunt. Neque enim dum lentophtisis morbo laboraret, in Valetudinario diuersans, seueritatem pristinam remitti aliquantisper perpessus est. Ea de re admonitus, obijcienti licere in tam graui valetudine corpori parcere, quin cum vita periculum timeretur, vel maxime expedire; salutari odio flagrans: Proinde, inquit, seuerius agendum est, quòd & lucrandi tempus breui existimetur, & ad tribunal Iudicis celeriter veniendum est. Quocirca cum eius germanus Frater (Sortini Marchio) homines cum lectica ex Oppido suo mitteret, vt commodè in auitam domum veheretur, si fortè hoc vno remedio vis morbi imminueretur; rem iniquissimè tulit, eumque animo dolorem indeptus est, vt Pater Prouincialis neuiquam id iubere ausus sit. Iam omnibus certissimum erat, illum dissolui cupere, & esse cum Christo. Quod maximo argumento comprobatum est. Quandoquidem in extremo Vita certamine multam Deipara, multa etiam cum eius Filio Iesu Christo, suauissimè locutus, feria sexta Maioris Hebdomadæ, cum eodem Christo coniunctus est. Hæc pauca desumpsimus ex ijs quæ iusto Volumine de egregio isto Socio scribi possunt: & alij fortasse scribent. Mortuus*

Testimoniū
Collegij Mei-
sanensis Su-
periorum de
Francisco Cai-
etano Dei
seruo.

est atatis anno 31. mensibus 5. & diebus 9. Societatis 8. Haftenus illi, quæ nos ante Sedis Apostolicæ auctoritatem, quantum vallet humana credulitas, bona fide proponimus.

Alphonfus
Caiet. 8. I.

Cæterum Francisci & Octavii Vitas Divinis virtutum & signorum enarratione refertas descripsit P. Alphonfus Caietanus, frater germanus etiam meus, eruditus Christi servus, ex eadem Societate Iesu: ac vitam Francisci typis edidit, Octavii autem manu exaratam, propediem imprimendâ, apud ipsum asseruatâ scio.

Don Petrus
Caietan. Sor
tini Dynasta

Claros interim alios Sortini, Tripis, & Cassari Oppidorum Dynastas Caietanos nunc prætereundos, brevitatis causa, censeo; sed ex illis duos hic magni nominis viros præterire non possum, Don Petrum scilicet Don Caesaris Senioris pro Catholico Rege Philippo I. per Siciliam sæpius Armorum Vicarij, filium: & Don Casarem Iuniorem huius filium, illius nepotem. Don Petrus, inquam, qui non solum bellica virtute claruit (fuit enim sæpius per eandem Siciliam Regius Armorum Vicarius) verum etiam Romana Progenitorum suorum generositate excelluit.

Georg. Gual
ter. in antiq.
Tab Sicil. p
159.

Cuius rei gratia, mirificum illud unicum de eodem hic referâ, quod Georgius Gualterius Germanus hisce verbis enarrat: *Magnifici operis aquaductus Syracusis antiquum earum opulentia posthumum monumentum vidimus, quadrato saxo xxx M. pas. Sortini usque excedens, per quos ex amne Buttigleria per limpidos Sortini fontes aqua Syracusis influit, cuius tuba diu obstructa, impeditaque aquarum veritate Syracusis ademmerant, donec Petrus Caietanus Sortini Dynastes, præclaro in illam Urbem amore, ære suo LV. millium Philippicorum eas purgarit, pristinoque nitori restituerit; unde Illustriss. Sortini Marchionibus annui redditus M M D. Philippicorum cessere.* Hæc ille. Petri

Eius vxor
D. Ioanna
Moncata.
D. Aloysius
huius prone
pos, Siciliæ
Prorex.

verò huius Sortini Dynastæ vxor fuit Ioanna, Caesaris Paternionis Principis filia, atque ex Cæsareo Bauariæ Ducu Stématique Moncaton, seu Môtecatorum progenita, Heroïna religiosissima. Viuit iam num feliciter Aloysius ipsius pronepos, Paternionis in Sicilia Princeps, Montis alti in Calabria Dux, atque Alcalâ in Hispania etiam Dux Regni Siciliæ Præsidens, D. N. Philippo IV. Regi Catholico gratissimus. Don Ignatius Moncata Princeps, iam dicti D. Aloysij germanus frater & Don Antonij Montis alti Ducis filius: & is vxorem Don Annam Caietanam, filiam D. Petri Marchionis Sortini, qui a Siculis ob excellentes virtutes, moresque suauissimos, Celitiæ Generis Humani iugiter in dies vocitatur.

D. Petrus D.
Caesaris Cas
sari Principi
pis Filius.

D. Caesar Ca
ietanus Mar
chionatus &

Alter est D. Caesar I. D. Petri I. & D. Ioannæ modò dictorum filius, Patrueilis meus colendissimus, Sortini Marchio & Cassari Princeps. Hic enim sicut a Rege Catholico Philippo I. Illustrissimū Mar-

chio-

chionatus titulū, ita a Philippo IV. serenissimo illius filio excellētissimū Principatus titulū, ad maiore Domus Caietanæ claritudinem, gratiosissime obtinuit. Quamobrem (prætermissa nunc Regia Marchionatus concessione) nonnulla tantum ex Principatus Privilegio, dato Madriti die 8. mensis Martij, anno Domini 1631. Regnorum eiusdem Regis II. recensenda decreui: Sic enim habet: *Nos Philippus Dei gratia Rex Castella Aragonia &c. Inter cætera Regia amplitudinis ornamenta nullum reperitur aut aequè gloriosum, aut quod summos orbis terrarum Moderatores magis deceat, quem liberalitatem & munificentiam nullis finibus habere circumscriptam; erga eos præcipue, quos egregia virtus, ac probata in rebus gerendis prudentia, ac itaque fortitudinis splendor de Republica bene meritos reddit. Et si enim ipsa per se satis enitet virtus, neque alieno splendore indiget; attamen si maximorum Regum iudicio comprobetur, illustrior & clarior fit, aliosque quasi exemplar ad gloriæ studia incendit. Quo fit, ut inter arduas negotiorum nostrorum curas, nequaquam prætereamus unius eos eximia fide, auita & propria nobilitate insignes, speciosis honorum titulis condecorare. Quam ob rem cum Tu, Illustris Consanguinee nostre, Fidelis, Dilecte, Don Caesar Caietane, Marchio de Sortino, præter dotes & ornamenta, quibus naturatua es instructus, ea sis Familia prognatus, quæ Illustrium virorum serax, præclaros edidit omnium Ordinum viros: Attendentes, quæ multa diuturna & memorata digna obsequia a Maioribus tuis omni tempestate egregie præstita Serenissimis retro Regibus Prædecessoribus nostris felicitis recordationis, varijs in rebus, ubi necessitas expoposcit, fidei animo, promptaque voluntate, teque Progenitorum decora exceperis, & cumulatori aceruo merita meritis exaggerantem, nostri obsequij perquam studiosum, observantemque esse intellexerimus, & plurimos annos non in uno munere nostris utilitatibus inseruisse; & quidem bonis omnibus probantibus, quater functum fuisse Officio Prætoris nostræ felicitis Urbis Patormi. His igitur e causis moti dumtaxat in benevolentia signum, & amoris argumentum, ut omnia supradicta exposcant, erga te munificos & gratos exhibere voluimus, atque a re nostra non alienum esse duximus, si terram de Casaro nuncupatam, quam sub titulo Baronie iustis & legitimis titulis in feudum a nobis, & a nostra Regia Curia præfati nostri vltioris Sicilia Regni, iuxta formam tuorum Privilegiorum, tenere & possidere asseris, ad culmen & fastigium Principatus erigi, illustrari, & insigniri iuberemus. Tenore igitur presentium cunctis deinceps temporibus valitura- rum, ex certa scientia, Regiaque auctoritate nostra, deliberatè &*

con-

Principatus
titulos a Ca
tholicis Re
gibus obti
nuit.

Rex Catho
licus Illu
strem Con
sanguineum
vocat Don
Caesarē Ca
ietanum.

Eiusdem Pro
genitorū in
Regiam suā
Coronā me
rita recēset.

consulto, ac ex gratia speciali, maturaque sacri nostri supremi Consilij deliberatione prehabita, te prefatum Don Casarem Caietanum, Marchionem de Sortino, tuosque heredes & successores, Ordine Primogenitura servato Principes dicta Terrae de Cassaro, quam (ut praefertur) iustis & legitimis titulis a nobis, & a nostra Regia Curia cum eius Castris, terris, & vassallis, vassallorumque redditibus, iuribus, actionibus, iurisdictione, & integro statu, iuxta formam tuorum Privilegiorum, tenes & possides, facimus, constituimus, atque in perpetuum reputamus: terramque ipsam de Cassaro, ac illius membra, & districtum, Principatus titulo & honore, insignimus, afficimus, & decoramus. Et cetera, quae ibi sequuntur, sed hic modo haecenus.

Quod si forsan in ijs recensendis longiores fuimus, quam loco par esset, id iure factum a nobis: ut videlicet gloriosa Maximi Pontificis nostri Gelasij Progenitorum facinora apparerent etiam in eiusdem Posteris efflorescere: atque in Caietana nostra Familia optimè responderent ultima primis. Sed ad Pandulphum Pisanum de eodem Gelasio loquentem redeamus.

HIC A BEATAE RECORDATIONIS DOMNO ODERISIO ABBATE PETITVS. Ita M. SS. Vaticani Codices, quemadmodum etiam alius Bibliothecae Eminentissimi Cardinalis Barberini. Verum enimvero, cum Gelasius adhuc puer oblatus a Parentibus fuerit Monasterio Casinensi id quod & Pandulphus ipse hoc loco, & Petrus Diaconus Casinensis aperte testantur, errorem in M. SS. irrepsisse, ut loco Desiderij Oderisii substitueretur, certissime constat. Nam Oderisius Abbatiae Casinati primum praefuit anno Domini 1087. quo tempore Gelasius reuera non puer erat, sed vel Cardinalis Diaconus, vel saltem Subdiaconus; & tunc religione & litteris valde perspicuus. Errorem verò hunc non modò ex temporis ratione, sed ex eiusdem Gelasij testificatione corrigimus. Scribens namque ipse adhuc Subdiaconus, ad Auunculum suum Ioannem Caietanum, inter cetera sic aiebat: *Paternitatis vestrae imperijs, nedum precibus quidquam denegare, summi apud me videtur esse delicti: quippe cui post Deum, & sanctissimum ac Reuerentissimum Abbatem nostrum Desiderium soli debeam, quicquid liberalibus sum studijs consecutus.* Hæc ille. Hoc ipsum testatur & Petrus Diaconus Casinensis, libro de Viris Illustribus Archisterij Casinensis cap. 45.

VBI VIRIS AD OMNIA PERITISSIMIS, QUORVM IN MONASTERIO NON PARVA COPIA ERAT. De Scholis puerorum in Monasterio Casinensi antiquitus habitis, S. Petrus Damiani ad Desiderium eiusdem Monasterij Abbatem ita scribit: In-

Gelasij 11.
Posterorum
generis cla-
ritas eius
Progenitorum
generis cla-
ritati respon-
det.

(6)

Gelasius in
Monasterio
Casinensi, De
desiderio Ab-
bati adhuc
puer oblatus
Petr. Diac.
Chron. Ca-
sin. lib. 4. c. 7.

(7)

Casini Scho-
le etiam pue-
rorum anti-

Inter ceteros autem virtutum flores, quos in illo agro pleno, cui benedixit Dominus, reperi, fateor, hoc mihi non mediocriter placuit, quod ibi Scholas puerorum, qui saepe rigorem sanctitatis enervant, non inueni; sed omnes aut senes, cum quibus utique nobilis vir sedebat in portis Ecclesiae, aut iuuenili vivendi decore latantes. Qui nimirum ut filij Prophetarum, idonei sunt ad Eliam per desertum agendum: aut certe adolescentia adhuc flore vernantes, qui iuxta Apostolum Iohannem, vicere malignum. Hæc in laudem puerorum Casini litteris incumbentium Sanctissimus Doctor noster Cardinalis. Quæ omnia etiam in laudem Ioannis nostri Caietani, qui tunc temporis ibidem religioni & sacris studiis intendens commorabatur, cedere certum est. Sicut & certum est, in omnibus ferè Benedictinorum Monasterijs (in quibus ut plurimum & Regum ac Principum filij, ut religiosè dominarentur, religiosè nutriebantur) puerorum ac iuniorum Scholas a Monachis excultas fuisse: Quinimmo (ut inuictè probat Ioannes Trithemius in suis historiarum libris) Monasteria omnia erant Gymnasia, & omnia Gymnasia erant Monasteria: ex quibus Maximi Pontifices Romana Ecclesiæ Magistros acceperunt: quemadmodum Imperatores ac Principes suarum Academiarum fundatores, & Doctores. Verum his plura dabimus in Commentarijs nostris de Præstantia Religionis Benedictinæ.

Veruntamen (ut ad nostrum Ioannem Caietanum redeamus) is in tantæ eruditionis & sanctitatis virum, excellenti quidem opera formatus fuit. Eruditionis enim, & tum divinæ, tum humanæ scientiæ magistros habuit Desiderium Abbatem Casinensem, qui postea Victor 11. Papa: Ioannem Caietanum Auunculum suum, Albericum Diaconum S. R. E. Cardinalem, Constantinum Africanum, aliosque Doctores Casinensis, Canobis Monachos, eius temporis viros doctissimos, & singulari doctrina ac sanctitate claros: qui & ipsum sanctissime excoluerunt, & ab ipsa infantia timere Deum docuerunt, & abstinere ab omni peccato.

GIRBERTVS OLIM RAVENNATIVM ARCHIEPISCO- PVS. Clemens 11. Parmensis, Girbertus de Corrigha antea vocatus, olim Henrici IV. Imp. Cancellarius, & eo auctore in Schismate Romanus Antipapa creatus Brixini in Noricis a triginta Episcopis Schismaticis, contra Gregorium VII. Victor 11. Urbanum 11. & Paschalem 11. vixit, eo Imperatore, annos 21. menses & dies aliquot; obiit Romæ in arce S. Angeli, anno 1101. & sepultus Ravennæ in Cathedrali Ecclesiâ: Sed non lon-

quius habe-
bantur.

Pet. Dam.
Epist. 17. lib.
2 in fin.

Prouer. 31.

1. Ioan. 2.

Monasteria
Benedictino-
rum Gymnasia

(8)

De Clemen-
te 11. Pseu-
do Pontifice.

longe post, corpus eius exhumatum, iussu Paschalis II. combustum est. Plura his de eo Card. Baronius tom. 11. & 12. Annalium.

(9)
Pandulphus Pisan. scripsit etiam vitam Paschalis II. quam nos M. S. habemus.

DE QVO INVASORE IN GESTIS PAPAE PASCHALIS EST ALIQUANTULUM PRAELIBATUM. Hisce verbis Pandulphus affirmat, scripsisse se Paschalis II. Vitae historiam; quam nos & legimus & exscripsimus ex Codicibus paulo superius citatis: id quod Card. Baronius in principio Tomi 12. Annal. in quo ab eodem Paschali praeclare & persanctè gesta describit, minimè negat; sed tamen eius Vitae scriptorem, quem debuisset nominare Pandulphum, Anonymum Vaticanum appellat.

(10)

Ioannes Constantinus Monachus S. R. E. Cardinalis creatur, mox Archidiaconus, Cancellarius & Bibliothecarius.

IN DIEBUS IGITUR ILLIS (NON, SICUT Credo, ABSQUE SPIRITVS CONSOLATORIS ORACULO) FRATER IOANNES CAIETANVS, &c. Verba us II. Papa primo sui Pontificatus anno, & Christi D 1088. in prima Cardinalium creatione a mense Aprili ad Septembrem facta (dies enim certus non habetur) inter alios, quos creauit, vnus fuit Dominus Ioannes Caietanus, Crescentio Fundorum Duce patre, Crescentio itidem Fundorum etiam Duce atque Urbis Praefecto Auo, Marino Caietae, ac Fundorum Duce Abauo, Italus, Campanus natione, in ciuitate Caieta natus, Matre ex eorumdem Ducum Caietanorum stemmate exorta, Domni Ioannis Caietani, Monachi Casinensis, sanctitate ac doctrina insignis Sorore, ex Monacho etiam Casinensi (in quo Monasterio paruulus S. P. Benedicto, & Desiderio Abbati, qui & B. Victor II. fuerat oblat) ac S. R. E. Subdiacono & Cancellario ab eodem Victore anno 1087. ordinato, Diaconus Cardinalis S. Mariae in Cosmedin, ac Praesignator (Cancellarium dixeris) eiusdem Urbani: mox a Paschali II. Urbani successore anno Domini 1099. S. R. E. Archidiaconus, & Cancellarius, ac Bibliothecarius factus: tandemque Pontificiae maiestatis acerrimus ipse ac fortissimus propugnator, Paschali persanctè demortuo, absens quidè, atque inuitus omnium Cardinalium consensione electus, sed statim ad Urbem accersitus, e Monasterio Casinensi, ad quod paulò ante migrauerat, praesens ac tristis in Monasterio SS. Sebastiani & Zodici, cognomento Palladio, loco tutissimo, propter Henricianorum turbas, quae tunc in Vrbe grassabantur, a quinquaginta & vno S. R. E. Cardinalibus, Episcopis nempe quinque, Presbyteris viginti & octo, Diaconis decem & octo, tertio vacantis Sedis die, nulla interposita mora, 8. Kal. Februarij, anno Christi 1118. in Apostolica Petri Sede locatus, Gelasij II. nomen suscepit.

Ve-

Verum enim uerò (ut ea, quae modo diximus, tum ratione, tum veterum testificationibus comprobemus) cum ex Scriptoribus nemo adhuc animaduertit, quo certo anno, & die, Ioannes hic noster Caietanus creatus fuerit S. R. E. Cardinalis, ea de causa id inuestigare necessarium duximus. Et quidem Petrus Diaconus Casinensis ita scribit: *Sequenti tempore supradictus Papa Urbanus iterum ad has partes deueniens, Iohannem Caietanum loci huius a pueritia Monachum, Diaconum in Lateranensi Patriarchia ordinauit.* Ita Petrus Diaconus. Ceterum Urbanus II. Tarracina electus 3. Id Mart. anno Christi 1088. post dies duodecim, Casinum adiit: Secundò autem, quo certo tempore, ad idem Monasterium, vel ad eius Monasterij partes accesserit, incertum. Sed hoc loco idem Petrus Diaconus memoria dignum Romanae Ecclesiae morem cum recenseat, nos videamus. Diaconi namque S. R. E. Cardinales (quorum munus praecipuum tunc erat, Pontificum Maximorum sacris perpetuò assistere) Ordinarij dicebantur in Patriarchia, seu Basilica Lateranensi. Sic in eadem sententiam Leo Cardinalis Episcopus Ostiensis: *Sequenti tempore supradictus Pontifex (Nicolaus II.) iterum ad has partes deueniens, Dominum Oderisium Oderisij Marforum Comitis filium, & loci huius a puero Monachum, Diaconum in Lateranensi Ecclesia, apud Acheras positus, ordinauit.* Haec Leo Ostiensis.

Pet. Diac. Chron. Casin. lib. 4. c. 7

Leo Ost. Chron. Casin. lib. 3. c. 15

Præterea, quemadmodum Diaconi Cardinales ab Ecclesia, seu Patriarchia Lateranensi cognominabantur: ita & S. R. E. Subdiaconi ab ipsis Romanis Pontificibus ordinati (ut eorundem Notarij siue Scriptores, & a Secretis vel Capellani essent) non ab Ecclesia, sed ab Apostolico ipsorum Pontificum Palatio, Subdiaconi S. R. E. Apostolici Palatii dicebantur: qui & eorundem Pontificum Romanorum Electionibus & Comitibus intererant, vnaque cum Cardinalibus Episcopis, Presbyteris, & Diaconibus vota sua emittebant. Hac de re certiores nos reddunt Anastasius Bibliothecarius, Guillelmus, & Pandulphus S. R. E. Cardinales, alijque vetustiores, qui Vitas Romanorum Pontificum conscripserunt.

Sed illud etiam de iisdem Subdiaconis pulcherrimum operæpretium duximus hoc loco recensendum, quando & ipsi, ut plurimum, a pueritia, vel a Magistris S. R. E. in Scholis Cantorum Lateranensi, & Vaticana, vel in Monasterijs a Benedictinis Doctoribus erudiebantur: & cum litteris etiam sanctimoniam hauriebant. Primis enim tribus Religionis Benedictinae seculis, sola eorum Monasteria erant Scholæ, atque Scholæ ut plurimum Monasteria

Doctores Benedictini Urbis & Orbis Magistri.

F ria

ria, vsquedum Carolus Magnus, alijque sequentes Imperatores, iisdem ipsis Benedictinis Doctoribus, extra Monasteria etiam Academias erigerent. Quinimmo iisdem quoque antiquis temporibus, Summorum Pontificum, & præsertim Magni Gregorij cautum erat: Vt propter sacrilegas hæresum & schismatum atque Ethnicismi impietates, quæ latè per Orbem debacchabantur, nulli atque a nemine, nisi in solis Benedictinorum Monasterijs, atque a solis eorundem Monachis Doctoribus fideles sacras docerentur litteras. Quare ob benè cōseruatū a Benedictinis præceptoribus sacra fidei depositum, atque ob benè communicatas ab iisdē scientiæ ac sapientiæ diuitias, beneficentissimus Deus fidelissimè eorundem Religioni concessit: vt a ducentis ferè supra mille annis, quibus ipsa in Ecclesia palmites suos extendit, vbique floruit, ac fructus protulit, nullum produxerit Hæresiarcham, hæreticis bellū indixerit. Verūtamen de magna hac, æque & illibata erga Romanam Ecclesiam, eiusque Sedem Apostolicam fide, pluriora, Deo duce, pertractauimus in Opere nostro de Præstantia Religionis Benedictinæ.

Nunc ad nostra propius accedamus. Itaque ex eo, quod Rogerius de Houeden eius temporis Scriptor testatum reliquit, Ioannem hunc nostrum Cardinalem Caietanum fuisse quoque Cancellarium Victoris Papæ 11. facile possumus agnoscere, eundem non nisi ab eomet maximo Pontifice itidē ordinatum S. R. E. Cardinalem Subdiaconum, non modò Cancellarium; cum nequaquam contigisse potuerit: vt quis Cancellarius esset Summi Pontificis, quin etiam fuerit Cardinalis vel Subdiaconus, aut Diaconus, vel Presbyter, aut Episcopus ab eodem creatus. Rogerij testimonium est de eodem Cardinali Caietano: *Hic in Monasterio Montis Casini ab infantia Monachus est nutritus: & adultus in ministerio Venerabilium Apostolorum Desiderij, Urbani, & Paschalis, assiduus fuerat Cancellarij officio functus.* Hæc Rogerius: cuius testimonio idem ipse Ioannes Cardinalis Caietanus suffragari videtur, dum ad Ioannem Caietanum Auunculum suum scribens, non modò Subdiaconum se, verū etiam soli eidem Desiderio post Deum debitorem faretur. Annus autem, quo ab ipso Desiderio, seu Victore 11. Papa idem Ioannes ordinatus fuit S. R. E. Subdiaconus & Cancellarius, non nisi octogesimus septimus supra millesimum extitisse comprobatur, quando Beatissimus ipse Desiderius Pontificatum iniit eodem anno, & post menses aliquot persanctè mortuus inter Cælites connumeratus est.

Iam nunc verò Ioannem Cardinalem Caietanum cum Urbano Pon.

Soli Benedictini Fidei Doctores a Romanis Pontificibus decreti.

Roger. de Houedē. Anal. p. pr. pag. 474.

Io. Caiet. Epist. paulò supra a nobis relata.

Pontifice agentem iterum inuisamus. Urbanus siquidem Casini degens, inter eos omnes illos Monachos, vnicum seligendum censuit eundem Ioannem Caietanum S. R. E. tunc Cardinalem Subdiaconum, virum vtique nobilitate, sapientia ac sanctitate insignem, eodem, quo ipse creatus fuerat Romanus Pontifex, anno scilicet 1088. quem & ordinauit S. R. E. Diaconum Cardinalem S. Mariæ in Cosmedin, necnon Apostolicarum Litterarum Præsignatorem constituit, vel mense Iunio, vel Septembri, dum sacra quatuor anni Tempora celebrarentur. Id quod nos ex Apostolicis eiusdem Urbani Rescriptis demonstrare facile possumus. Extat in Tomo Conciliorum Hispaniæ, diligentia Garfias Loaisa contexto, ipsiusmet Urbani Diploma, quo Primatum Ecclesiæ Toletanæ concedit Bernardo Archiepiscopo, eiusque successoribus, in cuius fine: *Datum Amgina per manus Iohannis Diaconi S. R. E. & Præsignatoris Domni Urbani 11. Papa Id. Octobris, anno Dominice Incarnationis 1088. Indictione 2. anno Pontificatus Domni Urbani primo.* Extat etiam apud nos aliud, quo idem Urbanus Hugoni Abbati Cluniacensi, eiusque successoribus confirmat omnia eius Monasterij bona, in cuius fine: *Datum Roma per manus Iohannis Diaconi S. R. E. Præsignatoris Domni Urbani 11. Papa Calend. Nouēbr. Indictione 2. anno Domin. Incarnationis 1088. Pontificatus verò eiusdem Domni Urbani primo.*

Cæterum hoc loco animaduertendum venit antiquis illis Ecclesiæ Romanæ temporibus, & ante millesimum ferè Christi annum, Presbyterorum ac Diaconorum Cardinalium creationes mense Decembri in Temporibus ante Natiuitatem Domini, Romanos Pontifices obseruare consueuisse: post millesimum verò annum voluisse eosdem Pontifices, eas Cardinalium creationes in vno ex quatuor anni Temporibus, vt plurimum facere, manifestum est. Sed quod rationabili voluntate aliquando fiebat, mox propter turbas a schismaticis Imperatoribus aduersus Romanam Ecclesiam motas cum commodè obseruari non posset, factum est, vt ea temporis ratio a solo Pontificum eorundem arbitrio penderet, quemadmodum in hodiernum vsque diem fieri mos est. Ex quibus iure optimo affirmare possumus, Ioannem nostrum Caietanum, vel creatum fuisse Cardinalem eo anno Christi 1088. mense Iunio, vel mense Septembri in quatuor Temporibus, quæ in ipsos incidunt menses: vel a mense Aprili ad Septembrem, cum primis Octobris mensis diebus iam Cardinalem & Præsignatorem factum, ex subsignato Urbani 11. Diplomate paulò supra agnouerimus.

* Anagninæ I.

De S. R. E. Cardinaliū creationibus

Pandulph. in
Vit. Gelasij
II.

Rog-Houed.
Annal. p. 1.
pag. 474.

Nicol. Arag.
Registr. in
Biblioth. Va-
ticana & A-
nican. M.S.

Card. Baron.
Annal. tom.
12. ad A.
1112. pa. 94.
& ad Anno
1116. pa. 111
edit. Rom.

Ioannis, Car-
dinalis Caiet-
ani laudes.

Inuicem eius
animi robur.

Quod verò Præsignator (vt dicebatur Ioannes Cardinalis Caietanus) hoc ipsum esset munus, ac si Cancellarius diceretur, Pandulphus Pisanus testatus est sub illis verbis: *Tunc Papa Urbanus II. litteratissimus & facundus fratrem Iohannem, virum utique sapientem ac prouidum sentiens, ordinauit, admouit, suumque Cancellarium ex intima deliberatione constituit.* Hæc Pandulphus. Et Rogerius de Houeden de eodem: *Adultus in ministerio Venerabilium Apostolicorum Desiderij, Urbani, & Paschalis, assiduus fuerat Cancellarij officio functus.* Ita Houeden.

His etiam accedit & illud aliud animaduersione dignum, quod Ioannes Cardinalis Caietanus neque Abbas fuerit, neque ante Pontificatum Episcopus. Id quod Cardinalis Baronius (vir alioqui litteris præclarissimus, deque me suis in Annalibus optimè meritis) nescio quo amanuensium errore, assertum voluit. Etenim iu Actis Concilij Lateranensis anno Christi 1112. a Paschali II. Papa celebrati (vt est apud Nicolaum Card. Aragonium) inter eos, qui eidem Concilio interfuerunt, vnus fuit Ioannes hic noster Caietanus, Diaconus Cardinalis. Verba eius Registri sunt: *Diaconi verò Cardinales, Abbas Sublacensis, Iohannes Caietanus, Abbas S. Andree, Leo, Gregorius, Aldo, Theobaldus, & Rosmannus: qui in damnationem Priuilegij pro inuestituris ab Henrico IV. Imperatore violenter extorto, consenserunt, vna cum duodecim Archiepiscopis, centum quatuordecim Episcopis, quindecim Presbyteris Cardinalibus, & octo Diaconis Cardinalibus, & quamplurimis Abbatibus & Clericis diuersi Ordinis innumerabilibus.* Nihilominus cum eadem Concilij Acta ex eodem Nicolao Aragonio referat Cardinalis Baronius, legit tamen: Ioannes Abbas Caietanus; cum iste nunquam Abbas, sicut nec Episcopus, quem etiam, nescio quo pacto Episcopum itidem vocauerit idem Baronius.

Denique quam præclare purpuram suam exornauerit, æquè & inuicem se gesserit pro Sede Apostolica, eiusque maximis Pontificibus, Urbano præsertim, & Paschali, Ioannes idem Cardinalis Caietanus, duo præ reliquis egregia ipsius facinora facile demonstrabunt. Alterum pro Urbano II. alterum pro Paschali II. exaltatum. Etenim ille non primum Cardinalis Diaconus ab eodem Urbano creatus est, quam probata eius fides prospecta fuit, atque eo tempore, quo idem Pontifex a Teutonicis, & Girberti Antipapæ factionem sequentibus, in Insula Lycaonia Romæ inter duos pontes, & in propria ac Progenitorum suorum Caietæ Ducum domo obsessus est. Solus enim Ioannes vna cum Petro Leone, viro Illustri, ac religioso, Pontificem sanctissimum nunquam de-

ser.

seruit. Quamobrem tam ab eodem Urbano & a Cardinalibus & Clero: quam a Viris principibus, & populo semper in pretio est habitus. Quod ad Paschalem spectat, vnum etiam illud sufficiat, quod, vt Pandulphus testatur, eius senectutis baculus in omnibus, & per omnia fortissimus perdurauerit idem Ioannes Cardinalis Caietanus. Hinc igitur apparet quātus noster hic Cardinalis extitit, qui maiori ornamento Purpuræ suæ, quam ea illi splendore fuit. Nam tanquam verus Sol in firmamento Ecclesiæ doctrina & libertate sua velut lumine & calore claruit; fouitque Christianum populum: tantumque consilij valuit, vt verè esset speculator Romanæ Sedis, verum fulcrum Pontificis & plebis Catholicæ Asylum. Ea morum & grauitate & sanctitate, vt nihil eo sanctius, nihil innocentius videri posset. Qua de re non mirum si tantis ipse adornatus virtutibus, Cardinalium omnium consensione inuitus ac renitens, Romanam Petri Sedem conscenderit: vnde & Gelasius II. Papa dictus est. Hæc quidem nos de Cardinalitia Ioannis dignitate, eiusque animi virtutibus tractare volumus, nunc verò ad Pandulphum denuo reuertamur, atque eius verba more nostro illustremus.

ECCE DOMNVS VRBANVS, PRIMVM OSTIENSIS EPISCOPVS, POSTEA PAPA ROMANVS. Vt Vitæ Sanctitate insignem, ita miraculorum gloria clarum fuisse Urbanum II. quod solus vnus eiusdem Pontificis Coætaneus, Guibertus videlicet Abbas Monasterij S. Mariæ Nouigenti in Gallijs, in historia sua gestorum Dei per Francos, mentionem faciat, hoc loco nos præterire noluimus. Ita enim ille de eodem Urbano: *Attestatur statui mentis, finis eius splendens miraculis. Defuncto etenim ac sepulto eo, sicut succedens ei Ostiensis (Otho Gallus) Scripsit Episcopus, cum plurima signa iam fierent, adstitit quidam sepulchro eius iuuenis, & membrorum damnum sibi imprecatus est, si per Urbani merita, qui Odo diceretur, signum vnquam factum fuerit: aut fieret. Necdum pedem a loco extulerat, cum officio sermonis amisso, & altero laterum paralyti intercurrente, correpto, postridie Urbani virtutum testimonia, mortuus ipse, perhibuit.* Hæc ex auctore antiquissimo, atque eorum temporum æquali, nefas duximus silere: tum ne tanti Pontificis gesta & sanctitas lateret: tum in gratiam Clementissimi Domini mei Urbani VIII. qui vt illius nomen, & magnanimitatem, egregiumque disciplinæ Ecclesiasticæ restaurandæ, ac defendendæ maiestatis Pontificiæ ad viuum refert: tum de mum, ne Benedictini Ordinis Pontificem, qui Benedictini nominis vindex sum & studiosissimus, præterisset.

(II)
Urbani II.
virtutes.

Guib. Abb.
hist. li. 2. c. 1.

Urbani II.
iam mortui,
intercessio-
ne miracula
fiunt.

V. Pont.
Max.

viderer. Eiusdem etiam Urbani sanctitatis locuples testimonium accedit ex monumento, quod hodierno die integrum videre est in Capella Pontificia Patriarchij olim Lateranensis: Vbi qui aduentantium Confessiones excipiunt Franciscani, Hostia salutare & tremenda faciunt. Inibi enim & prope sacrum altare, inter alios. Sanctitate claros Pontifices, Urbanus I. depictus visitur cum corona gloriæ, seu diademate, ut vocant, Sanctorum insigni, iussu Calixti I. Papæ, qui Vigesimo post Urbani ipsius obitum anno, in Romanum Pontificem euectus est, & illius perspectas, notissimasque habere potuit virtutes, & sanctitatem miraculis attestatam.

(12)

ECCE DOMNVS VRBANVS IOANNEM GAIETANVM ACCIVIT, IMMINENTE PERSECVTIONE ALEMANNICA, IN INSULA LYCAONIA, INTRA DVOS EGREGII TIBERIS PONTES, &c. Caietæ Duces, Romana donatos Vrbe, eiusque Principibus fuisse adnumeratos, priusquam potirentur Caietæ, vel inde coniectare libet, quod ij, eorumque posterii, præcipua in Romana Republica munia, dignitatesque frequentes gesserint, domus habuerint, Ecclesias proprii iuris possederint, in publicis a se confectis instrumentis se vivere Lege Romana professi fuerint. Vnde anno Christi 884. inter tres alios Clarissimos Urbis Consules & Duces, connumeratur Marinus Caietæ Consul & Dux; & ab anno 750. ad 1120. plures ex eorundem Ducum germine Præfeti Urbis fuere; quorum nomina ex perantiquis originalibus Chartis, quæ apud nos asseruantur, hæc tantum hic adnotanda in mentem venire: Ioannes Præfectorius, Docibilis Præfectorius, & Leo Præfectorius (ita dictos voluere eos, vel qui Augustissimam Præfecturam gessissent, vel qui sæpius eo dignitatis munere perfuncti essent). His accedunt, Pamphilus, Stephanus, Leo, Constantinus, Campulus, Leo etiam, Crescentius Gelasij I. Auus, ac Crescentius eiusdem Gelasij Nepos, omnes Urbis Præfeti. Denique Ioannem Caietanum Gelasij I. pronepotem in primariorum Romanæ Urbis Principum albo adnumeratum, Radeuicus eius temporis Scriptor docet. Egregia quidem omnes virtutis, & nobilissima germina Anatolij Sedis Apostolicæ strenuissimi Militiæ Tribuni sub Gregorio I. Gregorio I. I. & Zacharia, qui Anatolium eundem Comitatu Caietæ, vna cum contiguis sibi Ciuitatibus & Oppidis, quin & Pontia & Palmaria Insulis, in feudum perpetuum donarunt. Præterquam quod magni illi Vicani in Italia Principes, qui & Vici Eluii in Etruria Domini, Comitum Signiæ ac Ceccani, necnon Caietæ Ducum, & Spaniæ Comitum Gentiles, trecentis continuis annis

Romanæ Urbis Duces & Præfeti ex Familia Caietana.

Radeuic. hist. li. 2. Appêd. ad Orton. Erisingen.

Vici Eluij Dynastæ, Caietæ Ducum Gentiles ad

nis (ab Innocentio I. videlicet ad Eugenium IV.) eiusdem Augustissimæ Urbis Præfecturæ clauum tenere. Et hi quidem ex Iulii Cæsariibus Genus suum traxisse, sat. clarè testatum reliquere Leonardus Aretinus Hist. Aquil. Vol. lib. 4. c. 22. & lib. 5. c. 3. Ioannes Petrus Notarius Capitolinus in Chronico, Lelius Petronius Romanus in Diario, Canis, siue Camillus Castellus in Chronico de Urb. Præfect. c. 42. Carolus Stengelius in Præfat. ad Monasteriologia Germaniæ: & vetustissima passim monumenta, quorum multa sunt apud nos.

Meminimus etiam alibi a nobis dictum, eosdem Caietanos Heroes, suas habuisse in Insula Lycaonia Domus, intra duos pontes; vbi & constat Gelasium I. eius germen stemmatis (ut Flavius Blondus testatur) S. Bartholomæi reparasse Ecclesiam, quam Iurispatronatus Caietanorum fuisse, Cencius Cardinalis Camerarius in suo Regeſto Cameræ Apostolicæ docebat. Dum itaque Urbanus I. Pontifex Maximus (ut ait Pandolphus) accito Ioanne Cardinali Caietano ad euitandam persecutionem Alemannicam, Domi se contineret, in Insula Lycaonia, inter duos pontes sita, non erit hæc Domus Petri Leonis, viri clarissimi; quæ posita in vicinia eiusdem pontis, iam nunc est excellentissimæ Sabellorum Familiæ, ad quam ex materno Petri Leonum stemmate Domus illa peruenit. Ea de re testem habeo Franciscum Ioannetum, qui ex veteribus Germaniæ Scriptoribus summorum Pontificum Vitæ describens, de eodem Urbano sic ait: *Postremo Vir sanctus multos labores patienter perpeſſus, & plurimis persecutionibus deuoratis, duodecimo eius regiminis anno, mense 4. die 19. in Domo Petri Leonis apud S. Nicolaum Carceris Tulliani, quieuit in Domino.* hæc ille. Quamobrem (nisi malè coniector) ipsorummet Domus Caietanorum erat, in ipsomet eodem loco sita, quo Excellentissimi Caietani Romani, Sermonetæ Duces, hodie ædes quasdam sui iuris possident. Nec ita videtur coniectura aberrare. Nam Riccardus de Aquila Northmannus cū vi expulisset Caietæ Caietanos Duces, factus mox ipse Caietæ Dux, & Fundorum, omnem ipsorum statum & Principatum occupans, ex illis ipsis possessionibus, quas habebant Romæ, nonnullas, etiam sibi vsurpasse videtur. Cum autem, vna tantum ex ea Aquilæ Familia tunc Comitum Fundorum hæres superstes esset, Ioanna, nupsit ea Loffredo Bonifacij VII. magnarum virtutum, & plura alia bona allodialia, ac quicquid possessionis etiam habebat Romæ, dotem adduxit secum, & Familiæ eidem Caietanæ in-

trecentos continuos annos Urbis Præfeti.

Flau. Blond. Rom. Instaur. lib. 2.

Domus Caietanorum Romæ in Insula Lycaonia.

Franciscus Ioannetus.

Caietani Romani Fundorum Comitæ.

intulit. Inter ea autem potuerunt illæ ædes fuisse, quas insinua-
uimus in Insula Lycaonia collocatas, & quas Urbanus I. comi-
tante Ioanne nostro Caietano Card. Cancellario, inhabitasse scri-
bitur, sub dura illa persecutione Alemannorum. Quin & ipse
Bonifacius VI. siue amore, memoriaque Urbani & Gelasij, seu
quod Nepotis sui Palatium illud esset (vt continuata per succes-
sorum manus traditione affirmatur) nonnunquam inhabitauit;
quod præterea pernetusta eiusdem familiæ insignia (Vndarum &
Aquilarum) quæ sæpius inspexi, intra eiusdem Domus habita-
tiones sculpta, ostendunt.

(13)

Gelasius I.
ab eloquentia
commendatus.

*VT PER ELOQVENTIAM SIBI A DOMINO TRADI-
TAM, ANTIQVI LEPORIS ET ELEGANTIAE STYLUM
IN SEDE APOSTOLICA IAM PAENE OMNEM DEPER-
DITVM REFORMARET, AC LEONINVM CVRSVM, &c.*
Non magnis componere parua solemus. Quantus igitur Gela-
sius fuit, quem cum magno Leone, eruditissimo Pontifice, con-
tulit Pandulphus: cum Leone, inquam, quem Episcopi Græci in
quinta Synodo Constantinopolitana, appellant, Illuminatorem
& Columnam Ecclesiæ: in cuius libris maiestas sedet; qui vbique
triumphos spirat. Et sanè eloquentissimum eum oportet fuisse,
qui barbarum Attilam, ferocientemque tyrannum sua dicendi
maiestate ac virtute compressit. Vnde & ab insigni sanctitate, &
a Diuina prope doctrina, atque eloquentia, Magnus est dictus.
Quantus igitur Gelasius, cui id onus demandatum, vt ad Leoni-
num stylum, Urbem & Orbem corrigeret. De eo Petrus Dia-
conus Casinensis: *Gelasius, inquit, Sedis Apostolica Pontifex,
paruulus in Casino sub Desiderio Abbate, B. Benedicto oblatu, &
ab Alberico Philosopho edoctus, scripsit in eodem Canobio positus,
passionem S. Erasmi, Sanctæque Anatholiæ: passionem quoque S.
Cæsarij versibus adornauit: factusque dehinc S. R. E. Cancellarius,
rescripsit Registrum Paschalis Papæ I. Et Ordericus Vitalis: An-
no inquit, ab Incarnatione Domini MCXII. Indictione xi. defun-
cto Paschali Papa, Iohannes Caietanus, Romanorum Pontificum
anticus Cancellarius & Magister, in Gelasium Papam electus est.
Pauloque post: Gelasius Papa, eruditione litterarum apprime
instructus fuit, & longa exercitatione, vt pote qui Præsulum Apo-
crisarius ferè quadraginta annis enituerat, calluit. Hæc Ordericus
Vitalis eidem Gelasio coætaneus.*

Petr. Diac.
lib. de Vir.
Ill. Monast.
Casin. c. 46.

Orderic. Vi-
tal. Eccle-
hist. lib. 2. in
princ.

(14)

Gelasius ad-
huc Cardi-
nalis maxi-

*EIVSQVE SENECTVTIS BACVLVS IN OMNIBVS,
AC PER OMNIA PERDVRAVIT.* Ioannes Caietanus scili-
cet, qui ab Urbano I. Romam accitus, ac S. R. E. Cardinalis
crea-

creatus, vt eum grauissimo schismate subleuaret; quo credemus
adiumento Paschali fuisse, postquam tanto ingenij acumini, & re-
rum agendarum dexteritati, tot annorum experientia, in præci-
pua experientia Schola, Romana Curia, accessisset? Hinc Ab-
bas Vrspergensis: *Ioannes, ait, Caietanus, vir prudens & vene-
randus, in Romana semper Ecclesia irreprehensibiliter eidem Apo-
stolico collaborans.* Quod quàm verum sit, quod tradit idem Vr-
spergensis, vnum illud inter alia, quod in Concilio Romano con-
tingit, satis inuictè probat. Cum enim Bruno Signinus, iurium
Ecclesiæ zelantissimus, Paschalem quasi reum hæresis fugilasset,
commotus ad hæc Iohannes Caietanus (verba sunt eiusdem Vrsper-
gensis) respondit: *Tu ne hic, & in Concilio, nobis audientibus, Roma-
num Pontificem appellas hæreticum: Scriptum, quod fecit Domi-
nus Papa, malum quidem fuit, sed hæresis non fuit. Et alter qui-
dam adiecit: Immo nec malum dici debet; quia si liberare populum
Dei bonum est, auctoritate Euangelij, qua precipimur, Animas
quoque pro fratribus ponere. Ad hæc patientia Domini Papæ, hor-
rendo hæresis nomine pulsata, expergescenda est, & manu silentium
indicens, dissidentium clamores, & murmura tali ratione compe-
scuit: Fratres & Domini mei audite: Ecclesia ista nunquam ha-
buit hæresim, immo hic omnes hæreses conquassatae sunt. Hic Ar-
riana hæresis, quæ per trecentos ferè annos vixit, annullata est.
Ab hac Sede hæresis Eutichiana, & Sabelliana contrita. Photinus, ca-
terique Hæretici destructi sunt. Pro hac Ecclesia Filius Dei in pas-
sione sua orauit, cum dixit: Ego pro te rogaui Petre, vt non de-
ficiat fides tua. Quinta feria, Papa in Concilio consedit, multis
& maximis negotijs Regis, per Dominum Cluniacensem, Ioannem
Caietanus, & Petrum Leonis Urbis Præfectum, ceterosque illius
partis fautores, impeditus. Sexta feria, Apostolicus in generalem
omnium Ecclesiarum causam, animum aduertit: & Ioanne Caieta-
no cum Petro Leone, ceterisque Regis fidelibus in faciem resisten-
tibus. Atque & alia, quæ in eo Concilio Ioannes Caietanus tum
Cardinalis Diaconus (non Episcopus, ex Vrspergense contra
ipsum Vrspergensis; nec Abbas, ex Nicolao Aragonio contra
ipsum Aragonium: quemadmodum non ita rectè Cardinalis Ba-
ronius (vir alioqui eruditissimus) dicere videtur. Vt videas Ioan-
nem ipsum Cardinalem Caietanus vbique propugnantem par-
tes, causamque Paschalis Romani Pontificis, & veritatis: & pro-
pterea dignum existimatum, qui ab eodem Paschali in partem sol-
licitudinis vocatus, Senectutis illius Baculus diceretur.*

G

A QVO

morum Pon-
tificum Pas-
chalis I. &
Urbani I. Se-
nectutis ba-
culus firmis-
simus.
Abbas Vrsper-
gensis Chroa-
ad ann. 1118

Idem ann.
1116.

1. Io 3.

Luc. 22.

Ecclesia Ro-
mana hæreses
omnes con-
quassauit.

Card. Baron.
Annal. to. 12
ad ann. 1112
& 1116.

(15)

Ioānis Cardinal. Caiet. auctoritas quanta.

Ptolom. Lucen. lib. 18. c. 30. hist. ap. nos M. S.

(16)

Ecclesiā Tituli sui in-
stauravit, di-
tauitque.

Callistus II.

A QVO SANE PONTIFICE INTER ALIA SANCTA QVAE FECIT, GREGORIUM DE CICCANO, ALDONEM DE FERENTINO &c. PRESBYTEROS, AC DIACONOS CARDINALES, CVM NON PAUCIS ALIIS FECIT CERTIS TEMPORIBVS PROMOVERI. Tradunt qui de rebus Pontificijs scripsere Historias, ab vno Ioanne Caietano Cardinali Cancellario (maximis Pontificibus, Urbano II. & Paschali II. (triginta nempe annorum spatio, quo ipsi Petri rexere Nauiculam) vniuersa ferè Sedis Apostolicæ, & Curia Romanæ pependisse negotia, ob singularem eiusdem Viri in rebus agendis, tractandisque dexteritatem, prudentiam, sapientiam, ac sanctitatem. Iure igitur Pandulphus hoc loco scriptum reliquit, tam Cardinales a se relatos, quàm non paucos alios, quorum numerus, vt Scriptores affirmant, centenario maior extitit, a Paschali Papa creatos, non modò per Orbem Episcopos, ceterosq; minoris ordinis Præsules, vnius Ioannis Caietani consilio, atq; arbitrio. Qua de re Ptolomæus Lucensis de eo sic: *Hic (vt Historia referunt) fuit Cardinalis, & Paschalis Papæ Cancellarius, vocatusq; est Ioannes; in cuius officio dependebat status Curia; & inde fidelitatē seruando, ipsū oportuit se opponere pertinaciæ Henrici cōtra Ecclesiā, propter quā causā istius Imperatoris incurrit offensam.* Hæc Ptolomæus Lucensis.

DIACONIAM ROMAE, QVAM S. MARIAE IN COSMEDIN VVLGARITER VNCVPANT, SIBI CARDINALI DIACONO A DOMNO PASCHALI COMMISSAM IN AVRO, ET ARGENTO, &c. Restauravit, inquam, Ioannes Cardinalis Caietanus, iam ruinæ proximam, & egregijs diuitijs, vt supra visum est, locupletavit: quod & prius fecerat in Insula Lycaonia, Ecclesia S. Bartholomæi (quæ Iuris Patronatus fuerat Progenitorum suorum) ædificata. Vnde in summum Pontificem assumptus, eidē curæ incubuit, vt ea, cui olim Sponsæ coniunctus erat, tanquam Viro suo parata inueniretur. At ex Vrbe fugatus, morteque præuentus exequi non potuit, quod in animo habebat. Hinc successor illius Callistus II. in religiosam illius mentem, & intentionem successit: qui Reliquias a Gelasio collectas, & Ecclesiæ huic destinatas inclusit in Altari, quod & consecrauit: & hoc Gelasij decessoris sui Monumentum reliquit:

*Infra scriptorum pia sacra Patrocinatorum
Gelasius Iustus dedit hic Papa Secundus.*

† In nomine Domini. Anno V. Pontificatus Domni Callisti II. Papæ,

eandem Ec-
clesiam per-
ornauit.

Papæ, mense Maio, die vi. dedicatum est hoc Altare per manus ipsius, ubi recondita sunt hæ Reliquiæ: de Sepulchro Domini: de Vestibulo, & Sepulchro S. Mariae: de Lapidibus S. Stephani: de Craticilla, & angine S. Laurentij: de Reliquijs S. Sebastiani: Vnum de Capitibus SS. Quatuor Coronatorum: Brachium S. Hyppoliti Martyris: Brachium S. Bonifacij IV. PP. Cornelij PP. Callisti PP. Felicis PP. Agapiti Martyris, Felicis & Adanethi, Processi & Martiniani, Cosma & Damiani, Marci & Marcelliani, Casarij & Iuliani, Marcellini & Petri, Abbaciri & Iohannis, Abundij & Irenæi, Chrsianti & Daria, Marij & Marthe, SS. septem Fratrum, Quadragenta Martyrum, Cyriaci & Sociorum eius, Agnetis Virg. Cecilie Virg. Seraphie Virg. Arthemie Virg. Priscæ Mart. Sabine Mart. Marmenie Mart. S. unemæ, de Reliquijs Cemiterij S. Mariae ad Martyres, & Reliquiæ de Veteri Altari; & aliorum plurimorum Sanctorum, quorum nomina Deus scit. Anno M. C. XXIII. Indiæ. I.

Altare autem ab eodem Callisto fuisse consecratum, memoria in eodem inscripta id persuadet: *Anno M. C. XXIII. Indiæ. I. dedicatum est hoc Altare per manus Domni Callisti PP. II. quinto sui Pontificatus Anno, Mense Maio, die vi. Alfano Camerario eius donaplorima largiente.* Decipiuntur autem nonnulli, qui Ciborium super illud Altare non contemnendi artificis opus, asserunt Gelasij iussu factum fuisse. Nam Inscriptio, quæ in eodem Ciborio legitur: *Deodatus me fecit:* non Gelasij II. sed Bonifacij VII. tempore, Ciborium illud factum docet: sub huius enim, non illius Pontificatu, Deodatus vixit; vt non solum ex alijs eiusdem operibus, sed ex Patre illius Cosmato, qui Nicolai III. Pontificatu floruit. Ita enim legitur in Oratorio Lateranensi, quod dicitur Sancta Sanctorum, quodque Cosmatus a fundamentis extruxit: *Magister Cosmatus fecit hoc Opus.* Filium verò Cosmati fuisse Deodatum, antiqua Inscriptio in Ecclesia S. Iacobi, iuxta portam Vulgò Septimianam, in hæc verba docet: *Deodatus filius Cosmati, & Iacobus fecerunt hoc Opus.*

Hinc igitur Ciborium illud alicuius Bonifacij mandato confectum, Francisci scilicet Caietani nepotis illius, vt Vnde caruleæ in Vn. bone auro, quæ ibidem visuntur, ostendunt; iam tum enim Bonifacij Maiorum, & Familiæ Insignia erant. Hinc etiam pro argumento est, ex eadem Gente Bonifacium, æquè ac Gelasium fuisse, quod etiam si complures essent, & ditiores, & nobiliores in Vrbe Tituli, eam tamen Scholæ Græcæ, & S. Mariae in Cosmedin Diaconiam Francisco Caietano, nepoti suo contulerit, in Gelasij me-

Bonif. VII. ex eadē Caietana Gēte fuit, quæ & Gelasius II.

moriā, quā eam olim habuisset etiam ille Cardinalis Diaconus. Vfus enim antiquus habebat, qui & vsque modò frequens est, vt in Maiorum suorum Titulos Cardinales saepe sapius succedant.

(17)

Gelasii Diplo-
ma ex Archi-
uo Casin.

Cænobij Ca-
læcis digni-
tas quanta.

Greg. 2. dia-
co. & Leo
Ostie. Chron
Casin. li. I c.
1.

CASINENSE COENOBIVM, TVM OB B. BENEDICTI ECCLESIAM, &c. Hoc loco Pandulphus ostendit ardentem Gelasii erga Monachos suos Casinates beneuolentiam, & singularem dilectionem. Id quod etiam Gelasius ipse suo illo Diplomate eisdem concessio apertè satis declarat. Ait enim: *Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei, &c. Cum iniunctum nobis Apostolica Sedis Officium, vniuersis per Orbem Ecclesijs nos efficiat debitores, Casinensi tamen Cænobio quàm maximè obnoxios faciunt, Beatissimi Patris nostri Benedicti Legislatoris præsentia corporalis, & in Monachis per Dei gratiam indefessè perdurans eius obseruantia mandatorum. Vnde & Sanctissimi Patres nostri Romani Pontifices, qui nos in Sede Apostolica præcesserunt, omnium id ipsum Monasteriorum Caput non immeritò statuerunt. Nam ex eo Monastici Ordinis norma, quasi de viuo Paradisi fonte manauit. Quod patet ex dictis Angeli ad Sanctissimum Benedictum: Noli probatissime, ac electissime Benedicte pro his, quæ huic ventura didicisti loco, mestum gerere animum; quoniam quod semel a Deo præfixum est, immutabile, ac irreuocabile est, solis tibi tuo merito concessis cunctorum habitantium in loco animabus; sed adærit omnipotentis Dei consolatio, quæ locum istum in ampliorem, & multò meliorem, quàm nunc est, restituet gradum: & huius Ordinis doctrina per totum Orbem iterum radiabit loco. Hactenus Gelasius Pontifex Sanctissimus.*

(18)

Ioānis Card.
Caietani pro-
genitores
etiam poten-
tes & diuites

Falcō. Chrō.
Neap. edit.
1626 p. 204.

INTERIM AVTEM PASCHALI PAPA DEFUNCTO, &c. Sic igitur Petrus Portuensis Cardinalis Episcopus, communisque omnium S. R. E. Cardinalium vox, absentem Ioannem Caietanum Cardinalem, in Pontificem Romanum deposcebat. Tanta Viri sanctitas erat, tanta eruditio, quin & sæcularis Parentum potentia, & diuitiæ tantæ. Postremum enim hoc in Pontifice per ea tempora quærebatur; vt insignis auctoritas Cardinalis Episcopi Prænestini (apud Falconem Beneuentanum eiusdem temporis scriptorem) manifestum reddat. Nam cum graui infirmitate decumbens Gelasius, responsum mortis in se haberet; ne post decessum, tam periculosa tempestate, Petri Nauis diutius gubernatore maneret destituta; vt Petrus olim de Clemente, ita ille de Prænestino, Ecclesiæ prouidere voluit. Falconis sunt verba: *Antequam terminus statutus Synodum celebrandi aduenisset, apud Monasteriū S. Petri, quod vocatur Clunia, ubi diligenter morabatur, agniti-
nis*

nis mole detentus est. Confestim se infirmitatis valida dissolutione teneri persentiens, Pastrinum acciri iussit Episcopum, & imponere illi tanti honoris tulmen Romana Sedis satagebat: præuidebat enim se, vt fragilitatis est, corpore dissolui. Audiens itaque Episcopus ipse huiusmodi verba Pontificem proferentem: Absit, inquit, omnino absit, vt tanti honoris, pōderisque cacumen indignus ego & infelix suscipiam; præcipue cum auxilio Dei, & Sæcularium virtute diuitiarū, Romana Sedes temporibus nostris, sub persecutionis flagello dedita, defendi oporteat & muniri: Si verò meis acquiescere velitis consilijs, Viennensem Archiepiscopum, virum utique religiosum, prudentisq; animi, & sæcularibus ornatum virtutibus, ad tale, tantumq; patrocinium eligamus. Dei namque consilio & B. Petri meritis, & viri huius solatio, Romanam Sedem sub tantæ persecutionis periculo diutissimè oppressam, credimus ad serenitatē triumphumque subleuari. Quid multa? Et Gelasio Pontifici infirmanti, & ceteris Cardinalibus, alijsq; omnibus Episcopi Sermo complacuit. Nec mora, Archiepiscopi illum accersiri iubent, vt dicta factis compleant & perseuerent. Quia verò vocatus, viribus totis renuit, se seque tanti Officij culmine indignum clamat; tamen celesti clementia ordinante, ad Pontificalem Insulam, Gelasio agrotante & volente, promouetur. Hæc Falco Beneuentanus, eius ætatis scriptor, in suo Chronico; quod vnā cum tribus alijs antiquis historicis imprimendum curauit religiosus, & doctissimus vir D. Antonius Caracciolus ex Ordine Clericorum Regularium Teatinorum Theologus, meus amicissimus. Itaque quid clarius Lector habere possis? Auxilio, inquit, Dei, & Sæcularium virtute diuitiarum, Romana Sedes temporibus nostris, sub persecutionis flagello dedita, defendi oportet, & muniri. Scilicet sæculares Principes tam grauius Ecclesiæ Romanæ imminabant, & ea illam tyrannide vexabant Antipapæ, vt oportuerit tantam auctoritatem, & Deo proximam maiestatem, sæculari potentia & diuitijs defendi. Quod (si malus coniectator non sum) apertè innuit, eorum temporum consuetudinem fuisse, Viros etiam sæculari dignitate spectabiles, ad Pontificatum postulare, & consequenter Gelasium summa virum nobilitate, & antiquis stematibus (vt etiam vltro fatetur Pandulphus) clarum fuisse, qui tam sæuis temporibus in Romanum Pontificem, etiam absens, omnium Cardinalium consensione, designatus & electus fuit. Id quod apertè confirmatur ex proximis sibi Pontificibus. Decessor etenim Paschalis, & successor Callistus, ambo & summa nobilitatis, & summa potentia erant.

PETRVS PORTVENSIS, CENCIVS SABINENSIS, &c. EPI-

Archiepisco-
pus Viennen-
sis suas ob
præclaras vir-
tutes absens
eligitur in
Papam.

(19)

Ecclesie Ro-
manae forma
antiqua.

EPISCOPI CARDINALES, DOMNIZO S. MARTINI, BONIFACIUS S. MARCI, &c. PRESBYTERI CARDINALES, GREGORIUS S. EVSTACHII, ODERISIUS S. AGATHAE, &c. DIACONI CARDINALES, PRIMICERIUS CVM SCHOLA CANTORVM, SUBDIACONI PALATII OMNES, ARCHIEPISCOPI QUAM PLURES. Omnes hi, ut inquit Pandulphus, ius habebant eligendi Romanum Pontificem. Quo loco non abs re fore indicauerim, ut quae esset horum temporum Romanae Ecclesiae forma, ex scripto per antiquo sacrorum Rituum Codice Vaticano describeremus; Sic enim se habet: *Sunt in Ecclesia Romana (Romae scilicet) quinque Ecclesiae Patriarchales: Prima est Ecclesia Lateranensis, quae & Constantiniana, & Basilica Saluatoris diuerso nomine nuncupatur. Haec habet septem Cardinales Episcopos, hosque dictos Episcopos Collaterales, itaque & hebdomadarios; eod quod singulis hebdomadibus per vices expleant munus Pontificis. Episcopi Cardinales erant hi: Episcopus Ostiensis, Episcopus Portuensis, Episcopus S. Rufinae siue Syluae candidae, Episcopus Albanensis, Episcopus Sabinensis, Episcopus Tusculanus, Episcopus Praenestinus. Alia Patriarchalis est S. Maria Maior dicta: quae habebat septem Cardinales Presbyteros, scilicet Cardinalem SS. Apostolorum Philippi & Iacobi, S. Cyriaci in Thermis, S. Eusebii, S. Pudencianae, S. Vitalis, SS. Petri & Marcellini, & S. Clementis. Alia Patriarchalis Ecclesia S. Petri: in qua item septem sunt Presbyteri Cardinales, scilicet S. Mariae trans Tyberim, S. Chrysogoni, S. Ceciliae, S. Anastasiae, S. Laurentij in Damaso, S. Marci SS. Martini & Siluestri. Alia Ecclesia Patriarchalis est Basilica S. Pauli: in qua sunt hi Cardinales, S. Sabinae, S. Prisciae, S. Balbinae, SS. Nerei & Achillei, S. Sixti, S. Marcelli, S. Susanna. Quinta Patriarchalis, est S. Laurentij extra muros: in qua sunt hi Cardinales, S. Praxedis, S. Petri ad Vincula, S. Laurentij in Lucina, SS. Ioannis & Pauli, SS. Quatuor Coronatorum, S. Stephani in monte Celio, S. Quirini.*

Abbates Bened. Romae, duorum Patriarchalium Basilicarum Cardinales nati.

His autem Patriarchalibus Ecclesijs praefecti sunt hi: Lateranensis primus Episcopus Collateralis, S. Mariae Maiori Archiepiscopus, S. Petro Archiepiscopus Cardinalis, Ecclesiae S. Pauli Abbas Cardinalis, Ecclesiae S. Laurentij Abbas Cardinalis.

Sunt praeter Titulos Diaconiae, iisque praefecti Diaconi Cardinales, dicti Regionarii, iidem numero xii. Diaconi Regionarii, praefecti item Diaconi Palatini sex; hi praesunt Diaconi, quae sunt, S. Mariae in Dominica, cui praest Archidiaconus; S. Lucia ad septem Solia, S. Maria noua, SS. Cosma & Damianus, S. Adrianus, SS.

Ser-

Sergius & Bacchus, S. Theodorus, S. Georgius, S. Maria in Schola Graeca, S. Maria in Porticu, S. Nicolaus in Carcere, S. Angelus in Foro Piscario, S. Eustachius, S. Maria in Aquiro, S. Maria in Via lata, S. Agatha in Equo marmoreo, S. Lucia in capite Suburra, S. Virtus in Macello. Est munus Diaconorum Regionariorum, cantare Euangelium in Stationibus: Palatini cantant Euangelium in Ecclesia Lateranensi: Subdiaconi sunt omnes numero viginti & unus: Septem Regionarii, qui epistolas, & lectiones cantant in stationibus: Septem Palatini, qui idem munus praestant in Ecclesia Lateranensi: Septem alij, qui dicuntur Schola Cantorum, qui cantant tantummodo, quando summus Pontifex, celebrare consuevit. Hucusque Ritualis illius antiqui sunt verba.

Ex alijs etiam haec nos collegisse meminimus. Praeterea, Cardinales Episcopi, Presbyteri, vel Diaconi, ut plurimum ex Cardinalibus Subdiaconis assumebantur. Ad Subdiaconos etiam S. R. E. pertinebat, deferre Crucem ante Pontifices, Bullis quoque Apostolicis post Diaconos Cardinales, etiam ipsi subscribebant.

Munus S. R. E. Subdiaconorum.

Rem hanc vno, vel altero exemplo illustremus. Extat apud nos Diploma quoddam Honorij Papae II. datum anno 1126. quo idem Pontifex Rogerio Archiepiscopo Pisanae Ecclesiae bona confirmat: cuique post Cardinales Diaconos subscribuntur: *Hermannus sacrae Basilicae Subdiaconus: Nicolaus sacrae Basilicae Subdiaconus: Syluius Prior Subdiaconorum de Cruce, Iohannes Subdiaconus de Cruce, Petrus Subdiaconus, Galeus Subdiaconus, Matthaeus S. Basilicae Subdiaconus, Iohannes qualiscunque Subdiaconus, Robertus Subdiaconus sacri Palatii, Giraldus Subdiaconus, Stephanus sacri Palatii Subdiaconus, Bonifacius Clericus. Extat etiam aliud Diploma Innocentij II. datum anno 1138. Balduino Pisano Archiepiscopo, cui etiam subscripserunt: Iacintus Prior Subdiaconorum S. Palatii, Gerardus S. Palatii Cardinalis Subdiaconus, Iohannes S. Palatii Subdiaconus, Baro S. Palatii Subdiaconus, & Prior Scholae Crucis, Rainerius S. Palatii Subdiaconus, Presbyter S. Palatii Cardinalis Subdiaconus, Galgannus S. Palatii Subdiaconus, Reniarcus S. Palatii Subdiaconus, Baldrinus S. Palatii Subdiaconus, Vulgaris S. Palatii Subdiaconus.*

Diploma Honorij II.

Item, Innocentij II.

Summis etiam Pontificibus Subdiaconi erant a Secretis, & Notarij. Extat Bulla Lucij II. Petro Abbati Cluniacensi scripta per manum Baronis S. R. E. Subdiaconi, 2. Kal. Iunij, anno 1146. Extat etiam Alexandri III. Diploma Villano Archiepiscopo Pisano directum, datum Ianuae per manum Hermannis S. R. E. Sub-

dia-

diaconi, & Notarij 7. Kal. Febr. anno 1161. Extat & aliud eiusde Pōtificis, eidem Archiepiscopo amandatū, datū verò Anagninæ per manū Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij 3. id. Apr. anno 1176.

Ad hæc quemadmodum Cardinalium Presbyterorum, ac Diaconorum Collegium Apostolicum, quoddam erat Seminarium Summorum Pontificum, Episcoporum per Orbem Christianum, Missorum Euangelicorum ad subiugandas Christo Gentes & Idololatrias, Caduceatorum Deo paciscentium Reges & Principes, ac ipsum mundum: ita & iidem Cardinales Subdiaconi, ac S. R. E. Clerici, Seminarium erant eorundem Eminentissimorum Orbis Vniuersi Cardinum; a pueritia nobiliter quidem, persanctèque nutriti a Benedictinis Doctoribus in Romanis Monasterijs, in Romanis Basilicis, atque in Romanis Cantorum Scholis, Lateranensi, & Vaticana. Id quod nos alibi fusè pertractauimus ex Aurelio Cassiodoro, Venerabili Beda, Anastasio Card. Bibliothecario; atque ex aureo illo Volumine nondum satis laudato, a Benedictinis S. R. E. Magistris scripto, atque inscripto: *Ordo Romanus*.

Verum enimverò de Romanis Cantorum Scholis, a nemine, quod sciam, satis elucidatis, aliquid hic edicere operæ pretium duximus. Et quidem in primis Benedictinæ Religionis sæculis, omnia ferè Cœnobita fuisse Gymnasia, & omnia Gymnasia Cœnobita, qui Monasticas veterum Historias euoluerit, certò sciet. Ex his autem Cœnobitijs aggregatis doctissimi prodire Magistri, atque Doctores. qui Præfulum, & Principum ope, atque opera, omnes ferè in Orbe Latino fundauere Scholas, atque Academijs. Et quidem (nunc omisis alijs) quod ad Scholas Cantorum Romanas pertinet, non fuere illæ ex his officinis, vel domibus, in quibus nostra hac ætate per clamores & strepitus pueri docentur Musicam. Nihil reuera minutum, nihil humile, sed altissimum, quiddam hic cogitandum est: arcanum ingens sub rudibus, veteribusque verbis illis latet. Videamus, an rem obscuram, alijs hucusque imperuiam, possimus acū tangere.

Quanta sit Ecclesiæ Catholicæ Romanæ in Diuinis Officijs celebrandi maiestas, ipsis oculis intuemur quotidie, atque admiramur. Nec est cur ego illam modò coner describere, solum interrogo: quis tantam in Ecclesias induxit Diuinorum Officiorum, & sacrorum Rituum dignitatem? Aperiam. Pontifices Romani, qui S. P. N. Benedicti sæculum præcesserunt, vel continuis exagitati persecutionibus tyrannorum, in antris & montibus latitauerunt, si de remotioribus loquamur: vel si de vicinioribus a Syluestro in Hormisdam, quæ anquam in pace, tamen propter Ethni-

Benedictini
Ecclesiæ Ro-
manæ Magi-
stri.

Quid Roma-
næ Scholæ
Cantorum.

co-

corum & Barbarorum Regum multitudinem, sauitiam & persecutionem, contra Circenses, Lupercales, Theatrales, aliosque profanos ritus, contra immanem Principum tyrannidem dimicandum fuit Pontificibus Romanis; ut magnum fuerit, & difficilis alicuius Ecclesiæ rectam fidem tueri; non autem vacauerit maiestatem illius in Diuinis Officijs ampliari, vel sacris studijs ordinatè erudiri. Et planè non eousque Ecclesiæ produxerat Pomeria sua, non eatenus Paganismum deuicerat, ut in ipsa Vrbe, Religionis Arce, non gemuerit multos Gentilium erroribus detentos fuisse. Clarissimum hoc est ex historijs Ecclesiasticis, & nos de his plura in Commentarijs de Præstantia Religionis Benedictinæ.

Diuinas igitur laudes & litterarū studia, hi sanctissimi Pontifices, iniurijs temporū coacti, nō ea, quæ par, maiestate & splendore, publicè & ordinatè in Templis decantabant, vel in Academijs sistebant; donec Omnipotentis Dei fulmen & tonitrus Benedictus Hormisdæ Pontifici Maximo inclamauit, ut intrepidè ministros in Ecclesiā collocaret, sacris præditos litteris: qui diu, noctuque aptè, dignèque ad Altaria Hymnos, Psalmos & Cantica Cōditori ac Redemptori nostro, inuitis quibuscunque terrenis, aut infernis potestatibus, personarent: se, suosque illico huic muneri obtulit deuotus. Consilio & voto Magni Patriarchæ Benedicti annuit Hormisdæ, statim Monachis in Basilicas Romanas introductis (Anastasio in primis S. R. E. Cardinali Bibliothecario teste) *Clerum composuit, & Psalmis erudiuit*. Et ut deinceps erudiretur, Scholas Cantorū, alteram propè Lateranum, propè Vaticanū alteram erexit. Scholas, inquam, ubi a sapientissimis Monachis Clerici Basilicarij, iidem Monachi, modum componendi, & enunciandi Diuinas laudes, temporibus, officijs, atque festiuitatibus Christi, Sanctorumque per annum recurrentibus aptas, concinnatasque docerentur, instituit. Vnde vir ille eruditissimus, Iouianus Pontanus de S. Benedicto, in eius Hymno:

Primus & hic Itale posuit sacraria Genti:

Et clausit sacros mœnia in vna Choros.

In eisdem præterea Cantorum Scholis non profanas, sed sacras litteras Monachi sanctissimi & doctissimi profitebantur. In eis nō Poetica figmenta, sed Christiana mysteria: non artificia Oratorū, sed munia Prædicatorum: non Philosophica commenta, sed Theologica arcana declarabantur. Quamobrem easdem ipsas fuisse sacundissimum quoddam Apostolicorum Virorum Seminarium, ex Cassiodoro, Beda, Anastasio Bibliothecario, alijsque Scriptoribus, nos alibi fusissimè probamus. Harum igitur Scholarum Pri-

H

mice

Magnus Benedictus Chorū instituit Clerū Psalmis erudiuit ritus & cærimonias adauxit in Occidente. Anast. Bibliothec. in Hormisdæ.

Iouianus Pontanus de S. Benedicto.

micerius, vel subdiaconi, ac Doctores, qui & Romanæ Ecclesiæ Magistri, ius eligendi Romanum Pontificem etiam habebant.

Romanorū
Pōtificū ele-
ctio antiqui-
tus ad quos
spectauerit.

Demum quod ad Archiepiscopos illos, vel Episcopos pertinet, qui, ut Pandolphus assererat, vnā simul cum Cardinalibus Episcopis, Præbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus, Romanorum Pontificum electionis auctores præcipui erant, Pandolphus explicare non videtur, qui essent. At si recte auguror, cum dicat Cardinales & subdiaconos omnes, Archiepiscopos tamen, vel Episcopos non omnes, sed quam plures; ijerunt Episcopi illi, qui antea ex eorundem Cardinalium Collegio ad Episcopatus dignitatē acciti fuerant: aliās, Pandolphus sibi ipsi contradiceret, cum Paulō post asserat de ea Gelasijam facta electione: *Nec mora, raptus ab omnibus, laudatur ab omnibus, approbatur ab omnibus, nec non etiam ab Episcopis, quorum nulla prorsus est alia in electione Præsulis Romani potestas, nisi approbandi, vel contra; & ad communem omnium Cardinalium primum, & aliorum petitionem, Electo manus solummodò imponendi.* Hæc ille. Sed & ijdem illi Episcopi, quos e Cardinalibus desumptos diximus, non modò Pontificum electioni subscribebant, sed etiam, dum apud eosdem Pontifices commorarentur, Bullis ab ijdem concessis, loco suo (ut si ex Præbyteris Cardinalibus, inter Presbyteros: si ex Diaconibus, inter Diaconos) manus apponebant: Quin etiam & omnia S. R. E. Cardinalium munia exercuisse, ex antiquis Romanæ Ecclesiæ monumentis compertum est. Aliquando etiam ijdem ipsi Episcopi non inter Cardinales Presbyteros, vel Diaconos, sed inter septem Episcopos Cardinales connumerabantur; ut sub Leone IX. & Paschali I. Episcopus Cardinalis Veliternus: sub Urbano II. Episcopus Card. Nepefinus & Labicanus: sub Paschali II. Parmensis: sub Innocentio II. Archiepiscopus Pisanus: Episcopi, Papiensis, Mutinensis, Ortanus & Tiburtinus; alijque Episcopi sub alijs eius temporis Pontificibus. Quibus adderem Episcopos illos Prouinciæ Romanæ, qui soli Romano Pontifici immediatè subiecti, Papæ Urbis Romæ dicebantur Suffraganei. Et hæc quidem nostra sententia, iuxta tamen veterum Scriptorum (recentiores enim nihil horum meminere) assertionem, maximè congruit rei veritati, atque etiam Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium dignitati, maiestatiq̃.

(20)

Monasteriū
S. Sebastiani
Romæ apud
Palladium.

IN MONASTERIO QVODAM, QVOD PALLADIUM DICITVR. Abbatia olim erat sub disciplina Regulæ S. Benedicti, concessa primitus a Leone IX. exinde ab Alexandro II. Abbatibus Casinensibus in hospitium, ut scilicet venientes ad Urbem propter Sedis

Sedis Apostolicæ seruitium, commodè haberent, quo diuerterent. Pontificij Diplomatis verba sunt: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Desiderio Religiosissimo Abbati Cænobiij S. Benedicti, nec non & Reuerentissimo S. Sergij Cardinali, suisq; successoribus, videlicet Abbatibus, in perpetuum. Apostolica Sedis specula, &c. Quapropter Charissime Frater & Consacerdos, quia prudentiam tuam maximè lateri nostro optamus adharere, sereno vultu tibi, quam tuis successoribus Casini montis Abbatibus, recepta Inuestitura Sanctæ Hierusalem Cænobiij, quam felicitis memoria Leo (IX.) hospitandi gratia Richerio antecessor tuo contulit, tradimus & concedimus Abbatiam SS. Martyrum Sebastiani, & Zosimi, quam vulgares visitato nomine Pallariam solent nuncupare; quatenus ex hac nostra promissione liceat tibi, tuisque successoribus, iuxta S. Benedicti regularem institutionem, præfatam Abbatiam regere, atque in omnibus perfectè disponere, hospitiumq; illic habere. Meminit etiam huius Privilegij Leo Ostiensis Chron. Casin. lib. 3. c. 36. Ad hæc & Gregorius VII. Alexandri successor, ad eundem Desiderium scribens, lib. 9. epist. 11. Rogamus, ait, & monemus, ut, quemadmodum te decet, ita nobis adhareas; quatenus sanctæ Matris tue Romanæ Ecclesiæ honor, qua de te multum confidit, nunc, & semper robur obtineat.*

Hanc verò Ecclesiam sacram S. Sebastiano qui toties pestem suis meritis auerruncavit, proximè elapso anno, videlicet 1630. quando tota ferè Italia peste miserè flagellabatur, Sanctissimus Dominus noster Urbanus VIII., ut insigni diligentia, quam ad Urbem tutandam adhibet, Sanctorum etiam patrocinia, & celestem opem adiungat, a fundamentis nobiliorum, ampliorumq; exædificandam curauit, atque eandem S. Sebastiano sacrare denuo iussit. Hæc eadem porro Ecclesia erat etiam sacra S. Zotico Martyri; (non Zosimo, ut male rescripsit amanuensis in eo Alexandri Papæ Diplomate) nam in antiquis eiusdem Ecclesiæ parietibus, more Maiorum, nos vidisse meminimus, illius Martyrij agones picturis expressos. Aderat quoque Confessio, ubi aliquando Sancti Martyris corpus asseruatum fuisse conijci potest. Eius, ac sociorum Martyrum Acta sub Adriano Imperatore, habemus M. SS.

INFRA DOMOS LEONIS, ET CENCII FRAGEPANIS.

M. S. Vaticanus, Fraiapanis. Card. Baronius, vulgari visitato, Frangepanis. Caterum hanc Gelasij Vitæ historiam nos ex manu exarato Vaticano Codice exscribendam primum curauimus; sed cum mox viderimus, amanuensis incuria nonnullos in ea errores irrepsisse, ex illo optimæ notæ Codice Eminentiss. D. Cardinalis Barberini, correximus aliquot etiam in eadem sententias, non-

H 2

modò

Extat ap. nos
M. S. ex Ar-
ch. Galm.

* Zotici al-

Urbanus PP.
VIII.
S. Zoticus
Martyr.

(21)

Eminentiss.
D. Card. Bar-
berini Biblio-
theca M. SS.
nobilissimis
Codd. refer-
ta.

In Card. Baronij Annalibus perlegendis, animaduersione dignum.

D. Vincētiū Riccardius V. C.

(22)

Cic. ad Quir. post redit. & in 4. Catilin.

Anastaf. Biblioth. in Constantino Papa.

modò verba. Quo loco illud duximus animaduertendum: in Annalibus Eminentissimi Card. Baronij, viri cum primis de historia Ecclesiastica optimè meriti, antiquorum verba sapissime mutari, siue incuria amanuensium illud acciderit, siue eorum nonnullus, ut mihi certò constat, maiorem quæsierit elegantiam, quam antiqua illa exhibent monumenta. Hinc ea antiquorum verba sæpe sapius immutauit, suæque inseruit, ut ego sapius obseruauī, & alij (collatis manu exaratis originalibus cum editis Baronij Annalibus) nullo negotio videre, & experiri possunt. Obseruauit quoque hoc ipsum præ alijs etiam, vir ille eruditissimus, Vincētiū Riccardius, mihi amicissimus, in Animaduersionibus ad S. Proculum Patriarcham Constantinopolitanum, magni illius Chrysostomi discipulum pag. 568. Non hæc dicimus, ut aliquid immortalis Viri gloriæ detractum eamus, quam nullius inuidia obscurare potest; sed propter Sedis Apostolicæ beneficium, & monumentorum antiquorum fidem: non id culpæ dantes Baronio, sed illius amanuensibus, quorum opera (cum vnus omnia non possit, in perlegendis, & citandis Auctoribus) debebat uti.

PORTVM CAIETANVM INTRAVIMVS, VBI AB ILLIS HOMINIBVS NIMIS HONORIFICE ET SVSCEPTI FVIMVS ET BENIGNE TRACTATI. Gelasius postquam Romanum primæ Sedis Pontificatum adeptus esset, nil antiquius habuit, quàm ut Caietam patriam reuideret, sua præsentia solaretur, honoribus prosequeretur, redderet clariorem. Optimè quidem sciebat Vir sapientissimus, quod Cicero ad Quirites aiebat: *Omnia, quæ a nobis geruntur, non ad nostram utilitatem, & commodum, sed ad patriæ salutem conferre debemus. Patria enim (ut idem Cicero affirmat) nihil dulcius, nihil charius in vita esse debet. Nullus locus est domestica sede iucundior. Chari sunt liberi, propinqui, familiares; sed omnes omnium charitates patria vna complexa est.* Ita Cicero.

Illustrarunt etiam præsentia sua eandem Caietanam Urbem (præter Imperatores, Reges, Principes, aliosque plures Heroes clarissimos, sanctissimosque) multi quoque alij Pontifices Maximi: quorum vnus ab Anastasio S. R. E. Cardinali Bibliothecario recensetur Constantinus; dum Anno Christi 712. comitantibus S. R. E. Cardinalibus, Clero, ac Viris Urbis nobilibus, Constantinopoli & Nicomedia Romam rediret, Caietam perueniens, ciuitatem illam Apostolicis benedictionibus auctam, reddidit clariorem. Constantino accedit Gregorius I. dum Anatholio ex Romanis Tusculanis Comitibus oriundo, nec non Roma-

næ Militiæ Tribuno, ob debellatos Romanæ Ecclesiæ hostes, honorario munere, Caieta videlicet ciuitate, eiusque ditione donauit. Hinc felix Caietanorum Principum, Caietanique Stem-matis origo. Sed non minori claritudine Caietanam eandem ciuitatem illustrauit Gregorius IV. Nam cum Sarraceni Barij commorantes, inde egressi, non solum omnem Apuliam, & Calabria, quæ Græco Imperatori, sed etiam Campaniam, quæ Principi Capuano, ac Comiti Caietano parebat, infestam haberunt, ac multa eorum sibi Oppida subiecerunt, atque ex his aliqua ferro, & flammis penitus absumperunt. Accidit hoc anno Christi 841. Quo ab iisdem Sarracenis deletis Formijs, idem Gregorius Episcopatum Formianum vna cum Sanctorum Reliquijs, & nobilioribus Ecclesiæ, ac Ciuitatis ornamentis (exposcentibus Caietanis Comitibus) Caietam transtulit. Hinc per ducentos continuos annos Caieta ipsius Urbis, ac Fundorum Episcopi ex Caietano earundem ciuitatum Principum Sanguine (quos alibi nos enumerabimus) desumpti fuere. Lotharius quoque Imperator, cognita Ioannis I. Caietæ Comitis, rei militaris aduersus Sarracenos pericia clarissimi, illum, eiusque Posteris ciuitatis eiusdem Caietæ Duces creauit. Quemadmodum Michael I. eius nominis Græcus Imperator, eidem Ioanni, sicut & Docibili ipsius filio, Augustissimam Imperialis Patriciatus contulit dignitatem. Sequentes insuper Græci Imperatores, ex eorundem Ducum Filijs, ac Nepotibus Ioannem I. etiam Imperialem creauere Patritium, tresque alios eiusdem Imperij Constantinopolitani Protospatarios.

Caietam præterea, etsi ante Formiarum euerfionem Episcopatus dignitatem non obtinuisse sciamus, nihilominus inter Principes inferioris Italiæ Urbes adnumeratam fuisse, testis est locupletissimus, Constantinus Porphyrogenitus Imperator: Is enim in libro de administrando Imperio ad Romanum Porphyrogenitum filium ita inquit: *Prima verò Vrbs antiqua & magna erat Capua, secunda Neapolis, tertia Beneuentum, quarta Caieta, quinta Amalphe.* Hæc Constantinus Porphyrogenitus Imperator.

Quinto & sexto loco, semel atque iterum, magna S. R. E. Cardinalium & Episcoporum, ac Nobilium comitantium frequentia, Caietam aduentasse legimus Ioannem VIII. Pont. Max. Nam cum Sarraceni septuaginta annorum spatio, Italiam ferro, & flamma deuastassent, ut summæ huic ruinæ occurreret Pastor ipse pijsimus eius rei gratia, primum litteris & legationibus, sua mox præsentia, Campaniæ Principes rogatos voluit, ut aduersum eosdem Sarracenos

Gregor. 2. Regest. apud Cæciliū Card. Camerar.

Caietanæ Familæ origo. Gregorius 4. Papa.

Episcopatū Formianum transtulit in Caietanum.

Caietani ex Comitibus, Duces creati. Patritij Imperiales etiam facti.

Item Protospatarii.

Caietana Vrbs antiquituseuam celeberrima. Constantin. Imp. lib. de administrac. Imperio ca. 22.

Ioānes VIII. Pont. Max.

Ioan. VII. l.
Epist. 36. 38.
227. & 270.

Caietanorū
Principum
vires, poten-
tia, aestima-
tis.

Ioan. 8. ep.
38. ad Caieta-
nē Hypatos
& Duces.

Iacob. 5

Paschalis II.
pp. Ioannis
Card. Caieta-
ni opera,
Ecclesiam
Caietanā
consecrauit.
Festum S.
Probi Caieta-
ni fit die 6.
Octobris.

nos vna simul viriliter decertarent. In primis itaque conuenien-
dos censuit Caietanos Hypatos & Duces, Docibilem, eiusque
filium Ioannem, quibuscum antea egerat non solum Epistolis,
verum etiam nobilissima duorum S. R. E. Cardinalium Episcoporum
(VValberti Portuensis & Eugenij Ostiensis) e Latere Legatione.
Docibilis itaque & Ioannes Caietani Principes, vna cum alijs Cā-
paniæ Principibus, ad votum atque imperium tanti Pontificis, ar-
mis & sanguine, felicissimis auspicijs, Sarracenos omnes vel occi-
derunt, vel Italiæ finibus expulerunt. Extat eiusdem Ioannis VII. l.
Epistola ad eosdem Caietanos Hypatos & Duces, quorum fidem
ac religionem in illā Apostolicis hisce verbis commendat: *Iohannes Episcopus Docibili & Iohanni Hypatis Caieta. Deuotioni tuae pro labore fidei Christiane, quam excolis, gratiarum actionibus persolutis, iterum, & iterum exhortamur, ut magis & magis satagere & decertare & ceptum laborem ad perfectam ducere actionem procures: ut Christiani nominis Viri Paganorum fœdera fugiant, & solum in Deum, qui eos creauit, & non in diaboli membra, quæ sunt filij fornicationis & vasa iræ, spem suam ponere discant. Quodcum egeris saluabis animam tuam, & operies multitudinem peccatorum. Dicit enim B. Iacobus: Qui conuersti fecerit peccatorem ab errore viae suæ, saluabit animam suam a morte, & operiet multitudinem peccatorum. Data v. Idus Aprilis, Indictione x.* Hæc octauus Ioannes Pontifex: qui cum in titulo Epistolæ ad duos scripserit, videatur, in eiusdem tamen Epistolæ verborum contextu, cur cum singulari persona loquatur, nullam aliam eius rei rationem adducere possumus, quàm quia Patris & Filij, in rebus præsertim religiose peragendis, vna debeat esse voluntas, vnusque animus.

Notulam hanc ad Gelasij nostri Vitæ historiam concludamus altera erga Caietanam ipsius patriam beneficentia. Etenim is dum adhuc esset S. R. E. Diaconus Cardinalis Cancellarius, & Bibliothecarius, precibus ita egit cum Paschali II. Papa, cuius erat ab Epistolis, & Consilijs intims, ut Caietanam Cathedralē Ecclesiam Apostolica benedictione muneret, ac sacra deliniret vnctione. Annuit Summus Pontifex, atque vna cum illo atque alijs S. R. E. Cardinalibus, atque Episcopis multis, & Urbis præsertim Viris Nobilibus, Caietam deueniens, S. Probo Caietano Episcopo, eandem Cathedralē Ecclesiam (quam Caietani Principes, Gelasij Progenitores, in solo proprio ædificare curauerant, proprijsque redditibus dotauerant) sollempniter consecrauit: dicauitque Deo Ter Opt. Max. in honorem Dei Parentis Virginis Mariæ, ac S. Erasmi Episcopi & Martyris, eiusdem Vr-
bis

bis Patroni. Extat in antiquis quibusdam schedulis illustris viri Domini Ioannis Baptiste Spinæ Caietani S. Petri Prioris, eius consecrationis memoria: in qua eiusdem annum & diem legimus adnotatos in hæc verba: *Paschalis II. Etruscus, sedit anno 1099. & occasione eundi Florentiam, & in Galliam, transiit Caieta: & consecrauit Ecclesiā Cathedralē die 22. Ianuarij anno 1099.* Hæc ibi.

Cæterum Caietanā hanc Ecclesiam adnumeratam legimus (quod in maiorem Caietanā eiusdem nostræ antiquæ originis Patriæ commendationem cedit) inter illas Sedes, quæ sub nullo Metropolitano positæ, immediatè subiectæ sunt Romano Pontifici: quarum Episcopi, suffraganei dicebantur Papæ Urbis Romæ. Hæc ex libro censuum, qui asseruatur in Vaticana Bibliotheca, ait Cardinalis Baronius.

CAIETAE PERTOTAM QUADRAGESIMAM DEMORANTES. Gelasius itaque Caietæ magna stipatus caterua Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, atque Archiepiscoporum & Episcoporum, ac præsertim Richardi ex Monacho Monte Casinensi Episcopi Caietani, Abbatum insuper & Principum, ac Virorum nobilium, & populi multitudine, Kalendis Martij, primò Presbyter, (erat enim Diaconus) mox Episcopus consecratus, suæ Coronationis Insignia suscepit per manus Gregorij Diaconi Cardinalis S. Angeli, S. R. E. Archidiaconi, qui postea fuit Innocentius Papa II. Quo die coronationis, idem Pontifex primam Cardinalium Ordinationem fecit, quæ vnum tantum creauit: is fuit, Petrus Rufus, Neapolitanus, Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedin, quam Diaconiam idem Pontifex antea obtinuerat. Chrysogonus autem ex nobili Familia Malcondina, Pisanus, Diaconus Cardinalis S. Nicolai in Carcere Tulliano, factus est in eius locum S. R. E. Cancellarius, & Bibliothecarius.

Interea Imperator Henricus, fuga lapso Gelasio Pontifice, mox intrudit in Apostolicam Petri Sedem, Mauritium Burdinum. Quodcum Gelasius accepisset, has Litteras in Gallias dedit: *Gelasius Episcopus seruum seruorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Clericis, Principibus, & cæteris per Galliam fidelibus salutem. Quia vos Romana Ecclesia membra estis, quæ in ea nuper acta sunt, dilectioni vestræ significare curamus. Siquidem post electionem nostram, Dominus Imperator furtiuè, & inopinata velocitate Romam veniens nos egredi compulit. Pacem postea & minis & terroribus postulauit, dicens, quæ posset se facturum, nisi nos ei iuramento pacis certitudinem faceremus. Ad quæ nos ista respondimus: De controuersia, quæ inter Ecclesiam, & Regnum est, vel conuentioni,*
vel

Caietanæ Ec-
clesiæ digni-
tas.

Card. Baron.
in not. Mar-
tyr. Rom. ad
2. diem Iun.

(24)

Gelasius Caietæ corona-
tur.

Extant ap-
V Vilhel. Mal-
mesb. Reg.
Anglic. lib.
5. hist.

Epistola Ge-
lasij Papæ ad
Episcopos
Gallicanos.

S. R. E. Cardinales a Deo in eadē Ecclesia Iudices constituti.

* f. Latium.

* Aprilis.

vel iustitia libenter acquiescimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremona, in proxima B. Lucae festiuitate, Fratrum Nostrorum Iudicio, qui a Deo sunt Iudices constituti in Ecclesia, & sine quibus hac causa tractari nō potest. Et quoniam Dom. Imperator a nobis securitatem querit, nos verbo & scripto eam promittimus, nisi ipse eam interim impediat; alias enim securitatem facere, nec honestas Ecclesiae, nec consuetudo est. Ille statim die post electionem nostram quadragesimo quarto Mauritium Bracharensem Episcopum, anno praeterito a Domino Praedecessore nostro Paschali Papa in Concilio Beneuenti excommunicatum, in Matris Ecclesiae gremium ingessit. Qui etiam cum per nostras olim manus Pallium accepisset, eidem Domino nostro, & Catholicis Successoribus (quorum primus ego sum) fidelitatem iurauit. In hoc autem tanto facinore, nullum de Romanis Dom. Imperator (Deo gratias) socium habuit, sed Guibertini soli: Romanus de sancto Marcello: Cencius qui dicebatur Sancto Chrisogono: Teuto, qui multo per Daciam * debacchatus est tempore, tam infamem gloriam celebrarunt. Vestrae igitur experientiae, litterarum praesentium perceptione mandamus, ut super his, per Dei gratiam, communi deliberatione tractantes, ad Matris Ecclesiae ultionem communibus (praestante Deo) auxilijs, sicut oportere cognoscitis, accingamini. Datum Caietae xvij. Kal. Februarij. * Hactenus Gelasij ad Gallos data Epistola circularis. De qua illud animaduertendum, dum ait: Nullos sensisse de Romanis aduersarios, sed tantum Guibertinos se passum esse persecutores; per Romanos, Catholicos intelligere: sicut per Guibertinos significare Schismaticos videtur. Error praeterea irrepsit in Codice apud Malmesburiensem, ut loco 17. Kal. Aprilis, scriberetur 17. Kal. Februarij; cum Gelasius 17. Kal. Februarij, nondum esset renunciatus Pontifex, nec Caietam peruenisset, nisi (ut ait Pandolphus) infra octauas Martij.

Extant etiam Caietae scriptae aliae Gelasij Litterae ad Bernardum Toletanum Archiepiscopum, aliosque Hispaniarum Episcopos: quibus Burdini nomen diris a Paschali Pontifice deuotum fuisse declarat, mandatque, ut in eius locum, Bracharensis Ecclesiae Praeulem alium substituendum curarent; ita enim habent: Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabili Fratri Bernardo Toletano Primati, & ceteris Hispaniarum Episcopis. Non latere credimus Fraternalitatem vestram, qualiter frater noster Mauritius Bracharensis Episcopus, se iam diu habuerit, & quomodo Ecclesiam suam dimiserit, & quomodo Regi excommunicato adhaeserit. Illud etiam, ut opinamur, nostis, quod a Praedecessore nostro sanctae memoriae Paschali

Gelasij pp lic. ad Hispaniae Episcopos. Ap. Roderic. Toletan. rer. Hispan. lib. 6. cap. 28.

schali Papa in Concilio excommunicatus sit; & quod Bracharense Ecclesiae sit mandatum, ut Pastorem sibi alium prouideret. Nunc tandem per Regis Tyrannidem, post longum electionis meae spatium incubile Sanctae Matris Ecclesiae se ingessit. Ideoque Fraternalitati vestrae mandamus, ut ad electionem in Bracharense Ecclesia faciendam, sollicitudine charitatis debita operam praebeatis. Ipsum verò Mauritium excommunicatum, periurum, & Matris Ecclesiae constupratorem, ceteris Ecclesiae filiis publicetis. Datis Caieta viij. Kal. April. Hac Gelasius nuncianda misit Hispanis.

Scriptit & ad Romanos etiam de his Epistolam, qua & commendat eorundem constantiam aduersus intrusum Pseudopontificem, quae sic se habet: Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis in Christo filiis, Clero & Populo Romano, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Dilectionis vestrae Domino gratias agimus, quod vnanimiter persistentes, communicare tenebrarum operibus nolistis. Audiuius etiam * quondam ille amicus noster, Dominus Imperator familiarem nostrum Mauritium Bracharensem Archiepiscopum, antea sibi super tractanda pace Legatum in nostram Ecclesiam ingesserit. De quo sciatis, quod dicitur, olim secundum consuetudinem, confirmatione, consecratione Pallium accepisse a nobis, & nos ab ipso, secundum statuta, Canonicum iuramentum fidelitatis, & obedientiae recepimus, &c. Rogamus ergo dilectionem vestram, atque praecipiendo mandamus, ut ab eo tanquam ab excommunicato, periuro, inualore, ac Sanctae Matris Ecclesiae, ac Fidei Catholicae constupratore abstineatis, &c. Datum Caieta, &c. Hac Gelasius ad Romanos.

GVILLIELMO DVCE APVLIAE, ROBERTO PRINCIPE CAPVANO, RICHARDO DE AVILA, ALIISQUE BARONIBVS PLVRIMIS, QVI TVNC EI OMNES FIDELITATEM FECERVNT. Romualdus Archiepiscopus Salernitanus Formulam recitat, qua Gelasius Papa inuestiuit de Apulia, & Calabria Ducatu Vuilhelmum Ducem, quae sic se habet: Quem admodum Gregorius Papa tradidit illam Roberto Guiscardo Auo tuo: & sicut Urbanus Papa eam Rogerio Patri tuo tradidit: & sicut Paschalis Papa eidem Rogerio Patri tuo prius, & postea tibi tradidit: sic & Ego trado tibi eandem Terram cum honore Ducatus, per illud idem donum, atque consensum. Hac ibi.

FESTIVITATEM PASCHALEM CAPVAE SOLLEMNITER CELEBRAVIMVS. Capuae namque Gelasius officiosissime exceptus fuit a Roberto eius ciuitatis Principe, viro in primis ger a Romanos Pontifices deuotissimo. Qua de causa Honorius 11.

I

vt

Eiusdem Epistola ad Romanos.

* quomodo.

(23)
Inuestitura
VVilhelmo
Duca, facta;
Gelasio PP.

Romuald. Sa
lern Chron.
M. S. in Bi
blioth. Va
tic. & Rom.
s. Petri.

(24)

ut eidem gratias referret, Capuam se contulit anno 1127. & die 3. Kal. Ianuarij, conuocatis Episcopis, & Abbatibus circumpositis, sacro illum oleo perunxit. Itaque Gelasius Capuam veniens vna cum Episcopis, & Cardinalibus, in Capuano Archiepiscopi Palatio, ornatis plateis, & arcibus, Romano more, erectis (ut Petrus Casinensis Diaconus tradit) honorifice hospitatus est: atque in proxima Paschali festiuitate, magna cum laude, & gloria sacrosanctum Missae Sacrificium sollemniter celebravit in Ecclesia Sancti Patris sui Benedicti. Hanc porro S. Benedicti Ecclesiam vna cum Monasterio, circa Annum Domini 920. extruxit dotauitque S. Ioannes ex Archidiacono Capuano Monachus, & Abbas Casinensis.

Ceterum Gelasius Capuae adhuc degens, excommunicauit Henricum Imp. vna cum Burdino Romanae Ecclesiae inuasore, eorumque complicibus. Iisdemque diebus Capua etiam ad Pontium Abbatem Cluniacensem dedit sequentes Litteras, quibus eius Monasterij bona confirmat: & ne tanti Pontificis apex vel vnus pereat, eas hic describendas curauimus: *Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei, Charissimo Fratri Pontio Cluniacensi Abbati, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Cluniacensis Monasterij prudens religio, & religiosa prudentia, & ante nostra, & nostris temporibus Romanam Ecclesiam maxime sibi fecit obnoxiam. Sed praeter illud commune dilectionis debitum, persona tua sinceritas mihi semper amabilis, semper optabilis, charitatis nostra viscera plenis, ut nosti, sinibus ampliauit. Idcirco petitionibus tuis, illis praecipue, quae ad Monasterij vestri quietem, & salutem spectant, nequaquam duximus obuiandum. Per praesentis igitur Decreti paginam, secundum postulationem Fraternalitatis tuae, praecipimus, atque statuimus, ut quicquid possessionis ad Cluniacense Monasterium pertinentis, Reuerendissimae memoriae praedecessor tuus Hugo in die mortis suae, per authenticam Romanorum Pontificum concessionem, quiete, ac sine calumnia possidebat, tu quoque, tuique successores, quiete, ac sine calumnia possideatis. Ea etiam, quae post tuam prouentionem Cluniacense Monasterio, vel per tuam, vel per fratrum tuorum industriam legitime acquisita sunt, firma, quiete & integra conservanda censemus. Volumus enim Cluniacense Monasterium, auctore Deo, in quiete perpetua & tranquillitate persistere, ut a secularibus tumultibus liberum. Omnipotentis Dei seruitijs vacare quietius valeatis.*

Ego Gelasius Catholica Ecclesiae Episcopus SS.

Signum manus meae: Dominus in Loco sancto suo.

Datum Capuae 2. Id. April. per manum Chrysogoni S. R. E. Diaconi

ni Cardinalis, Anno Dominicae Incarnationis 1118. Indictione 11. Pontificatus autem Domni Gelasij II. Papae Anno 1.

Præterea, ut scire possimus, quod Capuae idem Gelasius, vna cum aliquot Cardinalibus, per plures dies permanserit; en alias ab eodem ibidem datas Litteras ad Bernardum Abbatem Beneuentani Monasterij Sanctae Sophiae: *Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Bernardo Abbati Monasterij S. Sophiae, Salutem & Apostolicam benedictionem. Religiosa loca temporibus nostris propter peccata communia, multis videmus angustijs & tribulationibus angustari. Ea propter opportunum duximus eorundem locorum necessitatibus, secundum datam Diuinitus facultatem, Apostolica Sedis gratia, benignius subuenire. Tuis ergo, dilecte in Christo fili, Abbas Bernarde, petitionibus annuentes, concedimus, ut deinceps tibi, tuisque successoribus, licet de fluuio Caloris aquam, perceptum beneficium vestrum accipere: & pro duobus molendinis, vel alijs Monasterij utilitatibus per terram vestram usque in eundem fluuium Caloris deducere. Si autem oportuerit, licentiam habeatis accipiendi eandem aquam supra, vel infra praedictum aedificium, quantum videlicet terra vestra & aqua est. Quod si necessitate urgente, pro eodem aqua ductu de terra via inferioris, quae iuxta est, acceperitis, tantundem de terra, ex parte altera restauretis. Sanè concambium, quod in loco ipso de interiacenti terra fecistis, ratum habemus.*

Ego Gelasius Ecclesiae Catholicae Episcopus Subscripsi.

Signum manus meae: Deus in Loco Sancto suo.

Ego Petrus Portuensis Episcopus consensi & subscripsi.

Ego Vgo Card. Presbyter Tituli Apostolorum consensi & Subscripsi.

Ego Petrus Card. Presbyter Tituli S. Susannae Subscripsi.

Datum Capuae per manus Chrysogoni S. R. E. Diaconi Cardinalis, xiv. Kal. Maij. Indictione XI. Anno Dominicae Incarnationis M. C. XVIII. Pontificatus autem Domni Gelasij II. Papae, Anno 1.

MAVRITIVM NOMINE, BRACHARENSEM ARCHIEPISCOPVM, QVASI NOVVM SIMVLACRVM IN LOCO PAPAE STRUXISSE. Imperatoris Henrici anathematis ignominia notandi, ea etiam causa fuit: quod Gelasio Pontifice Romano ob metum elapso, in eius locum Bracharensem Episcopum Burdinum, Romanum Pontificem, quod nefas erat, creandum curauit, Gregorij VIII. nomine indito. Erat Burdinus (Roderico Toletano teste) Lemouicis natus, qui Bernardum Gallum, ex Benedictino Abbate SS. Facundi & Primitiui, in Hispania, Toletanum Praefulem, in eandem Hispaniam secutus, mox non solum eiusdem Ecclesiae Archidiaconus creatus, verum etiam per omnes Sacer-

Aliud Abbat
ti Beneuen
cano S. So
phiae ap. nos.
M. S.

(26)

Roderic. To
let. rer. Hisp.
lib. 6. c. 28.

De Burdino

Petr. Casin.
Diac. Chr.
lib. 4. c. 64.

Gelasij Di
ploma con
cessum Abb.
Cluniacensi,
hab. in Bi
blioth. Clu.
pag. 172.

Pseudoponti-
fice Rom.

dotij gradus, illius opera ad Conimbricensis Ecclesiæ Episcopatum fuit euectus. Quo tempore ipse Burdini nomen Mauritiij appellatione mutauit, morum prauitatem non deposuit: Conimbrica Bracharam ad eius Ecclesiæ Pontificatū migravit, agente eodē Bernardo. Pro quibus meritis haud parē gratiam rependit. Nam corrasis vndique pecunijs, in quibus maiorem spem habebat, quam in causa, Romam profectus, corruptisque Aulicis, Bernardi senectutē rebus gerendis inutilem causatus, in eius locum Paschalis II. venia, se substitui postulabat. Parum spei erat, ab æquissimo Pontifice, iniquissima postulata extorquendi. Ergo, ut erat ingenio callido, ex dissidio inter Imperatorem, & Pontificem crescendi occasiones captans, ad artes conuersus, Imperatorem adiens, eius voluntatem deuinxisse visus est; prorsus ut eius opera Romanam Ecclesiam inuaserit, Pseudo Pontifex factus. Tandem Burdinus Callisti diligentia Sutrij captus, tertio anno circumactō, ex quo Ecclesiæ pacem turbare cepit, homo impudens & ambitiosus, flagitioque nobilis, per Romanas plateas triumphi Specie Camelo ductus est: atque in extremam Italiam ablegatus, in Monasterio Sanctissimæ Trinitatis Benedictinorum Cauensi, non longē a Neapoli ciuitate, in quo custodiæ mancipatus est, obiit.

Monasterium
Cauensē.

(27)

Gelasius Ca-
sinum venit.

Petr. Diac.
Chron. Ca-
sin. lib. 4. c.
64.

INDE AD SANCTVM GERMANVM, VIDELICET CASINENSE CAENOBIVM, DEVENIMVS. Hæc Pandulphus post Gelasianam Capuæ stationem, eiusdem ipse Gelasij peregrinationis comes indiuiduus. Porro hunc Gelasij aduentum ad Casinense Cœnobium, Petrus Casinensis Diaconus his etiam, verbis recenset: *Post hæc idem Pontifex ad hoc Monasterium veniens, cum immenso honore, ac gaudio ab vniuersa Congregatione susceptus est: atque per plurimos dies in hac Terra moratus est* ita ille.

Sed hoc loco prætereundum non est, quod rarum & singulare inter loca Sacra censerī debet. Consuevere nanque Maximi quique Pontifices post adeptam Romæ Pontificiam dignitatem, Casinum contendere: atque ob honorem magni Monachorum Patriarchæ Benedicti, in eius Ecclesia easdem ferē Electionis & Coronationis Pontificiæ caerimonias, quas Romæ peregerant, quoquomodo iterare. Id præter perpetuam Conobitarum illorum per manus ductam traditionem, Stercoraria, quam vocant, Sedes Porphyretica (super quam sedentes Romani ipsi Pontifices, Petrique Clauēs suscipientes, Petri Successores acclammabatur, quæ in Ecclesia Casinensi etiamnum seruatur: quæque eiusdem prorsus est formæ, ut illæ duæ Lateranenses, ostendit. Immo etiam ostendit hoc ipsam argentea Fistula, ut dicunt, qua Summi iidem Pontifices

Comani Pontifices post suam Comæ ad Pontificatū assumptionem Casinum properabāt.

Pontificia Sedes Stercoraria Casinensij.

Argentea ita Fistula.

tifices Sacrosanctum Iesu Christi Sanguinem haurire solent: quæque in Sacratio Casinensi etiam num custoditur, eiusdem prorsus formæ cum illa, qua Romæ iidem vtuntur Pontifices.

Sed, quæso, audiamus inter Romanos Pontifices alios, Verba num I. morem hunc visitandi sacra Casinensis Ecclesiæ Limina, a se, suisque Prædecessoribus cōsuetū recensentē: Ait enim in suo Diplomate per manus Ioannis Diaconi Card. nostri Caietani, Capuæ dato die Kal. April. Indi. 14. Anno Dominicæ Incarnationis 1092. Pontificatus eius 4. *Vrbani Episcopus seruus seruorum Dei, Omnibus Ecclesiæ Catholicae filiis, Redemptoris nostri Sanguine pretioso redemptis, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Scriptum est: sine penitentia sunt dona, & vocatio Dei. Illud verò donum, quod Omnipotens Deus Beatissimo Patri N. Benedicto, & per eum suo Casinensi concessit Cœnobio, nulla potest ratione conuelli, nulla violentia permutari, quin ipse omnium Monachorum Pater, & eius iam dictum Casinense Monasterium Caput omnium Monasteriorum perpetuò habeatur. Et merito: Nam ex eodem loco de Benedicti pectore Monastici Ordinis Veneranda Religio quasi de Paradisi fonte manauit: quem etiam idem Venerabilis Pater virtutibus, & sua corporali requie memorabilem toti Orbi effecit. Cuius dum sacratissima Limina, more Prædecessorum nostrorum, ipso die Vigiliarum eiusdem Patris visitassemus, &c.* Ex hoc Secundi Urbani Diplomate hanc Romanorum Pontificum consuetudinem, Casinensem videlicet Ecclesiam visitandi, probatam non modò tenemus: verum etiam rationes duas, quare morem ipsum obseruassent, & propter ipsum videlicet magnum Patriarcham Benedictum, & propter inclytum illius Casinense Monasterium.

Quin instat tertia maior etiam ratio, quia nempe Petrus Apostolorum Principes, qui Romanam ipsam fundauit Ecclesiam, eundem conuenire Benedictum, idem inuisere Cœnobium sua præsentia miraculosè consueuerat. Testem habeo Leonem Cardinalem Ostiensem Episcopum, ea de re ita loquentem: *Dum quidam Peregrini, orationis gratia, ad B. Benedictum venirent, obuius illis quidam vir Canonicus factus est: quem quis esset, interrogantes, B. Petrus, Apostolum se esse, respondit. Et illi: Quo tendis? Et Sanctus Apostolus: Vado ad Fratrem Benedictum, ut cum illo Passionis meæ diem celebrem: Nam Romæ consistere non valeo: Varijs enim procellis Ecclesia mea deprimitur.* Hæc Leo Card. noster Episcopus Ostiensis. Ex cuius testimonio aliud quoque colligitur maxima, certè dignum consideratione. Quandoquidem ante hæc tempora multò frequentius consuetum fuit peregrinari Casinum voti, orationis.

Vrb. I. Pri-
uil. ex Arch.
Casinen. ap-
p. Ms. S.

Vrbani in-
nuat se Bene-
dictum.

S. Benedicti,
eiusque Mo-
nasterij Casi-
nenis Laudū
praconia.

Petrus A-
post. Casinū
venit.

Leo Ostien.
Chron. Ca-
sin. lib. 3. c.
67.

tionisque gratia ad S. Patriarcham Benedictum. Id quod etiam graue alterum Sanctissimi illius Cardinalis etiam Episcopi Ostiensis, Petri Damiani testimonium confirmat hisce verbis: *Veruntamen nunc serio loquar, si per tam longinqui itineris ductum B. Benedicti Patris nostri Limen attingere licuisset, ego non parua mercedis cumulum deputarem, & certum teneo, quia si in illius peregrinationis itinere me obire contingeret, non tam proprii reatus me grauari exitium, quam illius attolleret dignitas meritorum.* Hæc Sanctissimus Doctor noster Cardinalis de celeberrima, ac salutifera ad S. Benedictum peregrinatione Monte Casinensi.

Cæterum peregrinationis huius ad Casinensem S. Benedicti Dommum frequentia, Nazarena adueniente Lauretum Magnæ Dei Matris Domo (in qua Dei Verbum ex eadem Virgine carnem assumpsit) cessauit. Nam quemadmodum Verbo Dei Hierosolymis apparente, Præcursor Baptista, qui illius erat vox, & Benedicti figura, prædicare cessauit: ita Benedictus in Italia, quem Deus, ipse præuenerat in benedictionibus, ad aduentum eiusdem, cuius erat Domus, reuerenter occurrens, declinare voluit. Sed ad rem nostram progrediamur.

Quarta dignior his accedit ratio: Quia scilicet magnus Benedictus post primos, & Beatos Apostolos Principem Sanctitatis locum obtinere promeruit. Id affirmasse cognoscimus S. Faustum eiusdem S. Patris discipulum in vita S. Mauri Abbatis a Bonifacio Papa III. approbata, de eodem S. Benedicto loquentem verbis illis: *Tantam a Domino promeruit gratiam: ut nomini post Beatos & primos Apostolos unquam fuerit secundus: sed potius, Deo seruante, tot sanctorum extiterit fundator Cœnobium, tantaque Domino acquisierit millia perfectorum Monachorum.* Hucusque S. Faustus.

Quinta præterea ratio, quia (ut valde asseueranter affirmat magnus Gregorius Papa) S. Benedictus Iustorum omnium spiritu plenus fuit. Plenus, inquam, non superflus, aut quid simile dixit. Sunt eius verba sub persona Petri Diaconi sui: *Mira sunt & multum stupenda, quæ dicis. Nam in aqua extra petram producta, Moysen; in ferro verò quod ex profundo aquæ redijt, Eliseum; in aqua itinere, Petrum; in Corui obedientia, Eliam; in Iustu autem mortis inimici, David video: & perpendo: Quia Vir iste Spiritu Iustorum Omnium plenus fuit.* Quibus statim subiungit Gregorius: *Vir Dei Benedictus, Petre, unius Dei Spiritum habuit, qui per concessæ redemptionis gratiam Electorum corda omnium impleuit.* Hæcenus magnus noster Gregorius.

Sextam

Sextam adijcimus rationē: quia scilicet magno Patriarchæ Benedicto neminem conferendum esse Sanctorum, est qui scribit Aimoinus nempe Gallus, ante Septingentos annos Scriptor pius: cuius verba sunt: *Gloriosus etenim Deus in Sanctis suis, assidue sibi placidos mirificans famulos, huic egregio Patri Benedicto excellentius cæteris iure præbuit iter ad se perueniendi. Qui in conualle positus lacrymarum, ascensiones virtutum suo in corde disposuerat Scalam Iacob: per quam ascendentes Angeli monstrati sunt, suis proponens sectandam sequacibus.* In cuius autem (pace omnium loquar Sanctorum) non dicam Martyris, verum & Apostoli transitu, tam innumeris Diuini fulgoris splendens apparuit via luminaribus, vestibusque ornata nuptialibus. Neque enim in eo calle textile credendum est apparuisse pallium, quo æterna incorruptionis migrabatur ad Regnum. Nihil porro mirandum, hunc Diuinæ latorem Legis, hanc in assumptione Spiritus promeruisse gloriam: qui corruptibili adhuc circumamictus tegmine carnis, tantis effulsit miraculorum signis: ut, nisi Vir toto venerabilis Orbe, Papa videlicet Gregorius, eius esset Vita relator, simulque assertor eximius, profectò ab infidelibus tam admirandis derogaretur actibus. Verum, ut præteream, quod Puerulus adhuc Eremum petijt intrepidus, quod (ut propter Ipsum quidam ait Sapiens) nec Martinus toto nominatus in Orbe fecisse dignoscitur. Illud certè non omittendum: Quod post multiplicia Charismatum dona ab Omnipotente sibi concessa, tribus admirandis, nec sæculo antea cognitis resplenduit miraculis. In eo namque quod solo intuitu ligati soluit vincula Rustici: Quodque sub momento quasi sub Solis radio vniuersus ante conspectum eius, collectus est Mundus: Sine quod strata pallijs & innumeris corusca lampadibus via, ad polorum subuectus est alta: Neminem Illi puto conferendum Sanctorum. Hucusque noster Aimoinus Gallus.

Septima non sanè inferior supradictis ratio est: quia magnum Benedictum Benignissimus Deus, inter summos, & electos Ecclesiæ Patres, atque inter Fidei Fundatores adnumeratum voluit, ut testatum reliquit Oddo Abbas ille Cluniacensis sapientissimus, ac sanctissimus, de eodem S. Benedicto loquens hisce verbis: *Constat enim, quod unumquemque Sanctorum Christiana pietas tantò venerabilius colit, quanto celsius hunc a Deo decoratum cognouerit.* Vnde & istum Patrem diuino quodam instinctu specialius amat, eiusque memoriam dulcius recenset: Nimirum non nescia, quod illum Omnipotens Deus inter Summos & Electos Ecclesiæ Patres mirum in modum prouexit: & inter Sanctæ Ecclesiæ Patres miris Discipline Censores insigniter sublimauit. Quippe quem Sancti

Spiri-

In tribus a Deo sibi concessis, nulli Sanctorum coparandus. Aimoin. hist. de Gest. Fræcor. lib. 2. c. 22.

S. Oddonem Abb. Clun. intelligit in serm. de S. Benedicto.

Inter Fidei Fundatores ac summos, & electos Ecclesiæ Patres numeratur. S. Odd. de S. Bened. in Biblioth. Cluniac. edit. Paris.

Petr. Dam. lib. 1. Epist. 14. Montis Casini ad S. Benedictum peregrin. quanti sit facienda.

Cur hodie non sit adeo frequens.

S. Benedictus post Apostolos primus.

Faust. in vita S. Maur. Ab. ap. Sur. ro. 1. de Sanct.

Iustorum omnium Spiritu plenus.

Gregor. 2. Dial. 9.

Excelsioris
Ordinis mul-
titudinis In-
formator.

Steph. 3. Or.
ap. Anast.
Biblioth. in
Chren. Caf.
ap. nos M. S.
Magnis lau-
dum præco-
nijs magnus
Bened. 2° do-
natus a Ma-
ximo & San-
ctis Pontifi-
ce.

S. Bened.^o
præfuit La-
teranensi &
Vaticano Mo-
nasterijs.
Venant. For-
tunat. Vir. S.
Remig. To.
5. Sanct. ap.
Sur.

S. Bened.^o
Monasticon.
informavit.

Romæ Cho-
rum instituit
cultum Diui-
num & cari-
monias adau-
xit.

*Spiritus Charisma tum Miraculorum signis, tum Virtutum Exer-
eitu adornauit: ut Dignus in mundo appareret, per quem Excelsio-
ris Ordinis multitudinem informaret.* Hæcenus S. Oddo noster.

Octauam denique & ultimam rationem, breuitati consulentes, concludamus sacra illa S. Stephani Papæ 111. Oratione, quam in Ecclesia Casinensi habuit, astantibus Regibus, Carolomanno & Pipino, huiusque filijs Carolo, & Carolomanno, ac S. R. E. Cardinalibus, Romanisque Patricijs, atque alijs permultis: aiebat enim Maximus ipse Pontifex de eodem S. P. Benedicto: *Aue Christi Discipule: Aue Veri Sponsi Amice: Aue Prædicator Veritatis, & Doctor Gentium: Aue Legislator Vniuersalis: Aue Abba Abbatum: Aue Archimandrita Oecumenice: Aue Columna Orthodoxie: Tuus Ego, & hi septem Episcopi: Tuus Clerus: Tuus Populus Romana Urbis: Tui & hi Patricij: Tua Lateranensis Ecclesia, in qua alitus & nutritus es: Tuum Casinense Cœnobium, in quo corpore, & spiritu habitas. Non patiaris nos ab Ouibus tuis excludi: Sedem Apostolicam protege: Romanum Imperium, & hos gloriosos Patricios corpore tibi, & mente prostratos ab hostibus visibilibus, & inuisibilibus defende: & Christo pro omnibus Orgias funde; quantenus hic, & in æternum omnes tuo munere letemur.* Hæc Beatissimus Pontifex. Cuius Orationis verba, arcanis certè mysterijs plena de magno Patriarcha Benedicto prolata, non est cur nos hoc loco non suo examinemus, solum tamen hic placeat illa duo Pontificis verba ponderare: *Tua Lateranensis Ecclesia, in qua alitus, & nutritus es.* Quinimmo eundem magnum Benedictum sub anno Christi vnde-
cimo supra quingentesimum, Vaticano præfuisse etiam Monasterio Basilicæ S. Petri, atque ad sacrum ipsius Apostoli corpus plurima patrasse signa virtutum; testatum reliquit Venantius Fortunatus, eiusdem sæculi Scriptor eruditus: de qua re nos in Opere de Præstantia Religionis Benedictinæ pluribus egimus.

Et quidem Benedictus adhuc iunior, sed Spiritus sancti gratia plenus, e sacro egressus Specu, postquam sub montibus Simbrui-
nis, & prope Sublacensem ditionem, Monachos congregasset, & sub Abbatum imperio subdidisset, eisdemque Monasteria duode-
cim (iuxta Regulam suam a Gelasio I. Pont. Max. approbatam) ædificasset, inuitante Symmacho Gelasij eiusdem Successore, Late-
ranum se recepit, ibique primus Monasterium construxit: a quo
tandem e fonte reliquas Urbis Basilicas, atque Ecclesias vti al-
ter Apostolus Zelo suo illo cælesti inuisit, Chorum instituit, Cul-
tumque Diuinum, & sacras Cærimonias, ac Ritus adauxit; atque
ad Regulæ suæ præscriptum positis ibidem Monachis Canonicis & Cleri-

Clericis, facile illi, suisque fuit (propagato interim per vniuersum Monachismo) radicitus extirpare ab Vrbe & Orbe, præsertim oc-
cidente, Idololatriam omnem, omnes etiam hæreses, & schismata.

O felicissima, æque & Apostolica magni Benedicti nutritio hæc
Lateranensis! Eius quippe rei gratia a Quingentesimo Christi Do-
mini anno ad centesimum supra millesimum, magnus idem Pa-
triarcha per se ipsum, & per Discipulos, atque Alumnos suos, in
Romanis Ecclesijs, & Monasterijs enutritos (vt præter Scripto-
res alios antiquos, ab Anastasio Bibliothecario in Vitis Romano-
rum Pontificum haberi potest) Principem Urbis, & Orbis Eccle-
siam, Sedemque Apostolicam persanctè gubernauerit. Hinc
centum triginta tres Petri Successores ex Claustris eiusdem magni
Abbatis Benedicti prodire: Ac quidem omnes singulari doctrina,
& sanctitate clarissimi. Hinc itidem omnes, qui per sexcentos
illos annos vixere S. R. E. Cardinales: quemadmodum Archie-
piscopos, atque Episcopos, præsertim in Occidente, ex iisdem
Benedictinis Claustris assumptos fuisse, facile credet, qui perpen-
derit eo sexcentorum annorum spatio, Romanæ Ecclesiæ Chorum
ex Monachis constitisse Canonicis, & Clericis Benedictinis, vel in
Lateranensi Sanctissimi Saluatoris, vel in Vaticana S. Petri Aca-
demijs (quæ Scholæ Cantorum nomine insigniebantur) a magno Be-
nedito fundatis, atque ab eius Alumnis Romanæ Ecclesiæ Ma-
gistris virtutibus, litterisque instructis. Non est hic locus, Lector
benignissime, enarrandi, quot decora Sedes hæc Apostolica, quot
sydera Cælum hoc Romanum ex vna Magni Patriarchæ nostri Be-
nediti nutritione in immensum Orbis vniuersi protulerit benefi-
cium, salutare fructus, mirificam vtilitatem. Quamobrem ve-
rissimè quidem affirmabat Gerardus ille Belga libro de a se dictis,
factis, & scriptis, de eodem magno Benedicto *Et merito, inquit, s.*
*Patrem admirabilem dici, qui tot millium Galitum, & Filiorum Mo-
nachorum Pater esset, mirisque adeo illustris, vt e Galitibus parem
habuisse neminem videretur; sed & in Filijs suis admirandus tot sæcu-
lis fuisset, vt pleraque per Ecclesiam sancta Instituta vni illi adscribē-
da sint, & in acceptis referenda.* Hæc ille. Cæterum hæc, quæ mo-
dò asseruimus, atque his multò plura, tum solidissimis argumen-
tis tum antiquissimis Auctorum testificationibus firmata, iam per-
tractauimus in libris nostris de Præstantia Religionis Benedictinæ.
Iure igitur optimo S. Benedicti nomen in sacris Dypticis, Lita-
nijs, & Liturgijs in Principe Ecclesiæ Romana, ac proinde in Ec-
clesijs alijs per vniuersum præcipuè occidentem Orbem diffusis, a
primo Religionis Benedictinæ sæculo ad felices recordationis Cle-
mentem

Centum tri-
gintatres Ro-
mani Ponti-
fices in Re-
gula S. Bene-
dicti enutriti

Gerard. Belg.
libel. p. 214.

S. Benedictus
in Ecclesia
Litanis pri-
matum obri-
net supra S.
Basilium & Gre-
gorium Docto-
rem, Confes-
soresq; om-
nes alios.

in libro
de
Litanis
S. Basilii
& Gregorii
Docto-
rum, Con-
fessorumq;
omnes alios.

Vana Basiliani-
orum Mona-
chorum pre-
tensio aduer-
sus Benedi-
ctinos.

Cerimoniale
Romanum
antiq. & ex
eo Hon. Pan-
uin. lib. de
7. Urbis Eccl.
p. 542.
Magna Bene-
dictinorum di-
gnitas.

mentem Papam VI I. continuò acclamatum est, ac præpositum ordine, & tempore Confessoribus omnibus: ut Antonio, Paulo, Onuphrio, Machario, cæterisque. Vnde in Litanis, quæ habentur in Ordine Romano, primis illis sæculis a Benedictinis Romanæ Ecclesiæ Magistris conscripto, atque a Romanis Pontificibus confirmato, post Sanctos Germanum, & Remigium Episcopos, immediatè inuocatur Sanctus Benedictus. Quinimmo idem Patriarcha iisdem Episcopis Prælatus nonnunquam inuocabatur. Id quod clarissimè in primis apparet ex Litanis in Cerimoniali Romano cõtextis, quæ decantari consueuerunt ab antiquissimis temporibus illis ad eundem Clementem VI I. in Coronatione Summorum Pontificum a S. R. E. Cardinalibus, in quibus S. Benedictus Prælatus legitur S. Basilio Episcopo. Quamobrem (relatis alijs, ut mos est in Litanis) ita ibidem habetur: *S. Gregori, Tu illum adiuua: S. Benedicte, Tu illum adiuua: S. Basili, Tu illum adiuua.* Quod etiam in Litanis, quæ in Coronatione Imperatoris decantabantur, eodem hoc modo se habet: *S. Gregori, Tu illum adiuua: S. Benedicte, Tu illum adiuua: S. Basili, Tu illum adiuua.*

Quamobrem (ut hic obiter innuamus) nescio, quid possit pretendere Abbas Generalis Congregationis S. Basilij per Siciliam, & Calabriam Monachorum centum ferme ac viginti existentis, atque a paucissimis annis in vnum excitatæ: cuius Monasteria omnia ac maior reddituū summa sub iure sunt Abbatum Commendatariorum, contra Abbates Benedictinos etiam Casinensem, S. Pauli Romanum Patriarchalem, Cluniacensem Gallicanum, cæterosque (ipse nouissimus trecentorum annuatim Scutorum reddituum Abbas) de loci dignioris Primatu contendens; cum Sanctissimus Patriarcha Benedictus Summorum Pontificum Sanctionibus, & per longissima temporum spatia, in Ecclesia Romana, atque alijs per Orbem occidentem Ecclesijs, ut vidimus, S. Basilium licet Episcopum, Monachorum eorundem Basilianorum Institutorem, præcesserit.

Quid? quòd post S. R. E. Cardinales, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, ac supra Archiepiscopos omnes, & Episcopos, non modò aliorum Ordinum Religiosorum Abbates, & Generales. Maximo assistebant Pontifici viginti numero Abbates in Vrbe Benedictini. Et breuitatis causa, quamplures eas dignitates, ac præfidentias, quas reliquo in Orbe iisdem tenere Abbates, vel popes, apud Reges Regnorum Barones, apud magnos Dynastas Prouinciarum Præsides.

Ad

Ad hæc Monachi iisdem Basiliani (ut nouitati nouitatem adiungant) eorum Abbas Generalis, ut venustior inter homines appareat, Pontificalem Abbatum Benedictinorum habitum, quem Muzzettam vulgò appellant, sibi usurpauit: atque vnà cum suis Monachis (spreto proprio, & Monachorum S. Basilij habitu, ac tonsura) Benedictinorum Cucullam, Caputium, Scapulare, Tunica, ac capillarem capitis Coronam paruulam sibi usurparunt: etiam si Clemens Papa VI I. in Bulla Confirmationis eiusdem Congregationis Monachorum S. Basilij, omnino mandauerit: *Vt eundem habitum deferant, quem ex antiquo eiusdem Ordinis Instituto, Prisci, Priores, & Monachi gestare solebant.* Hæc Romanus Pontifex. Qui his non contentus, in alio etiam suo Diplomate Monachis eisdem Basilianis expressè prohibet: *Vt ne audeant Benedictinorum Cuculla, cæterisque vestibus, vel eorum materia, quam vulgò appellant, Saia Scotto.* Postquam enim Maximus Pontifex Monasticas Basilianorum vestes a Benedictinis omnino diuersas descripsisset, ita decernendum censuit: *Materia autem totius supradicti exterioris vestitus sit vilis, crassa, & omnium infima, ut iubet Diuus Basilius. Declaramus tamen laneam esse debere, qualis in Hispania reperitur, quæ ibidem vocatur, Saial, ex quo necessario confici iubemus.* Cum verò idem Sanctus Pater, vestitum alium ad forensem ostentationem, alium ad domesticum usum pactum, idemque ad diurnum alium, alium ad nocturnum tempus distributum, Monachos habere expressè prohibeat, nos iuxta ipsius mentem, omne a supra expresso diuersum exterioris vestimenti genus, quale est illud, quòd apud Benedictinos Cuculla, & Hispanice Cogulla vocari solet, quæ Regula S. Basilij manifestè contrariantur, seu ad aliam quamuis formam, vel materiam, omnino prohibemus. Ita Pontifex prudentissimus. Quamobrem ad Basilianos istos Monachos considerare nunc pertinet: *An ipsi mandatis Romani Pontificis obediunt, an ea potius contemnant.* Veruntamen ad alia ex Pandulpho nostro eruditionum genera gradum faciamus.

MAGIS VT PEREGRINI, QUAM DOMINI ROMAM INTRAUIMVS. Qui dirigit Iustum per vias rectas Omnipotens Deus, Gelasium Pontificem, ut patientia sua Schismaticorum frangeret peruiaciam, deducebat. Porro, contigit hoc tempore, ut Romam ad Sanctissimum Pontificem aduentaret Ollegarius Hispanus, vir quidem doctrina, & sanctitate clarissimus; quæ de re illum Pontifex, sanctarum eius virtutum præsciis, Archiepiscopum Tarraconensem consecrauit. Sed ab eiusdem S. Ollegarij Actis rem gestam accipe: *Cum autem audiret Papa Gelasius tam celestis*

Clem. 8 Bull.
sub dat. Ro-
mæ, an. 1592.
4. Kal. No-
uembr. Pon-
tificatus 1.

Clem. 8. Di-
plom. hab. in
Bullario.

Materia
vestim. Mo-
nach. Basilia-
norū debet
esse vilis, &
crassa.

Benedictino-
rum Cucul-
la Basilianis
prohibet Ro-
manus Pon-
tifex.

(28)

Gelasius Pa-
pa S. O'lega-
rium Archie-
piscopū Tar-
raconensem
creat.

K 2

viri

vir tam Celestem facundiam, B. Ollegarium in Tarraconensem sublimavit Archiepiscopatum, & eum in Archiepiscopali decoravit Pallio. Dedit etiam Litteras Dominus Papa, in quibus erat praeceptum, & iniunctum per obedientiam: Ut omnes Episcopi Tarraconensis Metropolis sancto obtemperarent Ollegario, & ei debitam subiectionem exhiberent, & obedientiam. Adiunxit quoque Papa Gelasius, ut tamdiu teneret Barchinonensem Episcopatum, donec Tarraconensis cum suis expensis sufficienter adhibitis, haberet Clerum, & civis habitacionis, & defensionis militia, & populi munimentum. Hacibi. Corpus S. Ollegarii quiescit in Cathedrali Barchinonensi; eius verò vitæ historia asseruatur in Archivo eiusdem Ecclesiae, ex quo nos editum exemplar habuimus: cuius festum in Barchinonensi Ecclesia celebratur sexto Mensis Martij die, quo ille Spiritum Deo reddidit anno 1136.

Præter hæc, duo illi magni Equitum Militarium Ordines Probatores habuerunt Sanctissimum Papam Gelasium nostrum. Nam quod attinet ad Ordinem Equitum Hospitaliorum S. Ioannis Hierosolymitani, qui post Rhodij, nunc Melitenses dicuntur, ab initio Sedes primaria fuit Hospitalis S. Ioannis in Hierusalem (quod Militibus Hospitaliariorum nomen dedit) a Girardo quodam Loca Christi pedibus calcata, & sanguine respersa visente, novo feruoris genere exadificatum, attractisque in Consilij Societatem Nobilibus aliquot, Instituti sui probatorem habuit Gelasium Papam II. & viuendi rationem. Menneno suffragatur Frater Hieronymus Marullus, Eques eiusdem Militaris Ordinis, dum in Vita Fr. Raimundi de Podio, primi Magni Hospitaliorum Magistri, ex sua Religionis monumentis, satis asseueranter scribit: eundem Gelasium PP. II. eodem Fr. Raimundo (qui tunc primum ab eodem Pontifice Magnus Ordinis Magister creatus est) efflagitante, Militarem hunc Ordinem approbasse anno Christi 1118. suique Pontificatus primo. Atque (ut veritatem hanc certiore redderet) subiungit: Magnum ipsum Magistrum obiisse anno Domini 1160. cum Religionem suam rexisset annis duobus, & quadraginta.

Tum quoque primum idem Gelasius Equitibus eiusdem Hierosolymitanis concessit: Ut supra Benedictinam nigri coloris Cucullam, siue Floccum, id est, Cucullam sine manicis, candidam Crux octangularis, cum antea Planam detulissent, sibi Posterisque Equitibus vsui esset. Verumtamen in Vexillis domi, forisque deferendis, Cruce eadem candida, rubro panno, tela, vel serico vtebantur.

Sed

Sede orundem Equitum originem a Benedictinis emanasse, ex ijs, quæ fufius in Commentarijs nostris de Præstantia Religionis Benedictinæ tractauimus, hic breuius prælibemus. Ordo igitur iste Equitum rerum gestarum magnitudine præ ceteris inclytum ab Hierosolymitano Benedictinorum Hospitio nomen, atque Institutum assumpsit. Nam cum Hospitalitatis Officium Apostolicum esse concedant omnes, quibus innotuerunt duo illa Apostoli Pauli verba maximum hoc mandatum concludentia: *Hospitalitatem sectantes.* Et hoc quidem præceptum Apostolicum, æque ac Monasticum esse, docet præ alijs egregius Ecclesiæ Doctor Hieronymus contra Rufinum, dum ait: *In Monasterio Hospitalitas cordi est: Et omnes ad nos venientes præter solos hæreticos lata humanitatis fronte suscipimus.* Antiquioribus Monachis concinuit magnus Abbas Benedictus, qui propterea in sua Regula Formulam suscipiendi Hospites, integro capite Monachis suis tradidit: *Hospites, inquit, tanquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est: Hospes fui, & suscepistis me. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maxime domesticis fidei, & peregrinis. Ut ergo nunciatus fuerit Hospes, occurratur ei a Priore. Et cætera, quæ ibi sequuntur plura de Hospitio, & Hospitibus pulchriora.* Ex quo præcepto laudabilis illa consuetudo manauit: ut a Patribus nostris nunquam Monasterium sine suo Hospitio erigeretur. Innumera sanctæ istius consuetudinis exempla extant in Occidente, sed nolo ab Oriente, & Palæstina ipsa discedere. Etenim in hanc usque Prouinciā egregius ille Benedictinæ Religionis amplificator, Gregorius Magnus Monachos Benedictinos i. e. ab Vrbe transmisit, ut Monasteria, simul & Hospitia inibi fundarent. Vnde Ioannes Diaconus ait: *Probum religiosum Abbatem cum multis pecunijs Hierosolymā destinavit, cuius instantia venerabile Xenodochium constituit: et tam ibi, quam in monte Synapenes Arabiam Dei famulos sub regimine Paladij constitutis, quotidiani victus, & vestimenti copiam, quandiu viuere potuit, annualiter mittere procurauit.* Hæc Ioannes Diaconus. Nunc rem ipsam probandam aggrediamur.

Regno Hierosolymorum cum vniuersa Syria, & Ægypto, atque adiacentibus Prouincijs, nostris exigentibus peccatis, in manus Sarracenorum deuolutis, non defuerunt de nostri huius Occidentis partibus multi, qui Loca Sancta aut deuotionis, aut commercij gratia visitarent. Inter eos autem, qui Loca illa frequentauerunt (Præter Fisanos, Venetos, & Genuenses) viri fuerunt ex Regno Neapolitano Amalphitani, qui diuersi generis merces, & peregrinas, & quas Oriens prius non nouerat, lucri gratia illuc asportantes,

Hospitalitas præceptum est Apostolicum immo Christi in Euangel.

Rom. 12.

Hier. Orat. contra v. hæres. c. 4. in Apolog.

S. Benedictus Hospitalitatis sectator.

S. Ben. Reg. c. 53.

Mat. 25.

Eius alumnus Gregor. Mag. eiusd. Hosp. amplificator.

Io. Diac. Vit. S. Gregor. lib. 2. c. 52.

Origo Equitum Hierosolymitanorum, nunc Melitensium a Benedictinis.

Militia Equitum Hierosolymitana a Gelasio approbata.

Gracisc. Menn. lib. de Orig. Milit. Ord.

Hieron. Marull. Hist. Vit. Relig. Hierosol. Mag. Ignor. Magistrorum.

tantes, facile illis fuit, ut Calyphæ Regis Ægyptij, qui tunc Regionibus illis dominabatur, reliquorumque Præsidum animos magnopere sibi conciliarent. Vnde illarum partium loca vniuersa, quasi negotiatores confidenter poterant circumire. Hinc factum est, ut fidei Christianæ, ac Paternarum traditionum non immemores, Loca Sancta, quoties opportunitas dabatur, visitabant. Non habentes autem Hierosolymis familiare domicilium, in quo posset habitare, Calypham Ægyptium adeuntes, data in scriptis facultate, gratosè illud obtinuerunt. Hierosolymis ergo designatur eis, qui sufficiens videbatur ad construenda necessaria locus, ante ianuam Ecclesiæ Dominicæ Resurrectionis, quantum vix lapidis iactus est, Monasterium erigunt in honorem Beatissimæ Virginis Mariæ, de Latina a Natione dictum, simul cum ijs officinis, quæ ad vñs Monachorum, ac suæ gentis Hospitum susceptionem, poterant aliquam præstare commoditatem.

Aliud quoque ædificarunt Monasterium cum suo Hospitio, in honorem S. Mariæ Magdalene, pro mulieribus etiam peregrinis. Quo facto de partibus suis tum Monachos, tum Abbatem, tum Sorores mulieres religiosas, tum Abbatissam, sub Regula S. P. Benedicti, militantes, transferentes, locum regulariter instituunt. Confluebant etiam per illa periculosa tempora nonnulli ex alijs partibus tum nobilibus, tum etiam priuatæ fortis hominibus: quibus (quoniam ad Sanctam Ciuitatē non nisi per terras hostium erat accessus) inopes, & nudi ad eiusdem Ciuitatis portam perueniebant: quousque dato Numismate, Urbem intrare liceret. Ingressis autem, & Locis Sanctis peragrans, non erat eis refectiois spes ulla, nisi quantum de prædicto Monasterio a Benedictinis Monachis fraternè ministrabatur. Nam omnes alij ciuitatis habitatores Sarraceni erant, & Infideles, excepto Venerabili Patriarcha, & Clero, ac popello misero Surianorum, qui singulis diebus angustibus, & afflictis, cum non esset, qui rectum præberet, a prædicti Monasterij Abbate, & Monachis (quos Beatissimos Viros appellat Tyrius) Apostolica charitate feruescentibus, misericorditer victui, ac tegumento detrahentes proprio, ad opus illorum, intra ambitum sibi designatum, Xenodochium exædificarunt: in quo & iugularentur: atque in eodem Hospitali congregatis, de reliquijs fragmentorum vtriusque Monasterij, ad quotidianam qualemcunque sustentationem ministrarunt. Erexerunt etiam in eodem Hospitali Altare in honorem S. Ioannis Eleemofynarij.

Ita

Ita ergo per multorum annorum curricula (quousque placuit Altissimo Loca illa Sancta spurcitijs Sarracenorum purgare) sub ijs conditionibus mansit locus ille. Aduemente mox Christiano populo, & Principibus a Deo protectis, quibus Regnum illud Omnipotens Deus tradere voluit, in Hospitali repertus est Gerardus, Vir quidem sanctæ, ac probatæ conuersationis: qui pauperibus in eodem Hospitali, de mandato Abbatis, & Monachorum, multo tempore seruierat: quique adiunctis sibi quibusdam honestis, & religiosis Viris, Regularem habitum ab Abbate susceperat: atque in vestibus suis nigris albam Crucem exterius in pectore affigens, salutari Regulæ S. Benedicti, & honestis Constitutionibus (facta sollemniter professione) seipsum, suosque obligauerat. Agnes quoque Romana, carne nobilis, spiritu nobilior, quæ in Monasterio mulierum Abbatissam egerat, in ministerio pauperum adiuncta, Benedictinam eandem Regulam, & humilitatis habitum votiuè susceperat.

Præterea eidem Abbari S. Mariæ de Latina, qui tum prædicti Hospitalis, tum Fratrum Hospitaliorum principium, & Institutor extiterat: & tam Fratres ipsos, quam peregrinos de propria mensa diu sustentauerat, obedientiam, & reuerentiam, quam diu Sanctus vir Frater Gerardus vixit, eiusque fratres pauperes fuerunt, non negarunt. Sed Dei seruo, qui post Abbatem suum, primus Religiosorum dicti Hospitalis fratrum Rector fuerat, e mortali bus sublato, Frater Raimundus de Podio successit ab eodem Abbate Hospitalarijs ijsdem viris religiosis substitutus Rector. Hic etiam si Religiosus alumnus ad eiusdem Abbatis mandatum pauperibus in eodem Hospitali aliquandiu ministrasset, nihilominus cum fidelium & Principum eleemosynis videret se, suosque religiosos fratres diuites factos, armorumque itidem tractandorum gratia (vnde Milites, & Equites dicti) necessitate, compulsi, de Summi Pontificis Gelasij i. l. facultate, a Iurisdictione tum Abbatis, tum Patriarchæ Hierosolymitani se subtraxerunt. Fratre Raimundo de Podio iam dicto, secundo Hospitalis Rectore, tunc primū Magno Ordinis Magistro creato ab eodem Gelasio, ut paulò supra etiam asseribamus. Quamobrem loco Regulæ S. Benedicti, quam professi fuerant, Constitutiones quas deinde Romani Pontifices, & præsertim Lucius, Clemens, & Innocentius, eius nominis Tertij confirmauerunt.

Verūtamē maximè animaduertendum venit illud, quod modo dicti Pontifices de eorundem Hospitaliorum Regula sermo-

B. Gerardus
Ordinis S.
Benedicti re-
ligiosus Hie-
rosolymita-
norū Equi-
tum Rector
primus.

Agnes Ro-
mana, bba-
tissa sancti-
mo-
niaibus Be-
neditinis
Præfecta.

Fr. Raimun-
dus ordinis
S. Benedicti
religiosus se-
cundus Hie-
rosolymita-
ni Hospitalis
Rector, ex-
pionem sui
ordinis obti-
nens a Gela-
sio 2. sic pri-
mus Magis-
ter.

Amalphitani
Coenobium
Benedictino-
rum Hieroso-
lymis con-
struunt.

Virginum
Benedictina-
rum aliud.

Abbas, eorū
que Mona-
chi Hospitali
in honorem
S. Ioannis
ædificant.

Idem Hospi-
talariorum
Equitū Ordo
sub propria
non S. Augu-
stini Regula
militat.

nem habere s, inter alia in suis Diplomatis sic affirmarunt: *Fiduciam quidem habemus per Christum ad Deum: ut quemadmodum Canonicis Regularibus S. Augustini Regula concessa est ad salutem, ita vestram custodientes Regulam, ad aeterna beatitudinis brauium pertingatis.* Hæc illi: Quorum nihilominus sententia, quæ ratione Augustiniani Regulæ suæ subijciant Equites Hierosolymitanos, Prudentum Lectorum esto iudicium. Sed in hanc eandem rem plura his vide apud Iacobum Bosium in Historia Religionis eorundem Equitum Hierosolymitanorum, p. 1. Rom. edit. 1621. Hæc quidem nos de origine Equitum Hierosolymitanorum ex fide dignis illorum temporum Scriptoribus, Gulielmo Tyri Archiepiscopo, in historia belli sacri lib. 18. cap. 4. 5. & 6. ac Iacobo S. R. E. Cardinali Episcopo Acconensi, in Historia Hierosolymitana, c. 64. Nam recentiores de rebus antiquioribus, differentes, tanquam opinatores, & nouatores, in Libris nostris negligimus, respuimus, damnamus.

VIII. Tyr.
bell. sac. lib.
12. c. 7.

Origo Equi-
tum Templari-
orum a Be-
nedictinis ha-
bita, a Gela-
sio approba-
ta.

Alter Militaris Ordo, qui nostri Gelasij Pontificatum illustriorem reddidit, Militiæ extitit Templariorum, de quibus ista VVilhelmus Tyrius: *Eodem anno (1118.) quidam nobiles Viri de Equestri Ordine, Deo deuoti, religiosi, & timentes Deum, in manu Domini Patriarchæ, Christi seruitio se mancipantes, more Canonico-regularium Regularium, in castitate, & obedientia, & sine proprio velle perpetuo viuere professi sunt.* Inter quos & præcipui fuerunt, Viri venerabiles, Hugo de Paganis, & Gaufridus de sancto Aldemaro. Quibus, quoniam neque Ecclesiæ erat, neque certum habebant domicilium, Rex in Palatio, quod secus Templum Domini ad Australem habet partem, eis ad tempus concessit habitaculum. Canonici vero Templi Domini, plateam, quam circa prædictum habebant Palatium, ad opus officinarum, certis quibusdam conditionibus concesserunt. Dominus autem Rex cum suis Proceribus, Dominus quoque Patriarcha cum Prælati Ecclesiarum, de proprijs Dominicalibus certa eis pro victu & amictu beneficia quadam ad tempus, quadam in perpetuum cõtulerunt. Prima autem eorum professio, quodque eis a Domino Patriarcha, & reliquis Episcopis, in remissionem peccatorum iniunctum est, erat: *Vt vias, & itinera, maxime ad salutem peregrinorum, contra latronum, & incurfantium insidias, pro viribus obseruarent.* Hæc Tyrius.

A qua prima Sede iuxta Templum Domini, Fratres postea Militiæ Templi nuncupati sunt. Sed nouem annis, ipsi etiam numero nouem (eodem Tyrio teste) post suam Institutionem in habitu seculari absque Regula manserunt. Fuit nihilominus ab eodem Gelasio

Gelasio, magnus illis deputatus Magister, Fr. Hugo de Paganis Italus, ex Nocereni ciuitate propè Salernum. Cum tandem anno Christi 1128. Concilio in Gallijs apud Trekas habito, cuius Præses, vice Honorij I. Papæ, fuit Matthæus Episcopus Cardinalis Albanensis, Monachus Cluniacensis, sanctitate clarissimus, cuique inter alios multos Episcopos, & Abbates, interfuit S. Bernardus ille Clarauallensis, Ecclesiæ Doctor Mellissus: instituta est eis Regula, & habitus Cisterciensis Benedictinus albus assignatus, Cuculla scilicet, vel Floccus: & paulò post Eugenij I. auctoritate, Cruce rubra desuper insigniti.

Eorum autem Militum professio talis est: *Ego N. Miles de Ordine Templi, promitto Domino meo Iesu Christo, & Vicario eius Romano Pontifici N. & eius Successoribus legitime intrantibus, perpetuam obedientiam, & fidem seruandam in perpetuum. Iuroque me verbis, armis, viribus & vita defensurum mysteria fidei, Sacramenta septem, 14. fidei articulos, Symbolum fidei tam Apostolorum, quam S. Athanasij, libros tam veteris, quam noui Testamenti, cum expositionibus SS. Patrum ab Ecclesiâ receptis, unitatem Deitatis, ac pluralitatem Personarum in indiuidua Trinitate, perpetuam Virginitatem, antepartum, in partu, & post partum Virginis Mariæ, Filiæ Ioachim, & Annæ, ex tribu Iudæ, ex stirpe David Regis: deinde promitto submissionem Generali Magistro Ordinis, & Obedientiam secundum Statuta S. P. N. Bernardi. Ad bella marina proficiscar, quoties opus fuerit; contra Reges, & Principes infideles præstabo omne subsidium; absque armis, & equo nunquam ero; a tribus inimicorum (si infideles fuerint) licet solus sim, non fugiam: Bona Ordinis non vendam, nec alienabo, nec consentiam alienari, nec vendi ab aliquo: Castitatem perpetuam seruabo: ciuitates, & munitiones Ordinis non tradam suis inimicis: Religiosis personis, verbis, armis, & bonis operibus auxilium non denegabo, præcipue Monachis Cisterciensibus, & eorum Abbatibus, tanquam Fratribus, & socijs nostris. In cuius testimonium sponte mea iuro, me ista omnia seruaturum. Sic me Deus adiunget, & ista Sancta Euangelia.* Hæc ibi.

Hoc ipsum etiam testatus est Vincentius Iustinianus Ord. Prædicatorum in Vita eiusdem Gelasij ita scribens: *Ordo Templariorum, & Ordo Militum S. Ioannis hoc anno 1118. incipit.* Ita ille.

Sub eodem insuper Gelasio, Corpus S. Simpronij Martyris, Via Latina, repertum, ad eadem S. Laurentij in Lucina translatum fuit: cuius rei testem, marmoream Inscriptionem inibi adhuc existentem afferro. * *Tempore Gelasij I. Papæ inuentum est Corpus S. Simpronij Martyris in Via Latina, & translatum est in banc Ecclesiâ*

B. Mattheus
S. R. E. Card.
Cluniac.

Ap. Bernard.
Brit. Chron.
Cister. p. 1.
lib. 5. c. 12.
Formula Pro-
fessionis E-
quitum Tem-
plariorum iux-
ta Statuta S.
Bernardi Ab-
ad Regulam
S. P. Benedi-
cti.

Vitæ Rom.
Pont. V. Iu-
stin. hab. M.
S. ap. F. M.
Turrigium.